

FACULTEIT
RECHTSGELEERDHEID

De invloed van 9/11 op de grondrechten van de Amerikaanse burger.

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de criminologische wetenschappen
door (00604987) Fierens Rodney

Academiejaar 2009-2010

Promotor :
Prof. Dr. Tom Decorte

Commissarissen :
Prof. Dr. Gert Vermeulen
Dr. Antoinette Verhage

TEST PAGE

Trefwoorden

9/11 – grondrechten – USA PATRIOT Act – free speech – racial profiling

Verklaring inzake toegankelijkheid van de masterproef criminologische wetenschappen

Ondergetekende,

Fierens Rodney

geeft hierbij aan derden,

— zijnde andere personen dan de promotor (en eventuele co-promotor), de commissarissen of leden van de examencommissie van de master in de criminologische wetenschappen,

[de toelating] [~~geen toelating~~]

om deze masterproef in te zien, deze geheel of gedeeltelijk te kopiëren of er, indien beschikbaar, een elektronische kopie van te bekomen, waarbij deze derden er uiteraard slechts zullen kunnen naar verwijzen of uit citeren mits zij correct en volledig de bron vermelden.

Deze verklaring wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren waarin de masterproef moet worden ingediend, en dient in elk van die exemplaren ingebonden onmiddellijk na het titelblad.

Datum: 16/05/2010

Handtekening:

Fierens Rodney

Voorwoord

Deze masterproef kwam tot stand in het kader van de masteropleiding in de Criminologische Wetenschappen. Na vier jaar studie in de Criminologische Wetenschappen onthoud ik vooral mijn ervaringen gedurende een interessante stage bij de Cel Mensenhandel van de federale politie, het schrijven van een geslaagde bachelorproef met steun van Prof. Dr. Gert Vermeulen, de vermoeiende maar lonende examenperiodes en ten slotte het tot een goed einde brengen van deze masterproef.

Graag zou ik een dankwoord richten aan ouders en vrienden voor de steun die ik ontving gedurende het schrijven van deze masterproef. Bijzondere dank gaat hierbij uit naar mijn vriendin Freya De Ruyck die mij telkens opnieuw wist te motiveren om deze masterproef tot een goed eind te brengen. Verder vermeld ik graag Daniel Dumitrescu voor het taaladvies en de gastvrijheid bij hem thuis, waar wij samen, gedurende talloze uren aan ons bureau, alle examenperiodes (alook het schrijven van deze masterproef wat mij betreft en het monteren van zijn eindwerk in de journalistiek wat hem betreft) hebben doorstaan. Verder wens ik ook mijn werkgever en collega's te bedanken voor de soepelheid ten aanzien van mij, met betrekking tot mijn werkuren tijdens drukke periodes aan de universiteit. Ten slotte bedank ik welgemeend mijn promotor Prof. Dr. Tom Decorte, die steeds beschikbaar was voor constructieve feedback en die mij bij vragen telkens snel van antwoord wist te dienen.

Voorwoord	i
Inhoud	ii
 HOOFDSTUK I: Inleiding	 1
1. DE TRAGEDIE VAN 9/11.....	1
2. PROBLEEMSTELLING.....	2
3. METHODOLOGIE	3
4. STRUCTUUR.....	4
 HOOFDSTUK II: Wettelijke Invloed: De “USA PATRIOT Act”	 6
1. INLEIDING	6
2. UNITING AND STRENGTHENING AMERICA BY PROVIDING APPROPRIATE TOOLS REQUIRED TO INTERCEPT AND OBSTRUCT TERRORISM.....	6
3. SECTIES 213, 215 EN 505	9
3.1. Sectie 213: “Sneak-and-Peek”-bepaling	9
3.2. Sectie 215: “Business Records”-bepaling en de “gag rule”	11
3.3. Sectie 505: “Miscellaneous National Security Authorities”	12
4. GRONDRECHTEN IN HET GEDRANG.....	13
4.1. Recht op Privacy	14
4.2. Recht op Vrije Meningsuiting	15
5. GRONDRECHTEN VS DE “USA PATRIOT ACT”	16
5.1. Sectie 213 vs het “Recht op Privacy”	16
5.1.1. Problematiek	16
5.1.2. Schending van het Vierde Amendement?.....	17
<i>a. Pro’s: Het Vierde Amendement wordt aangetast door Sectie 213.....</i>	<i>17</i>
<i>b. Contra’s: Het Vierde Amendement wordt niet aangetast door Sectie 213... </i>	<i>18</i>
<i>c. Conclusie: Sectie 213 blijft open voor debat</i>	<i>19</i>
5.2. Sectie 215 vs het “Recht op Privacy” en het “Recht op Vrije Meningsuiting”	20
5.2.1. Problematiek	20
5.2.2. Kritiek.....	20
<i>a. Schending van het Vierde Amendement van de U.S. Constitution.....</i>	<i>20</i>
<i>b. Schending van het Eerste Amendement van de U.S. Constitution</i>	<i>21</i>
5.2.3. Rol van de bibliotheken.....	22

<i>a. Context</i>	22
<i>b. Reactie van de bibliotheken en hun bibliothecarissen</i>	23
<i>c. Toepassing van Sectie 215 in bibliotheken</i>	23
5.2.4. Schending van het Vierde Amendement?.....	24
<i>a. Pro's: Het Vierde Amendement wordt aangetast door Sectie 215</i>	25
<i>b. Contra's: Het Vierde Amendement wordt niet aangetast door Sectie 215</i> ...	26
<i>c. Conclusie: Een ruimere toegankelijkheid</i>	27
5.2.5. Schending van het Eerste Amendement?	28
<i>a. De “gag order” geïmplementeerd: “Free speech” sensu stricto</i>	28
<i>b. “Een schandalige beperking!”</i>	28
<i>c. Conclusie: Een beperking van “free speech”</i>	29
5.3. Sectie 505 vs het “Recht op Privacy” en het “Recht op Vrije Meningsuiting”	30
5.3.1. Oorspronkelijke NSL-statuten	30
5.3.2. Wijzigingen van de FBI's bevoegdheid voor het inschakelen van NSL's ..	31
5.3.3. Kritiek ten aanzien van Sectie 505	31
<i>a. Schending van het Vierde Amendement van de U.S. Constitution</i>	32
<i>b. Schending van het Eerste Amendement van de U.S. Constitution</i>	33
5.3.4. Conclusie: Sectie 505 niet complementair met het Eerste en Vierde Amendement.....	33
<i>a. Alweer een grotere toegankelijkheid tot persoonlijke gegevens</i>	33
<i>b. De “gag rule” en het Eerste Amendement</i>	34
6. NOODZAKELIJKHEID VAN DE “USA PATRIOT ACT”	35
6.1. De USA PATRIOT Act was noodzakelijk: Het doel heiligt de middelen.....	35
6.2. De USA PATRIOT Act was niet noodzakelijk in de strijd tegen terrorisme.....	37
6.3. De noodzaak aan een USA PATRIOT Act is twijfelachtig	38
7. CONCLUSIE: DE “USA PATRIOT ACT” TERECHT CONTROVERSIEEL	39
 HOOFDSTUK III: Niet-Wettelijke Invloed: “Chilling Free Speech”	42
1. INLEIDING	42
2. “FREE SPEECH”	43
2.1. Het bereik van vrijheid van meningsuiting	43
2.2. Grijze zone.....	44
3. VRIJHEID VAN MENINGSUITING NA 9/11	45

3.1. Cases in de media	45
3.1.1. Bill Maher	46
3.1.2. Dixie Chicks.....	46
3.1.3. Andere	47
3.2. Patriottische Journalistiek.....	49
3.2.1. Definitie	49
3.2.2. Dan Rather: Een illustratie van mediapatriottisme	50
3.2.3. Een studie van het <i>Pew Research Center</i>	51
3.3. De onrechtstreekse invloed van Sectie 215 van de USA PATRIOT Act	52
3.3.1. Ruimere betekenis van het recht op vrije meningsuiting	53
3.3.2. De invloed van 9/11 op het leesgedrag?	53
4. CONCLUSIE: EEN BEPERKTERE VRIJHEID VAN MENINGSUITING.....	54
 HOOFDSTUK IV: Niet-Wettelijke Invloed: “Racial Profiling”	 56
1. INLEIDING	56
2. “RACIAL PROFILING”	57
2.1. Definitie.....	57
2.2. Géén nieuw fenomeen.....	58
2.2.1. De “Japanse internering”	58
2.2.2. <i>Racial Profiling</i> van zwarte automobilisten	59
3. “RACIAL PROFILING” NA 9/11.....	60
3.1. Een nieuwe verschijningsvorm van “racial profiling”	60
3.2. Grondrechtelijke kwestie.....	62
3.3. Kan “racial profiling” gerechtvaardigd worden?.....	64
4. DE PUBLIEKE OPINIE OMTRENT “RACIAL PROFILING”	65
5. REACTIES VAN DE GEVISEERDE BEVOLKINGSGROEPEN.....	67
6. CONCLUSIE: “RACIAL PROFILING” EEN AANSLAG OP DE GRONDRECHTEN OF HET VERMIJDEN VAN EEN TOEKOMSTIGE AANSLAG?.....	69
 HOOFDSTUK V: Conclusie	 71
Bibliografie	77
Bijlagen	86

HOOFDSTUK I: Inleiding

1. DE TRAGEDIE VAN 9/11

De terroristische aanslagen van dinsdag 11 september 2001, staan ongetwijfeld in het geheugen van de Amerikanen gegrift als één van de meest tragische gebeurtenissen in de geschiedenis van de Verenigde Staten van Amerika. Op deze dramatische dag vielen vier binnenlandse vluchten, ongeveer gelijktijdig, in de handen van vliegtuigkapers. Het betrof de vluchten *American 11*, *United 175*, *American 77* en *United 93*. Vluchten *American 11* (noordelijke WTC-toren) en *United 175* (zuidelijke WTC-toren) crashten beiden in het World Trade Center, de meest uitgesproken wolkenkrabbers van de New York City skyline. Vlucht 77, richtte zich als een niet te stoppen projectiel op het Pentagon en sloeg te pletter in de thuisbasis van het Amerikaanse Ministerie van Defensie. Een laatste vlucht (*United 93*) was gericht op het Witte Huis, maar miste zijn doel en crashte in Somerset County, Pennsylvania.

Deze aanslagen, opgeëist door de Afghaanse terroristische organisatie “Al Qaida”, leidden alles samen tot om en bij de 3000 dodelijke slachtoffers, waarvan meer dan 400 slachtoffers hulpverleners waren die ten gevolge van een oproep of uit spontaniteit de getroffen burgers trachtten te helpen en evacueren. Zélf indien het aantal gewonden buiten beschouwing wordt gelaten, is de menselijke schade dus niet te overzien. Een vergelijking met de meest destructieve terroristische daad pre-9/11, namelijk de *Oklahoma City bombing* (168 doden), kan dit enkel bevestigen. Het dodental op 9/11 reikte zelf hoger dan deze ten gevolge van de Japanse aanval op Pearl Harbor in 1941 (2350 doden). Ook de materiële schade was ongezien hoog. Tot honderden biljoenen dollars aan schade werden opgemeten omwille van de schade aan het Pentagon, het instorten van de twee hoogste WTC-torens (WTC1 en WTC2) alsook WTC7, infrastructurele schade, schade aan omringende eigendommen... Indien men de verliesposten van verzekeringsmaatschappijen, opruimingskosten, verlies aan belastingsgelden voor NYC en de (in principe onberekenbare) schade ten aanzien van de wereldmarkten hierbij zou optellen, komt met al gauw aan schattingen van twee triljoen dollar (sic)! Met andere woorden, cijfers die verder reiken dan onze verbeelding voor mogelijk houdt.

Toch is de schade (zowel menselijk, als materieel) verre van het enige gevolg van de 9/11-aanslagen. George W. Bush verklaarde in het kielzog van 9/11 openlijk en strijdvaardig de “war on terror”, de oorlog tegen het terrorisme. Deze oorlog werd niet op één front, maar op verschillende fronten gevoerd. Uiteraard was het eerste doelwit Afghanistan, het talibanregime en de terroristische organisatie Al Qaida, met Osama Bin Laden als kopstuk. Ook de latere Amerikaanse occupatie van Irak werd deels gerechtvaardigd door een (vermeende?) steun van het land aan terroristische activiteiten jegens het Westen.

De “war on terror” werd echter niet alleen buiten de grenzen van de Verenigde Staten gevoerd. Ook binnenlandse initiatieven en praktijken werden, al dan niet bedoeld, opgezet en uitgevoerd in de strijd tegen terrorisme. Hierbij kunnen we bijvoorbeeld denken aan de oprichting van het *Homeland Security Department*, de goedkeuring van de *USA PATRIOT Act*, het toepassen van profielschetsen op grond van afkomst door agenten bij de uitvoering van de wetshandhaving... Maatregelen in de Verenigde Staten ten gevolge van de terroristische aanslagen van 9/11, kunnen zowel gericht zijn op migranten die er verblijven (al dan niet met een geldige verblijfsvergunning), als op Amerikaanse staatsburgers (al dan niet van vreemde afkomst). Het is met betrekking tot de gevolgen van 9/11 ten aanzien van deze laatste groep, dat deze masterproef werd opgezet.

2. PROBLEEMSTELLING

Vaak wordt gesteld dat de gebeurtenissen van 11 september 2001, al dan niet rechtstreeks, een invloed hebben gehad op de grondrechten van de Amerikaanse burgers. Zo zou het invoeren van bepaalde wetgeving en de toepassing van bepaalde praktijken in de nasleep van 9/11, de Amerikaanse grondrechten in negatieve zin beïnvloed hebben door het schenden van bepaalde constitutionele amendementen. Zo claimen tegenstanders van de *USA PATRIOT Act* bijvoorbeeld, dat deze wetgeving een schending met zich meebracht van onder andere het Eerste en Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet.

Tegenover de critici die bepaalde maatregelen en wetgeving veroordelen als onconstitutioneel, staan echter verdedigers van diezelfde maatregelen en wetgeving. Zij vinden dan weer dat de middelen die worden aangewend in de strijd tegen terrorisme, gerechtvaardigd (en zelf noodzakelijk) zijn om tegemoet te komen aan de terreurdreiging die

de Verenigde Staten heden ten dage bedreigt. De vraag rijst dan, wie er in deze discussie aan het langste eind trekt. De centrale vraag in deze masterproef luidt dan ook als volgt: “Welke is de invloed van de gebeurtenissen van 9/11 op de grondrechten van de Amerikaanse burger?”. Deze centrale vraag trachten we te beantwoorden door het formuleren van enkele bijvragen: “Is er een invloed van de wetgeving post-9/11 op de grondrechten van de Amerikaanse burgers?”, “Zijn er ook niet-wettelijke invloeden post-9/11, die de Amerikaanse grondrechten benadelen?” en “Indien er sprake is van invloeden, in welke mate zijn zij dan een aanslag op de grondrechten en hoe werden/worden zij bewerkstelligd?”. Ten slotte kan de vraag worden gesteld of dergelijke maatregelen of praktijken (die volgens critici een schending inhouden van de Amerikaanse grondwet) noodzakelijk zijn in de strijd tegen het terrorisme.

3. METHODOLOGIE

Aan de hand van een grondige literatuurstudie zullen we proberen de bovenstaande vragen te beantwoorden. Deze studie beoogt geen exhaustieve opsomming te geven van álle discutabele aspecten van de relatie tussen de gebeurtenissen van 9/11 en de grondrechten post-9/11. Wél concentreert deze studie zich op de meest controversiële kwesties van mogelijke 9/11-invloeden op drie domeinen. Het eerste domein betreft de mogelijke wettelijke invloed op de grondrechten van alle Amerikaanse burgers. “Wettelijke” duidt hierbij op de legislatieve acties die werden ondernomen in de nasleep van 9/11. Vervolgens wordt de mogelijke niet-wettelijke invloed van 9/11 op de grondrechten van álle Amerikaanse burgers geanalyseerd. Ten slotte wordt nagegaan of er sprake is van een niet-wettelijke aantasting van de grondrechten ten aanzien van bepaalde groepen onder de Amerikaanse burgers.

Voor elke verschijningsvorm grijpen we terug naar de meest controversiële en beargumenteerde beperkingen van de Amerikaanse grondrechten. Wat de wetgeving betreft, gaan we dieper in op de fel bediscussieerde USA PATRIOT Act. We stellen ons de vraag: “Heeft de USA PATRIOT Act de grondrechten van de Amerikanen beïnvloed?”. Niet-wettelijke invloed jegens álle burgers, trachten we terug te vinden in het temperen van de vrijheid van meningsuiting. Hier betreft de hoofdvraag of 9/11 een niet-wettelijk gevolg heeft gehad op de vrijheid van meningsuiting van de Amerikaanse burgers. Ten slotte bestuderen we het toepassen van *racial profiling* ten aanzien van bepaalde groepen onder de Amerikaanse burgers, als een mogelijkheid van niet-wettelijke invloed op de grondrechten

van die groepen. Hier betreft de vraag: “Leidde 9/11 tot een nieuwe vorm van *racial profiling* die de Amerikaanse grondrechten aantast?” en “Kan deze vorm van *racial profiling* gerechtvaardigd worden vanuit de context van terrorismedreiging?”.

4. STRUCTUUR

Deze masterproef bestaat uit vijf hoofdstukken. Na deze inleiding (HOOFDSTUK I) volgt HOOFDSTUK II: Wettelijke Invloed: De “USA PATRIOT Act”, HOOFDSTUK III: Niet-Wettelijke Invloed: “Chilling Free speech” en HOOFDSTUK IV: Niet-Wettelijke Invloed: “Racial Profiling”. Ten slotte volgt er een samenvattende conclusie in HOOFDSTUK V.

HOOFDSTUK II betreft de USA PATRIOT Act, als zijnde de meest discutabele wetgeving die ingevoerd werd in het kielzog van de 9/11-aanslagen. Drie uiterst controversiële secties van de wetgeving komen er aan bod (Sectie 213, Sectie 215 en Sectie 505) en worden in relatie gebracht tot het Eerste en Vierde Amendement van de *U.S. Constitution* die, zo men claimt, erdoor worden beïnvloed. Telkens worden zowel pro’s (claims die een schending van een grondrecht onderschrijven), als contra’s (claims die een schending van een grondrecht weerleggen) in acht genomen. Hierbij wordt de filosofische betekenis van de begrippen “privacy” (gewaarborgd door o.a. het Vierde Amendement) en “vrijheid van meningsuiting” (gewaarborgd door het Eerste Amendement) niet uit het oog verloren. Uiteindelijk trachten we voor alle secties apart en voor de USA PATRIOT Act in het geheel, tot een conclusie te komen met betrekking tot de vermeende beperkingen op de Amerikaanse grondrechten.

HOOFDSTUK III behandelt de vermeende niet-wettelijke invloed van 9/11 op de vrijheid van meningsuiting (gewaarborgd door het Eerste Amendement) van alle Amerikaanse burgers. Het behandelt de beargumenteerde beperking van dit recht, in alle betekenissen ervan (*chilling free speech*). We trachten na te gaan of 9/11 tot een beperking leidde van het gesproken woord, de mogelijkheid tot het uitdrukken van bepaalde opinies en het koesteren van bepaalde ideeën en gedachtes. In dit hoofdstuk wordt er ingegaan op enkele welbekende gevallen die een beperking van het recht op vrije meningsuiting illustreren en de zelfcensuur in de media aan de hand van patriottische journalistiek. Deze worden in relatie gebracht tot de publieke opinie omtrent de overheid en de media. Ten slotte wordt kort de

vermeende invloed van Sectie 215 van de USA PATRIOT Act ten aanzien van het leesgedrag van de Amerikaanse burgers besproken.

HOOFDSTUK IV ten slotte betreft een vorm van niet-wettelijke invloed jegens bepaalde bevolkingsgroepen binnen de Amerikaanse samenleving. Het hoofdstuk heeft betrekking op het toepassen van *racial profiling* van overheidswege. Deze praktijk wordt vaak als onrechtvaardig beschouwd en in strijd met het Vierde, Vijfde en Veertiende Amendement van de *U.S. Constitution*. We bespreken eerdere vormen van *racial profiling*, de verschuiving ervan sinds 9/11, de relatie ervan tot de Amerikaanse grondwet, het maatschappelijke draagvlak ervoor en de reacties van de geïmpliceerde groepen.

HOOFDSTUK II

Wettelijke invloed: De “USA PATRIOT Act”

1. INLEIDING

Hoofdstuk II betreft de discussie met betrekking tot de eventuele wettelijke invloed van 9/11 op de grondrechten van de Amerikaanse burgers. Om na te gaan of er sprake is van een beperking van de grondrechten ten gevolge van bepaalde wetgeving in de nasleep van 9/11, wordt de uiterst controversiële *USA PATRIOT Act* hier geanalyseerd. De nadruk wordt hierbij gelegd op de drie meest betwiste secties van de wet in kwestie (Sectie 213, Sectie 215 en Sectie 505).

We trachten aan de hand van deze fel bekritiseerde secties een antwoord te vinden op de vragen: “Leidde de USA PATRIOT Act tot een beperking van de grondrechten van de Amerikaanse burgers?” en indien zo “In welke mate worden de grondrechten aangetast door deze wetgeving?” en “Was deze inperking van de grondrechten noodzakelijk in het kader van de strijd tegen terrorisme?”.

Vooreerst wordt het ontstaan van de USA PATRIOT Act en de kritiek ten aanzien van deze wetgeving geschetst. Daarna beschrijven we de meest controversiële secties van de wet, om deze vervolgens in relatie te brengen tot de grondrechten die zij vermeend worden te schenden. Hierbij trachten we de meningen van de critici af te wegen tegenover de tegenargumenten die de drijfveer vormen bij voorstanders van de wetgeving. Ten slotte stellen we de noodzakelijkheid en rechtvaardiging van de wetgeving op de proef.

2. UNITING AND STRENGTHENING AMERICA BY PROVIDING APPROPRIATE TOOLS REQUIRED TO INTERCEPT AND OBSTRUCT TERRORISM

“Those who would give up essential liberty to purchase a little temporary safety deserve neither liberty nor safety”

*Benjamin Franklin
An Historical Review of the Constitution
and Government of Pennsylvania (1759)*

De USA PATRIOT Act ("Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism-Act") werd door president George W. Bush ondertekend op 26 oktober 2001, slechts anderhalve maand na de aanslagen van 9/11. De Verenigde Staten kent, na het oorspronkelijke éénkamerstelsel onder de Confederatie, sinds 1789 een tweekamerstelsel, bestaande uit het *House of Representatives* (Kamer van Volksvertegenwoordigers) en de Senaat. Samen vormen deze kamers het congres, zijnde de wetgevende instantie en volksvertegenwoordiging van de Verenigde Staten van Amerika. De USA PATRIOT Act diende aldus te worden gestemd in beide kamers. De wetgeving werd goedgekeurd door het *House of Representatives* op 24 oktober 2001, met een stemmenoverwicht van 357 tegenover 66. In de Senaat werd het overwicht van stemmen in het voordeel van de USA PATRIOT Act nog duidelijker afgeschilderd de dag nadien, na een stemming van 98 tegenover 1. Het snel doordrukken van deze wet, die slechts acht dagen na de dramatische aanslagen werd voorgesteld, kan mede als gevolg worden gezien van de druk die werd uitgeoefend op het congres door de Bush-administratie en haar procureur-generaal John Ashcroft (Banks, 2004). Ook de *sunset-clause*¹ die bepaalde secties van een beperkte levensduur voorzag en dus het congres in staat stelde de USA PATRIOT Act te herzien, speelde hoogstwaarschijnlijk een rol bij de goedkeuring ervan (Avakov, 2007). Deze *sunset-clause* werd vastgelegd op een periode van vier jaar. Dit zou later leiden tot herziening van de "sunset-bepalingen" van de USA PATRIOT Act door het congres en de daaruit volgende *USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act* van 2005. Ondanks het beperkte debat dat voorafging aan de goedkeuring van de wetgeving, werd de PATRIOT Act al gauw het middelpunt van controverse (Johnson, 2004, p. 31).

Ontworpen met het oog op het verzekeren van de binnenlandse veiligheid door te voorzien in de vereiste middelen om toekomstige terroristische aanslagen te onderscheppen en te belemmeren, leidde deze wetgeving tot een significante machtstoename voor de DOJ²

¹ *Sunset-clauses* zijn een vorm van clausules die in de Amerikaanse wetgeving kunnen worden ingebouwd. Aan de hand van deze clausules kan men de geldigheid van deze wetgeving of onderdelen ervan beperken tot een bepaalde periode. In het kader van de USA PATRIOT Act werden zestien wetsbepalingen onderworpen aan dergelijke clausule, met een vooropgestelde periode van vier jaar.

² Het *United States Department of Justice* (DOJ) staat voor het Amerikaanse Ministerie van Justitie zoals opgericht in 1780. De procureur-generaal ten tijde van de stemming van de USA PATRIOT Act was John Ashcroft.

(Department of Justice) en wetshandhavinginstanties zoals de FBI³ (Federal Bureau of Investigation) (McAdams, 2005). Het dient bijgevolg niet te verwonderen dat de impact van deze wetgeving op een scala van burgerlijke vrijheden en rechten, voornamelijk vrijheid van meningsuiting en persoonlijke privacy, tot grote bezorgdheid leidde (Jaeger, Bertot & McClure, 2003; Jaeger, McClure, Bertot & Snead, 2004).

De wetgeving werd sinds het prille begin op tal van gronden bekritiseerd door verdedigers van burgerlijke rechten en vrijheden, waarbij vooral de zogenaamde "sneak-and-peek"-maatregel (Sectie 213 van de USA PATRIOT Act) en de "business records"-bepaling en bijhorende "gag-rule"-maatregel (Sectie 215 van de USA PATRIOT Act) als hoofddoelwitten van de critici naar voren werden geschoven (Rubel, 2005).⁴ Een derde wetsbepaling in deze omstreden wetgeving die door tegenstanders ervan vaak op de rooster werd gelegd, vindt men terug in Sectie 505. Deze bracht opmerkelijke veranderingen teweeg in de bestaande wetgeving betreffende het gebruik van zogenaamde "National Security Letters" (NSL's) door de FBI bij het zoeken naar informatie met betrekking tot consumententransacties van communicatieproviders, financiële instituties en kredietagentschappen, in het kader van nationale veiligheidsonderzoeken (Gorham-Oscilowski & Jaeger, 2008).⁵ Een laatste punt van kritiek in de literatuur, dat we hier noodzakelijk achten te vermelden, vindt men in het feit dat de wetgeving in razendsnel tempo door het congres werd goedgekeurd, zonder hierbij de gewoonlijke legislatieve procedure in acht te nemen (Wong, 2006a). Over het wetsvoorstel werd immers amper gedebatteerd, er waren geen hoorzittingen en de mogelijke impact, de noodzakelijkheid van de wetgeving en de kosten en baten die ze met zich mee zou brengen, werden amper of niet onderzocht.

Opvallend feit is dat de USA PATRIOT Act een moeilijk begripbaar stuk legislatief werk betreft. De wet is niet enkel erg lang en complex, maar bovendien zijn de wetsbepalingen die vooral bestaan uit addenda en amendementen naar reeds bestaande wetgeving, op zo'n wijze neergeschreven dat zij op het eerste zicht weinig zinnig lijken en slechts kunnen worden ontcijferd aan de hand van extensief onderzoek en diepgaande analyse (Wong, 2006b, p. 10).

³ Het *Federal Bureau of Investigation* (FBI) is het federale onderzoeksbureau dat instaat voor de wetshandhaving op het federale niveau. Belangrijkste werkvlakken zijn terrorisme, drugsdelicten, georganiseerde misdaad, spionage en geweldsmisdrijven. De huidige naam bestaat pas sinds 1935. Voorheen sprak men van het *Bureau of Investigation* (BOI).

⁴ Zie Bijlage 1 voor de integrale versie van zowel Sectie 213 als Sectie 215 van de USA PATRIOT Act.

⁵ Zie Bijlage 2 voor de integrale versie van Sectie 505 van de USA PATRIOT Act.

Legislatieve werken in de Verenigde Staten nemen wel vaker dergelijke ingewikkelde vorm aan. Nieuwe wetgeving wordt dan opgesteld om bestaande wetgeving te vervangen, aan te passen of aan te vullen. Echter, de nieuwe wetgeving wordt dan niet geschreven als een doorlopende en duidelijk leesbare tekst, maar bestaat uit een gestructureerde opsomming van amendementen en addenda die aanpassingen teweegbrengen in de bestaande wetgeving. Deze aanpassingen kunnen gaan van kleine nuances (zoals het toevoegen, vervangen of aanpassen van bepaalde woorden of zinsdelen), tot grote aanpassingen (zoals het schrappen of toevoegen van gehele alinea's in de bestaande wetgeving). Om de volledige betekenis van dergelijke nieuwe wetgeving te kunnen overzien, moet dus telkens opnieuw terug gezocht worden naar de oorspronkelijke wetgeving die ze wijzigt en moeten vervolgens de wijzingen, die de nieuwe wetgeving met zich meebrengt, ingepast worden in deze initiële wetgeving. Teneinde ons te behoeden voor een eindeloze en verwarrende tocht doorheen het doolhof van amendementen en addenda in de USA PATRIOT Act, beperken we ons dan ook tot het bespreken van de meest controversiële secties van de wetgeving (Sectie 213, Sectie 215 en Sectie 505) en hun vermeende invloed op de grondrechten van de Amerikaanse burgers.

3. SECTIES 213, 215 EN 505

3.1. Sectie 213: "Sneak-and-Peek"-bepaling

"The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched and the persons or things to be seized."

(U.S. Constitution, 4th Amendment)

In het kader van Sectie 213 van de USA PATRIOT Act speelt dit amendement van de Amerikaanse grondwet een essentiële rol. Volgens Rubel (2007) interpreteerden de rechtbanken dit grondwettelijke amendement verder in de betekenis dat agentschappen die beladen zijn met het handhaven van de wet, moeten voorzien in kennisgeving van huiszoeken en inbeslagnames volgens drie principes:

1. De vereiste dat agenten de inwoners van het huis, behoudens enkele uitzonderlijke omstandigheden, op de hoogte brengen dat de woning zal doorzocht worden (dit is gekend als het "knock-and-announce"-principe).
2. De vereiste om de inwoners in kennis te stellen van een huiszoeking (nadat deze heeft plaatsgevonden), indien de inwoners ten tijde van de huiszoeking niet aanwezig waren in de woning. In de regel gebeurt dit onmiddellijk na de huiszoeking door het achterlaten van een kopie van het bevelschrift.
3. Adequate kennisgeving vereist ten slotte dat wanneer agenten een bevelschrift aanwenden ter inbeslagname van bezit, zij ten behoeve van de eigenaar een inventaris opmaken van de in beslag genomen goederen.

Het "knock-and-announce"-principe, dat wordt afgeleid uit het Vierde Amendement van de grondwet, werd reeds door de *Foreign Intelligence Surveillance Act* (FISA)⁶ opzij geschoven om heimelijke huiszoeken exclusief toe te laten, daar waar buitenlandse mogendheden of hun agenten verdacht werden van terroristische activiteiten (Abele, 2005, p. 26). Met het goedkeuren van de USA PATRIOT Act in 2001, werd de toepassingsmogelijkheid van *sneak-and-peek searches* (of heimelijke huiszoeken) echter uitgebreid naar andere criminele onderzoeken. Bijgevolg waren zij niet enkel meer toepasselijk in het kader van terrorisme en buitenlandse mogendheden en werd dus een ruimer wettelijk kader gecreëerd om de kennisgeving van huiszoeken en inbeslagnames uit te stellen. Bij het invoegen van Sectie 213 ("Authority for Delaying Notice of the Execution of a Warrant") werd er vanzelfsprekend vanuit gegaan dat de heimelijke huiszoeken en/of inbeslagnames en het uitstel van kennisgeving over de uitvoering van dergelijke bevelschriften, niet in strijd waren met het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet (Doyle, 2005). Tegenstanders van de USA PATRIOT Act en Sectie 213 in het bijzonder, argumenteren echter dat de sectie in kwestie wel degelijk zijn invloed heeft laten gelden op de grondrechtelijke beschermingen die gewaarborgd (zouden moeten) worden onder het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet.

⁶ De *Foreign Intelligence Surveillance Act* (FISA) van 1978 beschrijft de procedures voor de fysische en elektronische informatievergaring, met betrekking tot buitenlandse mogendheden, door de uitvoerende macht. De wetgeving creëerde ook een *Foreign Intelligence Surveillance Court* (FISC) die de bevoegdheid kreeg om aanvragen (voornamelijk vanwege de FBI) voor het verkrijgen van bepaalde bevelschriften, al dan niet, in te willigen.

3.2. Sectie 215: "Business Records"-bepaling en de "gag rule"

"Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances."

(U.S. Constitution, 1st Amendment)

Sectie 215 van de USA PATRIOT Act amendeert de *Federal Intelligence Surveillance Act* (FISA) met betrekking tot het uitreiken van dagvaardingen door de FISA-rechtbank ten behoeve van de FBI. De FBI kan op basis van deze dagvaardingen elk tastbaar materiaal (inclusief bibliotheekgegevens, gegevens van financiële instituties, boeken, documenten, enz.) verkrijgen, indien ze specificeert dat deze dingen gezocht worden voor onderzoeken die verband houden met terrorisme en/of spionage. Om de reikwijdte van deze amendementen ten aanzien van de FISA te kunnen duiden, onderscheidt Rubel (2007) drie verscheidene gevolgen van Sectie 215, die de mogelijkheden tot informatievergaring uitbreiden:

1. Vooreerst is er een expansie van de mogelijke subjecten die onderhevig kunnen worden gesteld aan een onderzoek onder de FISA. Deze subjecten dienen niet noodzakelijk meer in verband gebracht te worden met een vreemde mogendheid en spionage. Het gegeven dat de informatie noodzakelijk is voor een onderzoek met betrekking tot terrorisme of spionage volstaat.
2. De drempel voor het verkrijgen van toelating door de FISA-rechtbank om bepaalde informatie te vergaren werd verlaagd. Hierdoor diende de FBI de verdenking van de subjecten in kwestie niet meer aan te tonen. Met Sectie 215 van de USA PATRIOT Act volstond het om te specificeren dat de gewenste informatie deel uitmaakt van een onderzoek dat onder de FISA-wetgeving valt.⁷
3. Bijgevolg nemen de omstandigheden waaronder de FBI informatie kan en mag verzamelen toe. Ze verruimt namelijk de rechtvaardigingsgronden tot activiteiten die beschermd worden onder het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet, die een bescherming inhoudt van het recht op vrije meningsuiting.

⁷ De *USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act* wijzigt dit in de zin dat de FBI dient aan te tonen dat met "reasonable cause" gelooft dat de informatie die zij wenst te vergaren relevant is aan een onderzoek onder de FISA-wetgeving. Met deze aanpassing dient de FBI echter nog steeds niet aan te tonen dat het onderzoekssubject verdacht wordt.

De verontrusting die deze sectie teweegbracht ten aanzien van het Vierde Amendement, hoeft geen betoog. Bovendien gaat elk rechterlijk bevel dat wordt uitgevaardigd door de FISA-rechtbank onder Sectie 215 voor het verzamelen van informatie door de FBI, automatisch gepaard met de zogenaamde *gag rule* of *gag order*. Deze *gag rule* verbiedt de ontvanger van het bevelschrift om het bestaan van dergelijk bevel en/of het feit dat verscheidene documenten of elektronische communicatie werden overgeheveld naar de FBI toe, te onthullen (Morgan, Caldwell-Stone & Mach, 2006). Onder andere deze prohibitie leidde er toe dat de sectie niet enkel tot kritiek leidde met betrekking tot de relatie tussen Sectie 215 en het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet. Ook de relatie tussen Sectie 215 en het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet werd namelijk door tegenstanders van de PATRIOT Act als niet-complementair beschouwd.

Ten slotte moeten we opmerken dat Sectie 215 tot grote bezorgdheid leidde bij plichtsbewuste bibliothecarissen. Vooreerst omwille van hun ethische code die de privacy van bibliotheekgebruikers hoog in het vaandel draagt (infra). Vervolgens omwille van de *gag rule* die het openbaren van Sectie 215-bevelschriften, aan wie dan ook, criminaliseert. In een casus van een bibliothecaris uit Connecticut, John Doe, werd de *gag rule* door de arrondissementsrechtbank dan ook veroordeeld, als zijnde een inbreuk op de rechten van de bibliothecaris volgens het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet (Teffeau, Mustafoff & Estabrook, 2008).

3.3. Sectie 505: "Miscellaneous National Security Authorities"

National security letters (NSL's) zijn administratieve bevelschriften, die de FBI toelaten om bepaalde informatie (vb: consumententransacties van communicatieproviders, financiële instituties en kredietagentschappen) op te vragen. "Administratief" wijst erop dat het gaat om bevelschriften uitgaande van de uitvoerende macht, die bijgevolg niet dienen te worden toegekend door de rechterlijke tak van de overheid. Een NSL kan aldus beschouwd worden als: "a secret search warrant that the FBI writes for himself" (Napolitano, 2006, p. 92). Sectie 505 van de USA PATRIOT Act, amendeert drie bestaande NSL-statuten (ECPA⁸, RFPA⁹ en FCRA¹⁰) in twee belangrijke opzichten (Gorham-Oscilowski et al., 2008):

⁸ De *Electronic Communications Privacy Act* van 1986 werd goedgekeurd met als doel de overheidsbevoegdheid te beperken, met betrekking tot het onderscheppen van elektronische communicatie.

1. Vooreerst reikt de autoriteit van de FBI voor het uitvoeren van een administratieve dagvaarding in de vorm van een NSL, ten gevolge van Sectie 505, verder dan de FBI hoofdkwartierfunctionarissen.
2. Vervolgens werd vereist dat het subject dat onderhevig is aan een NSL een buitenlandse mogendheid is (of iemand in contact met een agent ervan) achterwege gelaten. Het volstaat voortaan dat de NSL-aanvraag relevant is voor een onderzoek in het kader van internationaal terrorisme en/of "*clandestine intelligence activities*".

De constitutionnalité van Sectie 505 werd onder andere op de proef gesteld door een *Internet service provider* (ISP), die in september 2004 een zaak in gang zette tegen de FBI. Hierin oordeelde arrondissementsrechter Victor Marrero dat de betreffende sectie in strijd was met zowel het Eerste als het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet (infra). Enerzijds omwille van het feit dat de ISP geen actie kon ondernemen om de aanvraag te betwisten en anderzijds ten gevolge van de *gag rule* die de NSL met zich meebracht (Scheppeler, 2006).

4. GRONDRECHTEN IN HET GEDRANG

Uit voorgaande (beknopte) beschrijvingen van Secties 213, 215 en 505 blijkt dat vooral het Eerste en het Vierde amendement van de Amerikaanse grondwet onder druk komen te staan omwille van de USA PATRIOT Act. Het Vierde Amendement wordt volgens tegenstanders aangetast, ten gevolge van het recht op privacy dat men eruit afleidt. Het Eerste Amendement lijkt te worden beperkt, omwille van het recht op vrije meningsuiting (*free speech*) dat onder andere wegens de *gag rule* of *gag order* in zowel Sectie 215 als Sectie 505 lijkt te worden geschonden. Om de grondwettelijkheid van de USA PATRIOT Act na te gaan, bekijken we vooreerst de betekenis van zowel het recht op privacy als het recht op vrije meningsuiting. Nadien trachten we deze rechten in relatie te brengen tot de controversiële secties van de USA PATRIOT Act.

⁹ De *Right to Financial Privacy Act* van 1978 werd goedgekeurd om klanten van financiële instituties een zeker niveau van privacy te verzekeren ten aanzien van de overheid.

¹⁰ De *Fair Credit Reporting Act* van 1970 reguleert het verzamelen, verspreiden en het gebruiken van klanteninformatie.

4.1 Recht op Privacy

Opmerkelijk gegeven betreffende het recht op privacy is dat het precies lijkt alsof niemand in staat is een onbetwistbaar en helder idee te formuleren over wat het recht op privacy precies inhoudt (Thomson, 1986, p. 117). Een duidelijk afgebakend recht op privacy staat niet als dusdanig omschreven in de *Bill of Rights*.¹¹ Het recht op privacy werd dan ook doorheen de tijd stilzwijgend aangenomen in de Amerikaanse grondwet, vanuit de interpretatie van andere fundamentele rechten die de privacybelangen behartigen, zoals het Eerste, Derde, Vierde, Vijfde en Negende Amendement van de Amerikaanse grondwet (Hall, 1993). Bijgevolg is het onmogelijk om later in dit werk, bij het toetsen van de besproken secties, terug te vallen op een expliciete beschrijving van het recht op privacy en dus noodzakelijk om dieper te graven naar de onderliggende en filosofische betekenis van het begrip "privacy" op zich.

In de literatuur wordt met betrekking tot het begrip "privacy" gewag gemaakt van de "(beperkte) toegankelijkheidsdefinitie" en de "controledefinitie". Allen (1988, p. 15) beschrijft, uitgaande van haar toegankelijkheidsdefinitie, privacy als volgt: "a condition of inaccessibility of the person, his or her mental states, or information about the person to the senses or surveillance devices of others." Privacy in relatie tot persoonlijke informatie wordt hier dus benaderd in termen van de (on)mogelijkheid van toegang tot deze informatie voor derden. Privacy in de zin van toegankelijkheid kan echter ook beperkter worden bekeken als zijnde: "the condition of not having undocumented personal knowledge about one possessed by others" (Parent, 1983, p. 269). In deze visie wordt de toegankelijkheidsdefinitie dus beperkt, omdat het enkel gaat over ongedocumenteerde informatie. Alle gedocumenteerde informatie in bezit van derden, wordt bijgevolg niet meer als privaat beschouwd. Inness (1996, p. 140) daarentegen, gaat uit van een controledefinitie en omschrijft privacy als volgt: "the state of possessing control over a realm of intimate decisions, which includes decisions about intimate access, intimate information, and intimate actions." Informatiegerelateerde privacy wordt dan beschouwd als de controle die iemand heeft over zijn persoonlijke informatie. Bijgevolg komt die controle dus centraal te staan, eerder dan de (on)toegankelijkheid tot deze informatie voor anderen. Bij het toetsen van de besproken secties zullen beide betekenissen van het concept "privacy" in acht genomen worden.

¹¹ De *Bill of Rights* is een veel gebruikte benaming voor de eerste tien amendementen van de Amerikaanse grondwet (*U.S. Constitution*).

4.2. Recht op Vrije Meningsuiting

De meeste constitutionele experts zijn het erover eens dat het hoofddoel van het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet de bescherming was van de politieke opinie van de burgers, ongeacht hoe onpopulair en weerzinwekkend deze dan wel mocht zijn (Magstadt, 2008, p. 460). Discussies met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting slaan telkens weer terug op het Eerste Amendement van de *U.S. Constitution*, waaruit volgens McWhirter (1994) drie van elkaar te onderscheiden beschermde rechten kunnen worden gedistilleerd:

1. *The right of free speech*
2. *The right of a free press*
3. *The right to peaceably assemble to petition government*

Volgens Isler (2001) wordt het Eerste Amendement en het recht op vrije meningsuiting (*The right of free speech*), door zij die het amendement bestuderen en erover schrijven, op verscheidene wijzen geïnterpreteerd. Zo kan het recht op vrije meningsuiting enerzijds in de enge zin beschouwd worden, als zijnde een bescherming van het gesproken woord zonder meer. Anderzijds kan het recht op vrije meningsuiting ook ruimer worden geïnterpreteerd, waarbij naast het gesproken woord ook bepaalde handelingen die een opinie uitdrukken onder bescherming van het Eerste Amendement vallen. In navolging van deze laatste interpretatie, zou men evengoed kunnen spreken van "vrijheid van uitdrukking/expressie" in plaats van de beperktere "vrijheid van meningsuiting" (Isler, 2001). Indien we de ruimere interpretatie van het recht op vrije meningsuiting door Curtis (2000) toevoegen, blijkt de vrijheid van meningsuiting niet enkel toepasselijk op het gesproken woord en de uiterlijke opiniehandelingen, maar ook op de persoonlijke ideeën die mensen koesteren. Het recht vormt dan een dijk tegen overheidsbemoeienis met betrekking tot het classificeren van bepaalde ideeën als orthodox en acceptabel enerzijds of onaanvaardbaar anderzijds.

Rechtvaardiging van het recht op vrije meningsuiting kan men zowel in utilitaristische als non-utilitaristische termen uitdrukken (Grcic, 2000). Non-utilitaristisch krijgt deze rechtvaardiging volgens Grcic vorm in een conceptie van individuele autonomie en waardigheid. In de utilitaristische visie, in navolging van onder andere John Stuart Mill (1806-1873), wordt het recht op vrijheid van meningsuiting aanzien als een uitermate nuttig

aspect ten voordele van de vooruitgang van: “the mental well-being of mankind (on which all their other well-being depends)”(zoals geciteerd door Bay, 1970, p. 45).

5. GRONDRECHTEN VS DE “USA PATRIOT ACT”

5.1. Sectie 213 vs het “Recht op Privacy”

5.1.1. Problematiek

Vooraleer de USA PATRIOT Act (en sectie 213 in het bijzonder) ingevoerd werd, werd van de Amerikaanse wetshandhavinginstanties geëist dat zij de onderzoekssubjecten van een huiszoekingsbevel in kennis stelden van het bevel. Zo werd het betreffende onderzoekssubject de mogelijkheid geboden het huiszoekingsbevel te evalueren op eventuele ontoereikendheden en schendingen van het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet (Klosek, 2007, p. 35). Ook werd van de uitvoerende agentschappen verwacht dat zij, ingeval van inbeslagnames van bepaalde zaken, een inventaris opstelden ten behoeve van het subject dat onderworpen werd aan de huiszoeking. Sectie 213 van de USA PATRIOT Act brengt hierin echter verandering en leidt tot de bevoegdheid van federale agentschappen tot het uitvoeren van heimelijke huiszoekingen (*sneak-and-peak searches*) in het huis of kantoor van onderzoekssubjecten, waarbij de kennisgeving van de huiszoeking kan uitgesteld worden indien er sprake is van “reasonable cause to believe that providing immediate notification ... may have an adverse result”. Verder staat dit onderdeel van de wetgeving in contradictie tot *Rule 41(d)* van de *Federal Rules of Criminal Procedures*, die vereist dat: “The officer taking property under the warrant shall give the person from whom or from whose premises the property was taken a copy of the warrant and a receipt for the property taken or shall leave the copy and receipt at the place from which the property was taken.”

Hoewel de sectie voorschrijft dat notificatie van het bevelschrift binnen een redelijke termijn moet geschieden na de uitvoering van het betreffende huiszoekingsbevel, staat niet duidelijk omschreven wat onder deze redelijke termijn moet worden verstaan.¹² Bovendien mag deze redelijke termijn overschreden worden indien de rechtbank daartoe “reasonable cause” heeft

¹² Deze redelijke termijn werd door het Ministerie van Justitie onder procureur-generaal John Ashcroft weliswaar veelal geïnterpreteerd als zijnde negentig dagen. Echter, deze termijn was niet wettelijk vastgelegd op deze periode.

(Banks, 2004). Daarbovenop wordt de speelruimte van agenten voor het toepassen van deze heimelijke huiszoeken uitgebreid, door het weglaten van de "probable cause"-vereiste ten voordele van een "reasonable cause"-vereiste en door onder de toepassingsmogelijkheden niet enkel terrorisme, maar álle federale criminele onderzoeken te laten ressorteren (Gaines & Miller, 2007, p. 225).

5.1.2. Schending van het Vierde Amendement?

Uit voorgaande lijkt het vrij waarschijnlijk dat men begrip kan opbrengen voor de argumenten van tegenstanders van de USA PATRIOT Act, die claimen dat Sectie 213 van de wetgeving een inperking van het privacyrecht in zich houdt. Echter, we kunnen niet zomaar concluderen dat dit werkelijk het geval is. Nadere inspectie van Sectie 213 in relatie tot het recht op privacy is hier aangewezen en terugvallen op de voorheen besproken filosofische achtergrond van het begrip "privacy" is hierbij onontbeerlijk. Om te vermijden dat we een wirwar van tegenstrijdige meningen presenteren, opteren we voor het voorstellen van een gestructureerd onderscheid tussen pro's (claims die een aantasting van het Vierde Amendement onderschrijven) en contra's (claims die een aantasting van het Vierde Amendement verwerpen).

a. Pro's: Het Vierde Amendement wordt aangetast door Sectie 213

Indien de kennisgeving van een huiszoeking effectief wordt uitgesteld, staat het buiten kijf dat het subject van onderzoek wordt uitgesloten van de mogelijkheid om de agenten te wijzen op eventuele tekortkomingen in het bevel en van de mogelijkheid om na te gaan of de huiszoeking wel correct wordt (of werd) uitgevoerd in overeenstemming met het voorliggende bevel (Howard, Forest & Moore, 2006). Zonder degelijke en concrete afbakening van de redelijke termijn waarin de onderzoekssubjecten in kennis dienen te worden gesteld van de huiszoeking, kan deze "redelijke termijn" al te gauw worden overschreden ten voordele van een "onredelijke termijn". Het gebrek aan een precieze definiëring van deze termijn, leidt er dus toe dat potentiële doelwitten onderhevig worden aan de grillen en creatieve geesten van de arm der wet (Mack & Kelly, 2004). Mack et al. (2004) gaan zelf verder en stellen dat kennisgeving van huiszoeken reeds door tal van precedents in de rechtspraak als een vereiste werd geacht. Na de herziening van de initiële USA PATRIOT Act, werd de redelijke termijn van Sectie 213 geamendeerd door Sectie 114 van de *USA PATRIOT Improvement and*

Reauthorization Act en vastgesteld op dertig dagen, met mogelijke verlengingen beperkt tot periodes van negentig dagen. Echter, dit lijkt een kat in een zak voor de critici, aangezien de overheid een onbepaald aantal keer deze verlenging mag toegekend krijgen van de bevoegde rechtbank (Avakov, 2006).

Wat zeker niet in het voordeel pleitte van de DOJ, is dat zij het reeds uitvoeren van dergelijke heimelijke huiszoeken zeker niet ontkende, doch niet bereid was om gedetailleerde data vrij te geven met betrekking tot het gebruik van Sectie 213 (Sidel, 2004, p. 12). Deze kritiek moet dezer dagen deels genuanceerd worden, gezien met de *USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act* een verslaggevingvereiste werd ingevoerd die informatie moet verschaffen over het aantal keer dat dergelijke heimelijke huiszoeken werden uitgevoerd onder Sectie 213 van de USA PATRIOT Act en over de duur van de uitstelperiodes die eraan verbonden waren. Nu blijken deze bevelschriften met uitstel van kennisgeving aan de onderzoekssubjecten vrij zeldzaam. Afgaande op een informele schatting in 2005, blijken deze uitstellingen van kennisgeving slechts 0,2 procent van alle bevelschriften uit te maken (International Law Institute, 2007).

b. Contra's: Het Vierde Amendement wordt niet aangetast door Sectie 213

Wat het recht op privacy in de voorheen besproken filosofische betekenissen betreft, als zijnde in de betekenis van de controledefinitie enerzijds of in de betekenis van de toegankelijkheidsdefinitie anderzijds, lijkt Sectie 213 geen afbreuk te doen aan het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet (Rubel, 2007). Dat een onderzoekssubject later op de hoogte wordt gebracht van het feit dat een huiszoekingsbevelschrift tegen hem of haar werd uitgevoerd, doet geen afbraak aan de controle over zijn of haar informatie waarover het betreffende subject beschikt en verschaft geen ruimere toegang tot zijn of haar informatie door agenten in functie van de misdaadbestrijding.

Een argument dat kan worden aangewend en erop zou kunnen wijzen dat de toegankelijkheid tot bepaalde informatie eventueel toch verruimd wordt, is dat de kans op het vinden van bezwaarlijk materiaal bij een tweede (of volgende) huiszoeken groter wordt, indien het onderzoekssubject geen weet heeft van het eerste bevelschrift. Dit ingevolge de mogelijkheid die het doelwit ontnomen wordt om bezwarend materiaal, dat niet bij de uitvoering van het eerste bevelschrift gevonden werd, te verdoezelen of vernietigen. Hoewel deze redenering (in

filosofisch opzicht van de toegankelijkheidsdefinitie) perfect steek houdt, moeten we ons net als Rubel (2007) ook de vraag stellen of het niet net dát bezwarend materiaal is dat het initiële bevelschrift in de eerste plaats rechtvaardigt.

c. Conclusie: Sectie 213 blijft open voor debat

Vertrekkende vanuit een zuiver filosofische invalshoek moeten we concluderen dat critici van Sectie 213 geen stevig argument kunnen formuleren, noch in termen van toegankelijkheid, noch in termen van controle. Sectie 213 van de USA PATRIOT Act leidt niet tot een grotere toegankelijkheid ten aanzien van bepaalde persoonlijke informatie voor de overheid, noch tot een aantasting van de mate waarin een individu controle heeft over zijn persoonlijke informatie. Het feit dat subjecten van een Sectie 213-bevelschrift niet de kans krijgen om na een eerste huiszoeking bepaald (niet gevonden) materiaal te verplaatsen, verstoppen of vernietigen lijkt hier geen afbreuk aan te doen, gezien het dan net dát materiaal is dat de (heimelijke) huiszoeking in de eerste plaats rechtvaardigt.

Echter, het blijft de vraag in welke mate de Amerikaanse burger het bewijsmateriaal dat werd geconfisqueerd of de informatie die tegen hem of haar werd (of wordt) verzameld kan aanvechten, als diezelfde burger niet eens weet heeft van het feit dat dergelijk materiaal in beslag werd genomen of dergelijke informatie door de overheid tegen hem werd vergaard (Napolitano, 2007). Het tegemoetkomen van de *USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act* aan de onbepaalde "redelijke termijn" door deze vast te leggen op dertig dagen brengt geen soelaas. We kunnen het zelf zien als een kaakslag voor tegenstanders van de oorspronkelijke USA PATRIOT Act, door de mogelijkheid die werd ingebouwd om deze termijn een onbepaald aantal keer met negentig dagen te verlengen. Hoewel deze verlengingen van de uitgestelde notificatie "reasonable cause" vereisen, kan men zich ten slotte de vraag stellen of deze "reasonable cause" niet kon worden vervangen door de *Reauthorization Act* met een meer precieze definiëring, die minder twijfel laat bestaan over de noodzakelijkheid van dergelijke verlengingen. Het vervangen van de "probable cause" ten voordele van een "reasonable cause" voor de uitvoering van het initiële bevelschrift tot een heimelijke huiszoeking ten slotte, leidde des te meer tot rechtsonzekerheid. Hiermee maakte men de grijze zone tussen aanvaardbare en onaanvaardbare heimelijke huiszoeken breder, wat uiteraard tot onduidelijkheid en kritiek leidde bij de rechtsonderhorigen.

5.2. Sectie 215 vs het "Recht op Privacy" en het "Recht op Vrije Meningsuiting"

5.2.1. Problematiek

Als één van de meest controversiële secties van de wetgeving, biedt Sectie 215 van de USA PATRIOT Act federale agenten de mogelijkheid, om in het kader van een onderzoek dat valt onder de FISA wetgeving tal van gegevens (medische, zakelijke, bibliotheekgegevens...) op te vragen van derde partijen die zich in de mogelijke positie bevinden om deze gegevens vrij te geven (Schermer, 2007, p. 108). De autoriteit van de FBI werd hier uitgebreid met de mogelijkheid een bevelschrift te verkrijgen voor "the production of tangible things (including books, records, papers, documents, and other items for an investigation to obtain foreign intelligence information." Deze "foreign intelligence" werd door de FISA gedefinieerd als zijnde informatie gerelateerd aan buitenlandse spionage, buitenlandse sabotage, internationaal terrorisme en informatie met betrekking tot een buitenlandse mogendheid die een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid of het buitenlandse beleid van de Verenigde Staten van Amerika (Kyl, 2006, p. 146).

Bovendien gingen alle dagvaardingen onder Sectie 215 van de USA PATRIOT Act, gepaard met een *gag rule*. Voor bedrijven, bibliotheken en andere instanties die in het kader van een terrorismegerelateerd onderzoek werden gecontacteerd voor het vrijgeven van informatie onder Sectie 215, was het bijgevolg verboden (ten einde het onderzoek niet in gevaar te brengen) om enige details vrij te geven betreffende een FBI bezoek (White, 2008, p. 168).

5.2.2. Kritiek

a. Schending van het Vierde Amendement van de U.S. Constitution

Vele twistpunten met betrekking tot de USA PATRIOT Act draaien rond Sectie 215, omwille van het feit dat informatie over individuen kan worden verzameld door de FBI zonder dat zij enige "probable cause" (grond van vermoeden) of "reasonable grounds" (redelijke gegrondheid) dient aan te tonen dat het individu in kwestie betrokken is of was bij een daad van terrorisme (Harris, Tamas, & Lind, 2008, p. 235). Net omwille van het feit dat Sectie 215 geen geïndividualiseerde verdenking vereist, waren onder andere de aanklagers in de zaak *Muslim Community Association et al. v. Ashcroft* ervan overtuigd dat de FBI zonder meer

lijsten ter beschikking kon krijgen van bibliotheken en boekenhandelaars met individuen die boeken hadden geleend/gekocht met betrekking tot moslimfundamentalisme; van ziekenhuizen met individuen die medische hulp hadden ontvangen; van moskeeën met namen van leden; van internetproviders ter identificatie van bezoekers van bepaalde websites, enzovoort (Stephens & Glenn, 2006). Hoewel de FBI nog steeds om een bevelschrift moet vragen bij de daartoe bevoegde FISA-rechtbank, vermeld Sectie 215 dat de betreffende rechtbank deze dagvaarding "zal" ("*shall*") toekennen. Hieruit leidden kritische liberalen dan weer af, dat het toekennen van een dagvaarding door de FISA-rechtbank ten aanzien van de FBI slechts facultatief zou zijn en dat de FISA-rechtbank over weinig of geen bevoegdheid zou beschikken om enige aanvraag te verwerpen en een toepassing van Sectie 215 te voorkomen (Celik & Vursavas, 2007, p. 224).

b. Schending van het Eerste Amendement van de U.S. Constitution

Tegenstanders van deze sectie van de PATRIOT Act, vinden het des te erger dat aan de sectie een *gag rule* werd verbonden die het bekendmaken van de uitvoering van bevelschriften onder deze wetsbepalingen criminaliseert (Magstadt, 2008, p. 54). Verdedigers van de USA PATRIOT Act zijn vragende partij voor concrete voorbeelden die het misbruik van Sectie 215 aantonen, maar gaan hier voorbij aan het feit dat het voor iedereen die wordt blootgesteld aan deze sectie van de wetgeving, verboden is om dit openbaar te maken (Cato Institute, 2005, p. 202). De *gag rule* (zowel in het kader van Sectie 215 als in het kader van Sectie 505 en de NSL's) werd dan wel aangepast door de *USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act*, maar deed dit onvoldoende in lijn met de bezorgdheden omtrent de wetsbepaling. Zo werd het openbaar maken van een Sectie 215-verzoek enkel mogelijk gemaakt ten aanzien van juridische bijstand en bleven alle andere vormen van openbaring strafbaar met een gevangenisstraf tot vijf jaar (Buchanan & Henderson, 2008, p. 50). De kritiek ten aanzien van de *gag rule* in Sectie 215 bleef dus aanhouden en de toegeving in de *Reauthorization Act* wordt als weinig betekendend aanzien. Het lijkt namelijk vrij onwaarschijnlijk dat ontvangers van dergelijke bevelschriften kostelijke gerechtelijke procedures willen aangaan met de overheid, die toch maar zou claimen dat geheimhouding noodzakelijk was in het kader van de nationale veiligheid (Garson, 2008, p. 16). Het effect dat voortvloeit uit de omstreden *gag rule*, is dat de onderzoeksactiviteiten en informatievergaring (zowel in het kader van Sectie het publiek debat (Rule, 2007, p. 56).

Naast de mogelijke aantasting van het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet ten gevolge van de *gag rule*, wordt sectie 215 verder beschouwd als een inbreuk op het Eerste Amendement omwille van de mogelijkheid die de FBI krijgt om individuen te onderzoeken op basis van de uitoefening van hun vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging en vrijheid in de keuze van hun religie (Ball, 2004). Zo zou de overheid bijvoorbeeld de mogelijkheid krijgen om mensen te onderzoeken op basis van controversiële boeken die zij ontlenden aan de bibliotheek. Trenk (2004) beschouwt de onderdrukking van vrije meningsuiting als de meest onpopulaire karakteristiek van een totalitair regime en als schadelijk voor een democratische maatschappij. Dit op zich verklaart de bezorgdheid ten aanzien van de mogelijkheden die de FBI heeft om leesgewoontes en communicatievormen, die een reflectie zijn van iemands persoonlijke attitudes en ingesteldheid, te onderzoeken.

5.2.3. Rol van de bibliotheken

a. Context

Bibliotheekverenigingen stelden Sectie 215 in het middelpunt van hun campagne tegen de USA PATRIOT Act, wat ertoe leidde dat de sectie in kwestie tegen 2005 reeds algemeen bekend stond als de "library provision" (Roberts, 2005, p. 39). Deze benaming is vooral noemenswaardig, omdat deze sectie het opvragen van bibliotheekgegevens wel omvat, maar noch Sectie 215, noch andere wetsbepalingen van de USA PATRIOT Act specifiek naar bibliotheken toe gericht zijn of expliciet vermelding maken van bibliotheekgegevens als zijnde onderhevig aan de PATRIOT Act (Northouse, 2006, p. 146). Het verzet van de bibliothecarissen ten aanzien van de PATRIOT Act, is gebaseerd op de persoonlijke overtuiging van de bibliothecarissen en de professionele ethische code waartoe zij gebonden zijn (Wheeler, 2005, p. 85). Deze ethische code, die door de *American Library Association* (1997) werd aangenomen, vermeldt onder haar derde punt het volgende: "We protect each library user's right to privacy and confidentiality with respect to information sought or received and sources consulted, borrowed, acquired, or transmitted".¹³ Het spreekt dan ook voor zich dat Sectie 215 of de zogenaamde "business records provision", die ook aangewend kan worden voor het verkrijgen van bibliotheekgegevens, in strijd is met dit onderdeel van de professionele ethische code van Amerikaanse bibliothecarissen.

¹³ Zie bijlage 3 voor een integrale versie van 'American Library Association Code of Ethics'.

Hoewel ten gevolge van de *USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act* enkele kleine aanpassingen werden doorgevoerd, werden alle zestien secties die gebonden waren aan *sunset-clauses* (en zouden vervallen in 2005) hernieuwd en bleef de USA PATRIOT Act een beperking vormen op de mogelijkheid van bibliotheken om de privacyrechten van haar gebruikers te beschermen (Woodward, 2007, p. 135).¹⁴

b. Reactie van de bibliotheken en hun bibliothecarissen

Sommige bibliothecarissen dreigden met het vernietigen van uitleengegevens, uit vrees dat deze op bevel zouden kunnen worden overgedragen aan de federale autoriteiten (Bailey, 2004, p. 146). Andere bibliothecarissen gingen effectief over tot het vernietigen van informatie betreffende het computergebruik in hun bibliotheek of hingen borden op waarmee bibliotheekbezoekers gewaarschuwd werden voor het feit dat hun gegevens konden worden opgevraagd door de federale autoriteiten (Biagi, 2006). Het feit dat bepaalde bibliotheekgegevens vernietigd zouden worden, is problematisch omwille van verscheidene redenen: ze worden namelijk ingeschakeld voor het rechtvaardigen van de bibliotheekuitgaven, het aanvragen van subsidies en het optimaliseren van de aangeboden service ten aanzien van de gemeenschap (Goodrum, 2008, p. 125).

Ook georganiseerde initiatieven werden op poten gezet tegen Sectie 215 van de USA Patriot Act. Zo werd bijvoorbeeld in februari 2004 een campagne opgezet met de naam: "The Campaign for Reader Privacy." Deze campagne werd geïntroduceerd door de *American Booksellers Association* (ABA), de *American Library Association* (ALA) en de *PEN American Center*. Doelstelling van de campagne was het verzamelen van één miljoen handtekeningen aan de hand van petitie tegen Sectie 215 van de USA PATRIOT Act (Adams, 2005, p. 67).

c. Toepassing van Sectie 215 in bibliotheken

Gedurende de zomer van 2003 begon procureur-generaal John Ashcroft aan een rondreis dwars door de Verenigde Staten, met als doel steun te vergaren voor de PATRIOT Act.

¹⁴ Voor Sectie 215 werd echter opnieuw een 'sunset'-clausule ingevoerd van vier jaar, tot 2009.

Volgens nieuwsverslagen beschuldigde John Ashcroft de critici, inclusief bibliothecarissen, van “baseless hysteria” en gaf hij vervolgens een memo vrij, die claimde dat FBI-agenten nog steeds geen enkele vorm van *business records* (inclusief bibliotheekgegevens) hadden vergaard aan de hand van Sectie 215 (Martorella, 2006, p. 129). Echter, verscheidene respondenten die beantwoordden aan de surveys van de Universiteit van Illinois in 2001 en 2002, claimden dat zij werden bezocht onder Sectie 215 van de USA PATRIOT Act (Adams, 2005). Eén van deze laatste surveys suggereerde dat de FBI, tegen november 2001, reeds 85 van de 1500 ondervraagde bibliotheken had benaderd (Celik et al., 2007, p. 226). Hieruit kunnen we echter niet concluderen dat deze benaderingen allemaal in het kader van Sectie 215 van de USA PATRIOT Act geschiedden. Ingeval deze cijfers wel degelijk Sectie 215-bevelschriften omvatten, zou bovendien sprake kunnen zijn van een serieuze onderschatting ten gevolge van de schrik bij respondenten ten aanzien van de *gag rule*.

Een verslag van de DOJ dat werd vrijgegeven in 2008, ondersteunt de claim van Ashcroft, in die zin dat de DOJ (2008) tot en met 2003 geen notie maakt van het vergaren van gegevens onder Sectie 215. Daarentegen rapporteren zij wel 36 gevallen waarin een aanvraag werd ingediend bij (en verkregen door) de FISA-rechtbank, voor het verkrijgen van informatie onder de strikte bevoegdheid van Sectie 215 tussen 2004 en 2006. Informatie met betrekking tot het aandeel van deze 36 aanvragen dat gericht was op Amerikaanse burgers en het soort gegevens dat men wenste te verkrijgen via deze aanvragen, werd in het document helaas gecensureerd, zodat het voor ons onmogelijk wordt om inzicht te krijgen in de mate waarin bibliotheekgegevens werden opgevraagd van Amerikaanse burgers. Mede dient opgemerkt te worden dat deze 36 aanvragen een onderschatting kunnen zijn van het aantal personen waarvan gegevens werden opgevraagd, gezien aanvragen tot de FISA-rechtbank in het kader van Sectie 215 meerdere subjecten kunnen omvatten. Vanwege het censureren van het aantal personen (Amerikaanse burgers, niet-Amerikaanse burgers en het totaal van beiden), kunnen we ook hierop echter geen definitief aantal vastpinnen.

5.2.4. Schending van het Vierde Amendement?

Net als bij Sectie 213 van de USA PATRIOT Act is het een delicate kwestie om te concluderen of Sectie 215 nu al dan niet een schending inhoudt van het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet en het recht op privacy. Gelijkaardig aan Sectie 213 zetten wij ook hier de pro's (claims die een aantasting van het Vierde Amendement onderschrijven) en

contra's (claims die een aantasting van het Vierde Amendement verwerpen) met betrekking tot Sectie 215 op een rijtje. Ook bij deze sectie brengen we de filosofische definitie van het begrip "privacy" ter sprake.

a. Pro's: Het Vierde Amendement wordt aangetast door Sectie 215

In het verlengde van bovenstaande uiteenzetting met betrekking tot de betekenis van privacy, kunnen we vaststellen dat Sectie 215 dan wel geen invloed heeft op privacy in de betekenis van de controledefinitie, maar wel degelijk een grotere toegang voor derden (hier dus de overheid) met zich meebrengt ten koste van de persoonlijke privacy van de subjecten die onderworpen worden aan een bevelschrift onder Sectie 215 van de USA PATRIOT Act (Rubel, 2007).

Opmerkelijk genoeg claimen verdedigers van deze sectie, dat de federale onderzoeksinstanties reeds beschikten over bevoegdheden gelijkaardig aan Sectie 215 van de USA PATRIOT Act, die ook konden worden gebruikt voor het verkrijgen van gelijkaardige gegevens (ook van boekenwinkels of bibliotheken) (Northouse, 2007 & Bumgarner, 2006). Echter, Abele (2005) wijst erop dat deze verdediging in een misleidende vorm wordt voorgesteld, gezien in de PATRIOT Act geen onderscheid wordt gemaakt tussen "criminal investigation" (in het kader van een misdrijf en dus openbaar) en "intelligence gathering" (zonder voorafgaand misdrijf en geheim).

In het kader van de boekenwinkel- en/of bibliotheekgegevens ten slotte, stellen critici dat Sectie 215 een vrijgeleide introduceert voor de FBI, om iemand te onderzoeken omwille van de boeken die hij/zij koopt of leent van de bibliotheek (Northouse, 2006, p. 146). Bezorgdheid betreffende de controle over wat gelezen wordt en door wie het gelezen wordt mag dan wel een verwaarloosbare zaak lijken in tijden van oorlog en armoede, maar controle op het leesgedrag blijft een sterke indicator voor de vrijheid van een natie (Raskin & Spero, 2007).

(bron: "Humor's Edge: Cartoons by Ann Telnaes" door Ann Telnaes en Harry L. Katz)

b. Contra's: Het Vierde Amendement wordt niet aangetast door Sectie 215

Vooreerst kan erop gewezen worden dat in Sectie 215 enkele veiligheidsmechanismen zouden ingebouwd zijn, die misbruik van de wetgeving tegengaan. Enerzijds mogen dergelijke bevelschriften enkel en alleen worden uitgevoerd in onderzoeken met betrekking tot de nationale veiligheid of internationaal terrorisme (dus niet voor ordinaire misdrijven) en anderzijds dient de DOJ elke zes maand verslag uit te brengen bij het judiciale comité van de Kamer en van de Senaat betreffende het gebruik van Sectie 215 (Gonzalez, 2005).

Vervolgens gaan tegenstanders van de sectie in kwestie vaak zwaar in de fout, daar zij er al te vaak van uitgaan, dat een Sectie 215-bevelschrift ten aanzien van hen kan worden uitgevoerd, *omwille* van de boeken die zij lezen of de websites die zij wensen te bezoeken (Northouse, 2007, p. 146). Hierbij slaan zij de bal compleet mis, aangezien de FBI slechts door middel van het uitvoeren van een bevelschrift onder Sectie 215 over deze informatie (het leesgedrag) kan beschikken.

c. Conclusie: Een ruimere toegankelijkheid

Hoewel we vaststellen dat Sectie 215 geen beperking inhoudt van privacy in de zin van de controledefinitie (de gegevens zijn namelijk al door de persoon uit kwestie uit handen gegeven), doet het dit wel met betrekking tot de toegankelijkheidsdefinitie. Als we echter de beperktere toegankelijkheidsdefinitie van William A. Parent (supra) in acht nemen, kunnen we ons de vraag stellen of de persoonlijke gegevens die men overdraagt aan bepaalde organisaties of instellingen nog als privaat kunnen worden aanzien en of de inperking van privacy volgens deze betekenis van toegankelijkheid dan wel voldoende is om te spreken van een aantasting van het privacyrecht an sich (Rubel 2007). Echter, moeten we niet concluderen dat deze laatste benadering ons recht op privacy te zeer minimaliseert? Tenslotte is het ondenkbaar om in een westerse en hoogtechnologische maatschappij te functioneren zonder bepaalde zaken te laten registreren of documenteren (bijv. bankgegevens). Het feit dat het opvragen van dergelijke gegevens niet enkel meer mogelijk is in het kader van een publiek crimineel onderzoek dat plaatsvindt na het plegen van een misdrijf, maar ook in het kader van heimelijke informatievergaring voorafgaand aan een misdrijf, leidt zeker en vast tot een toename in toegankelijkheid.

Verder moeten we opmerken dat de organisaties die worden gevraagd om bepaalde informatie door te spelen naar de FBI toe, ook zélf de verantwoordelijkheid zouden moeten nemen om met alle omzichtigheid en voorzichtigheid om te gaan met bevelschriften onder Sectie 215 van de USA PATRIOT Act. Een dergelijk bevelschrift zou dus moeten geverifieerd worden (vóór men overgaat tot het vrijgeven van informatie) middels het inroepen van een competente juridische autoriteit en zou moeten worden uitgedaagd indien er onduidelikheden, bezorgdheden en vragen zich aandienen (Herrmann, 2007, p. 346). Uiteraard lijkt dit een goed voornemen, maar is het niet twijfelachtig dat deze manier van omgaan met bevelschriften váák (laat staan elke keer) effectief wordt toegepast? Vooral de vraag wie de kosten zal dragen voor het juridische advies dat wordt ingewonnen en voor het eventuele aanvechten van het bevelschrift steekt hier de kop op. Zeker omdat deze niet kunnen worden verhaald op het onderzoekssubject zelf, dat (ten gevolge van de *gag rule*) niet mag gewaarschuwd worden van het feit dat de autoriteiten zijn/haar gegevens heeft opgevraagd.

Ten slotte kunnen we, ondanks de kritiek van bibliotheken, er niet omheen dat terroristen doorheen de geschiedenis gebruik hebben gemaakt van bibliotheken om activiteiten te plannen, die een bedreiging vormden voor de nationale veiligheid van de Verenigde Staten (Northouse, 2007, p. 147). Dit gegeven in acht genomen, lijkt het net iets meer begrijpelijk dat men bij onderzoeken in het kader van (vermeend) terrorisme, op zoek gaat naar bibliotheekgegevens en gegevens van boekenwinkels.

5.2.5. Schending van het Eerste Amendement?

a. De “gag-order” gevisieerd: “Free speech” sensu stricto

Bij het afwegen van Sectie 215 in relatie tot het Eerste Amendement en de vrijheid van meningsuiting moeten we rekening houden met de twee voorheen vermelde wijzen waarop tegenstanders van de PATRIOT Act een aantasting van het Eerste Amendement verkondigen. Zowel het effect van de sectie op de leesgewoontes van Amerikaanse burgers, als de grondrechtelijke gevolgen van de *gag rule* moeten dus in acht worden genomen. Echter, een mogelijke aanpassing van leesgewoontes zou eerder een indirect gevolg van Sectie 215 op de vrijheid van meningsuiting betreffen, omwille van het feit dat de wet niet vanuit zichzelf bepaald leesgedrag verbiedt.

Aangezien wij in Hoofdstuk II enkel de mogelijke effecten van de wetgeving zélf op de grondrechten van de Amerikaanse burger aan de tand voelen, beperken we ons hier tot de *gag rule*. De aanpassing van het leesgedrag wordt door ons dus niet beschouwd als een gevolg van de wetgeving an sich, maar wordt kort besproken in Hoofdstuk III (“Chilling Free Speech”) als zijnde een niet-wettelijke invloed van 9/11 op de grondrechten van de Amerikanen. Het moet duidelijk zijn dat het hier in verband met de *gag rule* dus gaat om vrijheid van meningsuiting in de enge betekenis van het concept, aangezien het hier gaat om een wettelijk verbod op het gesproken woord.

b. “Een schandalige beperking!”

Napolitano (2007, p. 69) noemt het tweede deel (de *gag rule*) van Sectie 215: “an outrageous restraint on the right of free speech”, daarbij wijzend op het gegeven dat een bibliothecaris die zijn buur op de hoogte brengt van het feit dat zijn of haar internet browsinggegevens in beslag

werden genomen door de overheid, een federale gevangenisstraf riskeert van vijf jaar. Ook de *American Civil Liberties Union* (ACLU) en andere organisaties, zien Sectie 215 als een schending op de vrijheid van meningsuiting onder het Eerste Amendement (Raskin et al., 2007, p. 22). Rubel (2007) ten slotte, begrijpt ook de afkeer van vele mensen ten aanzien van de *gag rule*, als zijnde een elementaire beperking van de vrije meningsuiting die niet kan gerechtvaardigd worden door het (onvoldoende grote) belang dat de overheid bij desbetreffende maatregel heeft. Bovendien, zo stelt hij, leidt dergelijk spreekverbod ongetwijfeld tot een minder transparante en aansprakelijke overheid.

Uiteraard wordt de schending van het Eerste Amendement ook weerlegd vanuit verscheidene hoeken. Men verwijst dan vaak naar de voorwaarde van Sectie 215, die de informatievergaring (onder de betreffende sectie en ten aanzien van Amerikaanse burgers) slechts mogelijk maakt indien deze niet enkel en alleen gebaseerd is op activiteiten van het subject die beschermd worden door het Eerste Amendement (Minow & Lipinski, 2003). Echter, dit is niet relevant voor de *gag rule*, aangezien het niet de kwestie ten gronde betreft.

c. Conclusie: Een beperking van "free speech"

Ongetwijfeld wordt het recht op vrije meningsuiting (en dit in de enge betekenis van het concept) dat beschermd wordt onder het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet, aangetast door het toepassen van maatregelen zoals een *gag order*. Zij die achter Sectie 215 staan en deze vrijpleiten als niet in strijd met het Eerste Amendement, baseren zich veelal op de voorwaarde dat de sectie niet kan toegepast worden op Amerikaanse burgers omwille van het uitvoeren van activiteiten die beschermd worden onder het Eerste Amendement. Echter, zoals voorheen reeds aangegeven, slaat dit niet op het Eerste Amendement in relatie tot de *gag order*.

Het spreekverbod van recipiënten die blootgesteld worden aan een bevelschrift onder Sectie 215 lijkt dus niet aanvaardbaar. De schending van het Eerste Amendement lijkt duidelijk. Toch kan men zich de vraag stellen of en in welke mate de overheid een dergelijke maatregel en schennis van het Eerste Amendement kan rechtvaardigen. Wat als dergelijke *gag rule* cruciaal is voor een belangrijk onderzoek in het kader van de nationale veiligheid? Wat als deze *gag rule* een essentieel hulpmiddel is bij het voorkomen van desastreuze gevolgen van toekomstige terroristische aanslagen, gelijkaardig aan die van 9/11. Misschien moet de *gag*

rule milder toegepast worden en specifiek door de gerechtelijke tak worden goedgekeurd indien uiterst noodzakelijk. Al brengt dit dan weer andere vragen met zich mee, zoals de definiëring van deze "noodzakelijkheid". Het teruggrijpen naar standaarden zoals de "probable cause"-vereiste of de "reasonable cause"-vereiste, die de FBI dient aan te tonen, zou wellicht opnieuw weinig duidelijkheid en rechtszekerheid creëren.

5.3. Sectie 505 vs het "Recht op Privacy" en het "Recht op Vrije Meningsuiting"

Sectie 505 van de USA PATRIOT Act betreft de amenderingen van enkele bestaande NSL-statuten. De sectie leidde ertoe dat *national security letters* (NSL's) sneller en op grotere schaal konden worden toegepast. Zo werd een krachtig onderzoeksmiddel ter beschikking van de federale overheid gesteld, om (ogenschijnlijk) hulp te bieden in de "war on terror" (Gorham-Oscilowski et al., 2008, p. 626). Echter, vooraleer in te gaan op de kritiek ten aanzien van Sectie 505 van de USA PATRIOT Act, bespreken we kort de oorspronkelijke NSL-statuten.

5.3.1. Oorspronkelijke NSL statuten

Sectie 505 amendeert drie statuten van NSL's onder de RFPA, de ECPA en de FCRA. Ten gevolge van deze drie statuten had de FBI oorspronkelijk toegang tot (elektronische) abonnee-informatie en facturatiegegevens, transactiegegevens met betrekking tot elektronische communicatie, financiële gegevens, identificatie van financiële instituties en informatie voor het identificeren van consumenten. Om dergelijke informatie te verkrijgen diende de FBI te verzekeren dat de informatie relevant was voor een toegestaan contraspionage onderzoek en dat er reden was om te geloven dat het onderzoeksobject in kwestie een (agent van een) buitenlandse mogendheid betrof.

Vooraleer we ingaan op de amenderingen van deze drie NSL-statuten door de USA PATRIOT Act en de kritiek die eruit voortkomt, is het belangrijk te vermelden dat de originele NSL-statuten reeds automatisch een *gag rule* met zich meebrachten. Verder moeten we vaststellen dat administratieve dagvaardingen, zoals NSL's, slechts tegemoet moeten komen aan een beperkte mate van *reasonableness* (Strandburg & Raicu, 2006, p. 158). Deze *reasonableness* werd door het Hooggerechtshof geëvalueerd, door na te gaan of de

dagvaarding binnen de bevoegdheid van het agentschap (de FBI) valt, niet te onbepaald of vaag is en of de gezochte informatie relevant is aan het betreffende onderzoek.

5.3.2. Wijzigingen van de FBI's bevoegdheid voor het inschakelen van NSL's

Hoewel de twee voornaamste wijzigingen van de NSL-statuten reeds bij het bespreken van Sectie 505 (supra) kort vermeld werden. Zetten we hier de vier meest noemenswaardige gevolgen van de amenderingen volgens Doyle (2006) op een rijtje:

1. Vooreerst werd de autoriteit voor het uitreiken van NSL's verruimd door deze niet meer te beperken tot de FBI hoofdkwartierfunctionarissen. Deze autoriteit werd namelijk uitgebreid tot alle leidinggevende agenten van de verscheidene FBI-kantoren uit het werkveld.
2. De eerder rechtvaardigende "reason to believe"-standaard voor het uitvaardigen van NSL's werd ingeruild voor een ruimere en minder vereisende "relevance"-standaard. Dit leidde volgens critici zonder meer tot ruimere toepassingsmogelijkheden.
3. De vereiste dat de gegevens betrekking hebben op een buitenlandse mogendheid (of een agent ervan) werd achterwege gelaten. Ook "ordinaire" burgers kunnen bijgevolg het subject uitmaken van een *national security letter*.
4. Ten slotte werd (gelijkaardig aan de beschermingsvoorwaarde onder Sectie 215) een voorwaarde ingevoerd ter bescherming van het Eerste Amendement, dat toegang tot informatie niet mag verkregen worden, enkel en alleen op basis van activiteiten die Amerikaanse burgers uitoefenen in het kader van hun Eerste Amendementrechten.

5.3.3. Kritiek ten aanzien van Sectie 505

Gorham-Oscilowski et al. (2008) stellen vast dat de hardste kritiek ten aanzien van Sectie 505 van de USA PATRIOT Act, betrekking heeft op het feit dat het toelaat om NSL's te gebruiken op manieren die niet stroken met de grondrechtelijke beschermingen zoals gewaarborgd door het Eerste en Vierde Amendement van de *U.S. Constitution*. Net zoals bij Sectie 215 (supra), betreft het hier dus kritiek op zowel de schending van de vrijheid van

meningsuiting en de aantasting van het recht op privacy. Beiden dienen hier dan ook te worden besproken.

a. Schending van het Vierde Amendement van de U.S. Constitution

Sectie 505 wordt beschouwd als een schending van het Vierde Amendement, daar dit amendement burgers moet beschermen tegen zoekopdrachten zonder *reasonable cause*, terwijl Sectie 505 de federale autoriteiten de mogelijkheid biedt om bepaalde gegevens te verkrijgen zonder enige vereiste van verdenking dat het subject in kwestie betrokken is bij terroristische activiteiten (Sidel, 2004). Gorham-Oscilowski et al. (2008) stellen dat tegenstanders van Sectie 505 twee argumenten hebben om de aantasting van het Vierde Amendement te duiden. Enerzijds laat de sectie geen ruimte voor een betekenisvolle rechterlijke toetsing van de NSL, noch vóór, noch ná het uitgeven van de NSL. Anderzijds zou de basis waarop de overheid een NSL kan uitvaardigen, namelijk de "relevantie tot een onderzoek met betrekking tot terrorisme", ontoereikend zijn.

Hoewel Sectie 215 waarschijnlijk méér belangstelling kreeg dan eender welke andere sectie van de USA PATRIOT Act, leidt Sectie 505 (die nochtans grotendeels ontsnapte aan de kritiek), zo waar tot nog grotere toegankelijkheid tot persoonlijke gegevens (Freeman, 2005, p. 170). Bovendien zou het gebruik van deze NSL's sinds het doorvoeren van de PATRIOT Act drastisch gestegen zijn (Gorham-Oscilowski et al., 2008). Gellman (2005) maakte in de *Washington Post* gewag van 30.000 NSL's die de FBI jaarlijks zou uitgeven, wat neerkomt op het honderdvoudige van de NSL's die jaarlijks werden uitgevaardigd vóór de aanslagen van 9/11. Net zoals bij Sectie 215 heeft ook hier de ALA kritiek op het mogelijke gebruik van de sectie ten aanzien van bibliotheken. Aan de hand van een *national security letter* kan een FBI-agent namelijk toegang krijgen tot gebruikersinformatie van bibliotheken als aanbieders van elektronische-communicatiediensten (Morgan, Caldwell-Stone & Mach, 2006, p. 409).

Ook gerechtelijke instanties spraken zich negatief uit over de constitutionnalité van Sectie 505. Zo sprak een arrondissementsrechter in Manhattan, Victor Marrero, zich uit over Sectie 505 als zijnde een schending van de bescherming tegen *unreasonable searches* (Welch, 2006, p. 153). Het betrof een zaak waarin de ACLU tegen de overheid inging met betrekking tot het gebruik van een NSL voor het verkrijgen van persoonlijke informatie (namen, adressen,

kredietkaartdata...) van abonnees bij internet service providers.¹⁵ Sterker nog, net vanwege de *gag rule*, die op het eerste zicht rechtstreeks een overtreding van het Eerste Amendement zou kunnen inhouden, besliste de arrondissementsrechtbank dat er een schending van het Vierde Amendement was, aangezien de *gag rule* geen gerechtelijke procedure toeliet om tegen de dagvaarding in te gaan (Donohue, 2008, p. 239). Naast de toegankelijkheid tot de gegevens voor de FBI leidt dus ook de geheimhouding van NSL's tot verontrusting vanuit het privacyperspectief, gezien het (net als bij Sectie 215) onmogelijk is zichzelf te verdedigen tegen heimelijke beschuldigingen (Holtzman, 2006).

b. Schending van het Eerste Amendement van de U.S. Constitution

Net als bij Sectie 215 van de USA PATRIOT Act, slaat de relatie tussen Sectie 505 en het Eerste Amendement van de *U.S. Constitution*, vooral terug op een letterlijke prohibitie van het gesproken woord ten gevolge van de *gag order* die vergezeld gaat bij het uitvaardigen van een NSL. Arrondissementsrechter Victor Marrero oordeelde in de case *John Doe, American Civil Liberties Union v. John Ashcroft and FBI Director Robert Mueller* (supra) dat naast een schending van het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet, Sectie 505 ook tot een aantasting leidde van het Eerste Amendement (*free speech*), omwille van de *gag rule* die de NSL oplegde ten aanzien van de ISP (Scheppeler, 2005).

5.3.4. Conclusie: Sectie 505 niet complementair met het Eerste en Vierde Amendement

a. Alweer een grotere toegankelijkheid tot persoonlijke gegevens

Verscheidene feiten leiden ons tot de conclusie dat het recht op persoonlijke privacy, dat wordt gewaarborgd door o.a. het Vierde Amendement, wel degelijk wordt geschonden. Dit gebeurt op dezelfde wijze als bij Sectie 215 van de PATRIOT Act, namelijk als we "privacy" aanschouwen vanuit de toegankelijkheidsdefinitie zonder deze te minimaliseren tot de beperktere toegankelijkheidsdefinitie van William A. Partent (supra).

Vooreerst leidde het verlagen van de bevoegde rang binnen de FBI voor het uitgeven van *national security letters* ongetwijfeld tot een grotere toegankelijkheid van de persoonlijke

¹⁵ *John Doe, American Civil Liberties Union v. John Ashcroft and FBI Director Robert Mueller* (2004)

gegevens in kwestie. Verder is de "relevance"-standaard een drempelverlaging ten aanzien van de "reason to believe"-standaard die voorheen werd gehanteerd voor het uitvaardigen van NSL's. Ongetwijfeld de belangrijkste wijziging die Sectie 505 teweegbracht met betrekking tot de Amerikaanse burgers, was de verruiming van het toepassingsgebied. Daar de toepassing van NSL's na het invoeren van de USA PATRIOT Act niet enkel meer gericht was op (agenten van) buitenlandse mogendheden, worden ongetwijfeld tal van Amerikaanse burgers het subject van NSL's. Indien we de cijfers mogen geloven en de jaarlijkse toepassing van NSL's sinds 9/11 en de USA PATRIOT Act inderdaad een honderdvoud vormt ter vergelijking met de jaren pre-9/11, lijkt de verruimde toegankelijkheid tot persoonlijke gegevens onder de drie bestaande NSL-statuten onbetwistbaar.

Gegeven het feit dat het hier gaat om administratieve bevelschriften en deze bijgevolg niet dienen te worden goedgekeurd door de rechterlijke macht, maakt het claimen van een aantasting van het Vierde Amendement des te begrijpelijker. Ook de *gag rule* die verbonden is aan de NSL's en juridische betwistingen vanwege de onderzoekssubjecten onmogelijk maakt, leidt ertoe dat tegenstanders van Sectie 505 terecht de wenkbrauwen fronsen bij de toepassingsmogelijkheden van NSL's na het in werking treden van de PATRIOT Act en Sectie 505.

b. De "gag rule" en het Eerste Amendement

Gelijkaardig aan de *gag rule* in Sectie 215, wordt ook hier de vrijheid van meningsuiting aangetast in de enge betekenis, namelijk die van het gesproken woord *sensu stricto*. De toevoeging van Sectie 505, dat NSL's niet kunnen worden uitgevaardigd enkel en alleen op basis van activiteiten die beschermd worden door het Eerste Amendement van de *U.S. Constitution*, doet ook hier niets terzake. Deze houdt namelijk geen bescherming in jegens de *gag rule* en haar invloed op het Eerste Amendement.

Op het eerste zicht zou men eventueel kunnen stellen dat de *gag rule* in het kader van Sectie 505 geen inperking inhoudt ten aanzien van het Eerste Amendement. De drie bestaande NSL-statuten gingen namelijk al gepaard met een *gag order* en men zou dus kunnen stellen dat er geen vuiltje aan de lucht is inzake de relatie tussen de *gag rule* van Sectie 505 en het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet. Echter, we moeten verder kijken dan onze neus lang is. Gezien de verruimde toepassingsmogelijkheden van *national security letters*, wordt

namelijk ook de *gag rule* van Sectie 505 ruimer toegepast. De gevoeligheid van een *gag rule* in een NSL waarbij een "ordinaire" Amerikaanse burger het onderzoekssubject uitmaakt, ligt ongetwijfeld hoger dan bij NSL's die (agenten van) buitenlandse mogendheden viseren.

6. NOODZAKELIJKHEID VAN DE USA PATRIOT ACT

Het bespreken van bovenstaande secties van de USA PATRIOT Act, maakt duidelijk dat de kritiek op de wetgeving in kwestie wel degelijk gegrond is. Daarentegen moeten we ons afvragen of de bepalingen in de USA PATRIOT Act niet kunnen gerechtvaardigd worden, teneinde de bescherming van de Verenigde Staten ten aanzien van pogingen tot toekomstige terroristische aanslagen te verzekeren. We kunnen ons dus afvragen of het doel de middelen al dan niet heiligt. Hiervoor zijn zowel argumenten, als tegenargumenten te vinden, die we beiden zullen behandelen.

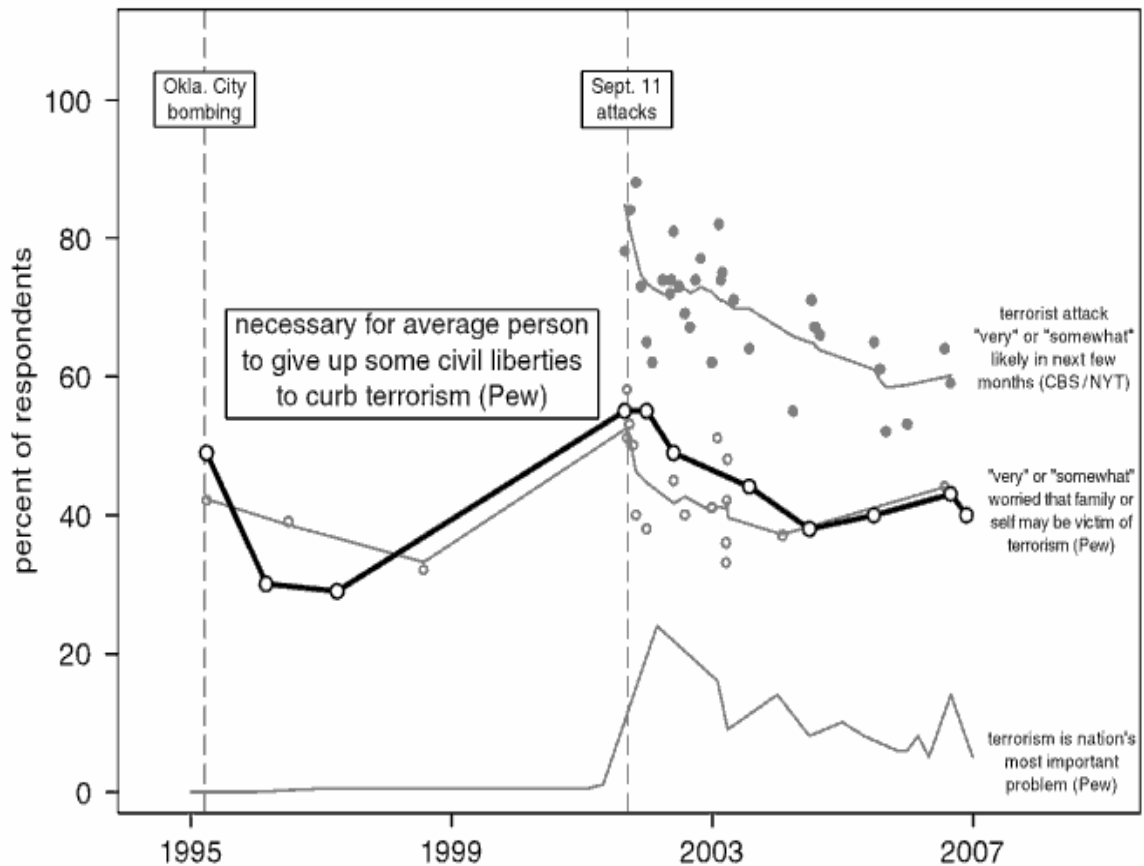
6.1. De USA PATRIOT Act was noodzakelijk: het doel heiligt de middelen

Op de *National Association of Counties Legislative Conference* van maart 2005, stelde procureur-generaal Alberto Gonzalez (2005) dat de USA PATRIOT Act reeds een vitale rol had gespeeld in het beschermen van zowel mensenlevens als fundamentele rechten. Mede doordat, zo stelt hij, veiligheid een noodzakelijke factor is indien de overheid wil voorzien in de welvaart en kansen die voortvloeien uit vrijheid en democratie. Ook FBI-directeur Robert Mueller (2004) stelde reeds dat de USA PATRIOT Act uitzonderlijk bevorderlijk was voor de strijd tegen terrorisme en schreef veel van de succesvolle antiterrorismeonderzoeken toe aan de wetsbepalingen die de PATRIOT Act bevat. Dat de USA PATRIOT Act misbruikt zou worden voor andere dan de initiële doeleinden, lijkt voor verdedigers van de USA PATRIOT Act een uit de hand gelopen mythe. Zo zouden critici ten aanzien van de USA PATRIOT Act al te vaak het potentieel voor misbruik van de wetgeving door de uitvoerende macht, gelijk stellen aan het bestaan van daadwerkelijk misbruik (Rosenzweig, 2005, p. 213).

Ook de DOJ presenteerde vier fundamentele argumenten die moesten aantonen dat de wetgeving wel degelijk een verbetering van de mogelijkheden in de strijd tegen terrorisme met zich meebracht (Ball, 2004). Vooreerst zouden onderzoekers, ten gevolge van de USA PATRIOT Act, ook middelen kunnen aanwenden die voorheen reeds beschikbaar waren in de

strijd tegen de georganiseerde misdaad en drugstrafiek. Dat bepaalde middelen wel beschikbaar waren voor andere doeleinden, maar niet voor terrorismebestrijding, was volgens de DOJ een (onaanvaardbare) lacune in de wetgeving die de USA PATRIOT Act diende op te vullen. Vervolgens zou de wetgeving een betere informatieuitwisseling en samenwerking tussen verscheidene agentschappen teweeg gebracht hebben. De USA PATRIOT Act zou ook geleid hebben tot een aanpassing van de bestaande wetgeving aan de nieuwe technologieën en dreigingen die eigen zijn aan de hedendaagse vorm van terrorisme "so that we no longer have to fight a digital-age battle with antique weapons". Als laatste argumenteerde de DOJ dat de wetgeving strengere sancties introduceerde ten aanzien van zij die terroristische operaties uitvoeren en/of ondersteunen.

Ten slotte maakte ook de publieke opinie, althans aanvankelijk, geen punt van een inperking van de grondrechten, indien dit de veiligheid van de Amerikaanse burgers tegen toekomstige terroristische aanslagen zou verzekeren. De eerstvolgende weken na de aanslagen van 9/11 bleek uit onderzoek, dat ongeveer 60% van de respondenten het noodzakelijk achtten om bepaalde grondrechten op te offeren teneinde terrorisme te bestrijden (Beckham, 2007, p. 27). Egan & Critin (2008) vergeleken vier enquêtes met betrekking tot het inruilen van rechten voor meer veiligheid en een efficiëntere strijd tegen terrorisme. In elk van de vier survey's werd een andere vraag verwoord. Er werd gepolst naar de mate waarin Amerikaanse burgers het noodzakelijk achtten om bepaalde rechten op te offeren teneinde terrorisme te bestrijden, de mate waarin zij een toekomstige aanslag verwachtten en de mate waarin zij schrik hadden en dat zijzelf of een familielid het slachtoffer zouden worden van een terroristische aanval. Ten slotte betreft één vraag welk probleem de Amerikaanse burgers ervaren als het belangrijkste probleem voor de Verenigde Staten. Drie onderzoeken gingen uit van het *Pew Research Center* en één bevraging ging uit van *CBS News* en de *New York Times*. De resultaten werden in een grafiek weergegeven (zie figuur 2.1). Ook deze gegevens tonen aan dat bijna 60% van de respondenten in 2001, het opgeven van enkele rechten noodzakelijk achtte om terrorisme tegen te gaan.

figuur 2.1.

(Bron: EGAN, P.J. & CITRIN, J., 'The War on Terror and Civil Liberties' in *Public Opinion and Constitutional Controversy*, EGAN, P.J., (ed.), New York, Oxford University Press, 2008, p316.)

6.2. De USA PATRIOT Act was niet noodzakelijk in de strijd tegen terrorisme

Volgens Altheide (2006, p. 144) is er helemaal geen bewijs dat de grondrechten pre-9/11 een obstakel vormden voor een efficiënte opsporing en vervolging van terroristen. De overheid kon volgens hem niet aantonen, dat de bevoegdheden om informatie te verzamelen met betrekking tot Amerikaanse burgers vóór de 9/11-aanslagen onvoldoende waren om terrorisme te bestrijden. Bovendien zou de overheid de link niet kunnen aantonen tussen het efficiënt detecteren van terroristische plannen en de inperking van bepaalde grondrechten die noodzakelijk geacht werd om deze plannen op te sporen.

Tal van studies en onderzoeksrapporten wezen reeds op structurele zwakheden, lacunes in de gevolgde procedures, een ontoereikende capaciteit en een gebrek aan leiderschap en planning van het antiterrorismestelsel in de Verenigde Staten vóór de aanslagen van 9/11 (Wong,

2006b). Zo gaf een verslag van de *National Commission on Terrorism*¹⁶ (2001) tal van tekortkomingen aan bij verschillende diensten die belast zijn met het bestrijden van terrorisme. Inefficiënte communicatie tussen verschillende diensten, onvoldoende vertalers voor een snelle vertaling van mogelijks terrorismegerelateerde documenten, een gebrek aan gepaste technologie voor het decoderen van verdachte computerbestanden en een gebrekkige kennis van bevoegdheden, zijn slechts enkele voorbeelden hiervan. Verder stelt Wong (2006b, p. 19) dat noch voor, noch na het stemmen van de PATRIOT Act, inspanningen werden geleverd door het congres om de toepasselijkheid, de resultaten en de noodzakelijkheid van de wetgeving te onderzoeken.

6.3. De noodzaak aan een USA PATRIOT Act is twijfelachtig

Dat de DOJ en de FBI de noodzaak van de USA PATRIOT Act onderschrijven hoeft geen verbazing op te wekken. De wetgeving biedt hen immers nieuwe bevoegdheden en leidt tot een uitbreiding van bestaande bevoegdheden die zij zich uiteraard al te graag eigen maken. Ook het gegeven dat Amerikaanse burgers grotendeels voorstander waren voor méér veiligheid, zélf ten koste van een beperking van enkele fundamentele rechten, hoeft niet te verwonderen. De schrik om zichzelf of familieleden slachtoffer te zien worden van terreur, leidde ongetwijfeld tot een prioriteitsverschuiving van rechten naar veiligheid. Deze angst was ongetwijfeld disproportioneel hoog met de gebeurtenissen van 9/11 vers in het geheugen en de televisiebeelden van een gehavend New York recent op het netvlies gebrand.

De bereidwilligheid van de Amerikaanse burgers om rechten af te staan (ten voordele van bescherming) lijkt ons geen rechtvaardigingsgrond voor het effectief beperken van deze rechten door de overheid. Zeker niet indien deze bereidwilligheid voortvloeit uit een angstgevoel, dat zich omwille van recente gebeurtenissen manifesteerde. Zélf al zou dit een rechtvaardigingsgrond betekenen, dan nog is het bewijs van een hogere mate aan bescherming nog niet geleverd. De impact en resultaten van de USA PATRIOT Act werden niet (voldoende) aangetoond. Het blijft dus de vraag of men het antiterrorismestelsel binnen de Amerikaanse overheid niet efficiënter had kunnen maken zonder aan de grondrechten te

¹⁶ De *National Commission on Terrorism*: opgericht in 1999, bij Sectie 591 van de *Foreign Operations, Export Financing, and Related Programs Appropriation Act*. De commissie telde tien commissieleden die werden toegewezen door het congres. De commissie kreeg zes maanden de tijd om de wetten, reglementen, richtlijnen, praktijken en het beleid (met betrekking tot het voorkomen en bestraffen van internationaal terrorisme ten aanzien van de Verenigde Staten) te overzien, hun efficiëntie te beoordelen en wijzigingen voor te stellen.

raken. Voldoende aanbevelingen voor een efficiëntere aanpak van de terreurdreiging waren namelijk beschikbaar vóór de aanslagen van 9/11 en vele van deze aanbevelingen zouden een aantasting van bepaalde constitutionele amendementen zelf niet ter sprake brengen.

7. CONCLUSIE: DE USA PATRIOT ACT TERECHT CONTROVERSIEEL

In dit hoofdstuk trachtten we na te gaan of de USA PATRIOT Act enige invloed heeft gehad op de grondrechten van de Amerikaanse burger. Verder gingen we na in welke mate de grondrechten werden beïnvloed door de omstreden wetgeving. Om deze vragen te kunnen beantwoorden, zonder een exhaustieve opsomming van de controverses met betrekking tot de wetgeving na te streven, analyseerden wij drie van de meest controversiële secties van de wetgeving in kwestie (Sectie 213, 215 en 505). Ten slotte kwamen we tot een korte reflectie over de noodzakelijkheid van de USA PATRIOT Act in de hedendaagse strijd tegen het terrorisme, "the war on terror".

Na bovenstaande besprekingen van Sectie 213, 215 en 505, moeten we concluderen dat de USA PATRIOT Act wel degelijk een invloed heeft gehad op de grondrechten van de Amerikaanse burger. De gevolgen van de betreffende secties laten zich vooral gelden ten aanzien van het recht op privacy en het recht op vrije meningsuiting, die vooral gewaarborgd worden door het Vierde, respectievelijk het Eerste Amendement van de *U.S. Constitution*. Verder kunnen we concluderen dat men in het kader van deze wettelijke invloed wel degelijk van enige aantasting van de Amerikaanse grondrechten zou kunnen spreken. Deze aantastingen of beperkingen bleken echter niet in alle secties even onbetwistbaar.

Sectie 213 betreft de meest twijfelachtige sectie van de drie secties die we hier bestudeerden. In het kader van de argumenten tégen Sectie 213, als zijnde een aanslag op het privacyrecht, namen wij de verscheidene definities van het concept "privacy" in acht. Hoewel de bezorgdheid en de kritiek ten aanzien van de *sneak-and-peak searches* dikwijls met een aanzienlijke overtuigingskracht geformuleerd worden, concludeerden we dat Sectie 213 het privacyrecht niet beperkt. Noch in de lijn van de toegankelijkheidsdefinitie, noch in het kader van de controledefinitie wordt het privacyrecht geschonden. Het feit dat bewijsmateriaal niet kan vernietigd kan worden vóór huiszoeken die plaatsvinden na uitvoering van het eerste bevelschrift, bevestigt enkel dat de initiële heimelijke huiszoeking gerechtvaardigd was.

Sectie 215 of de befaamde *library provision* leidde daarentegen wel degelijk tot een duidelijke beperking van het privacyrecht in het kader van de toegankelijkheidsdefinitie. De zorg die bibliothecarissen delen, dat de overheid iemand kan onderzoeken op basis van wat hij of zij leest, lijkt misschien te vergaand en gaat waarschijnlijk te veel uit van de assumptie dat de overheid deze sectie van de USA PATRIOT Act zou misbruiken. Indien we echter deze assumptie terzijde laten, blijkt de toegankelijkheid ten aanzien van persoonlijke informatie nog steeds bezwarend. Het gegeven dat individuele verdenking niet meer noodzakelijk is en de mogelijkheid om deze FISA-bevelschriften te gebruiken in het kader van heimelijke informatievergaring (niet enkel meer bij publieke criminele onderzoeken) leidt ongetwijfeld tot een grotere toegankelijkheid tot persoonlijke informatie.

De *gag rule* onder Sectie 215 van de USA PATRIOT Act lijdt tot een beperking van *free speech* sensu stricto. Een strafbaarstelling van vijf jaar voor het vrijuit spreken van zij die een FISA-bevelschrif ontvangen laat hieromtrent geen twijfel bestaan. Sectie 215 zou er ook toe kunnen leiden dat de vrije meningsuiting van Amerikaanse burgers getemperd wordt, door de angst die onder hen bestaat om door de overheid te worden gevisieerd omwille van hun leesgedrag. Echter, dit bespreken wij onder Hoofdstuk III, gezien dit eerder een indirect gevolg is van Sectie 215 en niet een wettelijke restrictie die de wetsbepaling met zich meedraagt.

Ten slotte kunnen ook Sectie 505 en de amenderingen van de NSL-statuten gezien worden als een inbreuk op de privacy. William A. Parents' visie (supra) dat gegevens in het bezit van derden niet meer onder de persoonlijke privacy ressorteren, laten we hier net als in Sectie 215 buiten beschouwing. In onze huidige westerse samenleving is het onmogelijk, wil men "normaal" functioneren, om geen persoonlijke gegevens over te dragen aan derden. De verruimde bevoegdheid betreffende het uitreiken van NSL's, de verruimde toepassingsmogelijkheden die subjecten niet meer in relatie hoeven te brengen met buitenlandse mogendheden en het verlagen van de "reason to believe"-standaard tot een "relevance"-standaard voor het uitvaardigen van NSL's, leidden ongetwijfeld tot een verruimde toegankelijkheid tot persoonlijke informatie. Het feit dat het hier gaat om administratieve (en dus geen rechterlijke) bevelschriften, rechtvaardigt de bezorgdheid en de kritiek ten aanzien van Sectie 505 des te meer. Ten slotte brengt ook de *gag rule* van deze sectie een beperking met zich mee van het Eerste en Vierde Amendement van de

Amerikaanse grondwet. Deze *gag rule* rechtvaardigen op basis van de reeds bestaande NSL-statuten, gaat voorbij aan de uitbreiding van de toepassingsmogelijkheden. Het verruimen van de mogelijkheden voor het uitvaardigen van NSL's, leidde zonder meer tot een verruiming van de *gag rule*.

Indien we de betreffende secties van de USA PATRIOT Act aanschouwen, stellen we wel degelijk een beperking van enkele fundamentele grondrechten van de Amerikaanse burgers vast. In bepaalde secties is deze aantasting betwistbaar, in andere secties dan weer overduidelijk. Het rechtvaardigen van deze wetsbepalingen lijkt onmogelijk op basis van de wil die Amerikanen in dergelijke crisistijden tonen om rechten op te geven in ruil voor veiligheid. Als deze beperkingen al zouden kunnen gerechtvaardigd worden, dan zou dit op basis van hun noodzakelijkheid moeten zijn. Echter, nog steeds is niet aangetoond dat de USA PATRIOT Act een onmisbaar legislatief wapen is in de strijd tegen het dreigende terrorisme. Het feit dat reeds vóór de aanslagen van 9/11 bepaalde inefficiënties werden opgemerkt in het antiterrorismestelsel van de Verenigde Staten, maakt de noodzakelijkheid van de USA PATRIOT Act op zijn minst twijfelachtig. Men zou moeten (kunnen?) nagaan of de efficiëntie van dit antiterrorismestelsel niet kon worden opgedreven, door middel van maatregelen die geen (of minder) commotie zouden veroorzaken met betrekking tot fundamentele rechten en vrijheden.

HOOFDSTUK III

Niet-wettelijke invloed: “Chilling Free Speech”

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk bekijken we de niet-wettelijke invloed van 9/11 op de uitoefening van hun grondrechten door alle Amerikaanse burgers. Dit doen we aan de hand van de vermeende inperking die de terroristische aanslagen hadden op de vrijheid van meningsuiting (*free speech*) van de Amerikanen, die beschermd wordt door het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet. We gaan dus na of de gebeurtenissen van 9/11, zoals beargumenteerd wordt, een beperking hebben teweeggebracht van de vrijheid van meningsuiting, zonder dat deze beperking door een (nieuwe) wet werd opgelegd. De *gag rule* (supra) komt hier dus niet aan bod, aangezien dit een beperking inhoudt van *free speech* ten gevolge van een opgelegd spreekverbod.

We trachten in dit hoofdstuk volgende vragen te beantwoorden: “Hebben de gebeurtenissen van 11 september 2001 een beperking teweeggebracht van de vrijheid van meningsuiting van Amerikaanse burgers?” en indien zo “In welke mate werd het recht op vrije meningsuiting beperkt door deze terroristische aanslagen?”.

Vooreerst bespreken we de drie verschillende concepten van het recht op vrije meningsuiting die in de literatuur terug te vinden zijn. Nadat we duidelijk maken dat het recht op vrije meningsuiting een delicaat gegeven is, gaan we verder in op de tempering van de vrijheid van meningsuiting in de schaduw van 11 september 2001. Dit doen we vooreerst aan de hand van enkele welgekende cases die door de media gerapporteerd werden. Vervolgens gaan we in op zelfcensuur in de nasleep van de 9/11-aanslagen bij journalisten, die we omschrijven als patriottistische (of vaderlandslievende) journalistiek (*patriotic journalism*). Als laatste vorm van invloed op de vrijheid van meningsuiting gaan we in op het in Hoofdstuk II reeds aangehaalde en mogelijks temperende effect op de vrije meningsuiting vanwege Sectie 215 van de USA PATRIOT Act. Ten slotte proberen we de gevolgen van 9/11 ten aanzien van de vrijheid meningsuiting en de mate waarin zij deze al dan niet beperken samen te vatten in een conclusie.

2. "FREE SPEECH"

2.1. Het bereik van vrijheid van meningsuiting

In Hoofdstuk II werden reeds verschillende betekenissen van *free speech* uiteengezet. Zo kwamen we tot de conclusie dat de vrijheid van meningsuiting zich kan manifesteren op drie niveaus. Enerzijds maakten we gewag van de twee niveaus die Isler (2001) presenteerde, anderzijds voegden we ook een derde niveau toe, dat volgens Curtis (2000) de meest ruime betekenis van het recht op vrije meningsuiting omvatte. Zo komen we tot een bepaalde gradatie van *free speech* die van de meest enge betekenis tot de meest ruime betekenis als volgt verloopt:

1. Vooreerst is er *free speech* in de meest enge betekenis van het concept. Het recht op vrije meningsuiting slaat vanuit dit standpunt enkel en alleen terug op het recht om te spreken. Met andere woorden, enkel het gesproken woord op zich wordt door dit recht beschermd.
2. Vervolgens kunnen we *free speech* een ruimere betekenis toekennen, door ook onze uiterlijke opiniehandelingen onder bescherming van dit recht te plaatsen. Het gesproken woord onder bescherming van het recht op vrije meningsuiting, wordt dan aangevuld met handelingen die een uitdrukking geven aan onze gevoelens en handelingen die het gesproken woord kracht dienen bij te zetten. Het verbranden van de Amerikaanse vlag zou hiervan een voorbeeld kunnen zijn. Het recht op vrije meningsuiting beschermt vanuit deze kijk dus onze woorden en onze opiniehandelingen die deze woorden vervangen of aanvullen. Zoals in Hoofdstuk II reeds beargumenteerd werd, zouden we *freedom of speech* dan eigenlijk kunnen vervangen door *freedom of expression*.
3. Ten slotte kunnen we nog een laatste aspect toevoegen aan het recht op vrije meningsuiting. Deze toevoeging bestaat dan uit de persoonlijke ideeën, opinies en idealen die we koesteren. Hier vallen dus niet enkel het gesproken woord en de uiterlijke expressieve handelingen onder bescherming van het recht op vrije meningsuiting, maar ook de gedachten en ideeën die omgaan in het hoofd van de bevolking.

Vrijheid van meningsuiting of *free speech* is dus een concept dat in verschillende opzichten kan worden geïnterpreteerd. Bij het nagaan van een eventuele niet-wettelijke invloed op deze vrijheid ten gevolge van de 9/11-aanslagen, gebruiken we het derde en meest omvattende concept. Zo komt elk argument dat een beperking van het Eerste Amendement presenteert in aanmerking.

2.2. Grijze zone

Vrijheid van meningsuiting is een delicate kwestie, want uiteraard zijn niet álle uitspraken en uitdrukkingen toelaatbaar. Het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet beschermt dan wel het recht van alle burgers om hun opinie te uiten, toch zijn er uitzonderingen. Deze uitdrukkingen mogen namelijk geen onderdeel zijn van een misdrijf, mogen niet aanzetten tot rellen en mogen niet bestaan uit een directe persoonlijke provocatie ten aanzien van een ander persoon (Magstadt, 2008, p. 460). De vrijheid van meningsuiting kent dus zijn grenzen en niet enkel in de Verenigde Staten. Denk maar aan de strafbaarstelling van het negationisme in België aan de hand van de relatief recente negationismewet van 23 maart 1995.

Er is dus wel degelijk een onderscheid tussen meningsuiting die wordt beschermd onder het Eerste Amendement en (vormen van) meningsuiting die onaanvaardbaar of zelf strafbaar worden geacht. Echter, dit onderscheid is niet zwart-wit en de grens betreft eerder een grijze zone, dan een duidelijke afgebakende scheidingslijn. Een voorbeeld vinden we terug in de rechtspraak van de zaak *Cohen v. California* in 1971.¹⁷ De beklaagde Paul Robert Cohen werd gearresteerd en veroordeeld in eerste aanleg tot dertig dagen gevangenisstraf voor het dragen van een jasje met het opschrift "*Fuck The Draft*" in de gang van de rechtbank van Los Angeles. De beklaagde getuigde dat hij dit deed om zijn ongenoegen, met betrekking tot de oorlog in Vietnam, duidelijk te maken ten aanzien van het publiek. Echter, het Hof van Beroep ging akkoord met de uitspraak in eerste aanleg en oordeelde dat Cohen een daad had gesteld die opruide tot gewelddaden en verstoring van de openbare orde. Uiteindelijk sprak het Hooggerechtshof zich toch uit in het voordeel van Paul R. Cohen, op basis van een schending van zijn rechten volgens o.a. het Eerste Amendement.

¹⁷ *Cohen v. California*, 403 U.S. 15 (1971)

3. VRIJHEID VAN MENINGSUITING NA 9/11

Verdedigers van de vrije meningsuiting merkten op dat er in de nasleep van 9/11 wel degelijk druk werd uitgeoefend op burgers en journalisten die kritiek uitten ten opzichte van de president en die de aanslagen van 9/11 trachtten te rationaliseren (Roberts, 2008, p. 27). Dat kan niet beter geïllustreerd worden dan aan de hand van procureur-generaal John Ashcroft's uitspraak van 6 december 2001. John Ashcroft (2006) stelde dat:

"To those who pit Americans against immigrants, and citizens against non-citizens; to those who scare peace-loving people with phantoms of lost liberty; my message is this: Your tactics only aid terrorists - for they erode our national unity and diminish our resolve. They give ammunition to America's enemies, and pause to America's friends. They encourage people of good will to remain silent in the face of evil."

Ongetwijfeld is dit een flagrante beschuldiging aan het adres van zij die (bepaalde aspecten van) het antiterrorismebeleid van de president na 9/11 bekritiseerden. Zij worden namelijk voorgesteld als zijnde een obstakel voor de bescherming van de Amerikaanse bevolking jegens toekomstige terroristische aanslagen. Vooreerst gaan we in op enkele welbekende cases, die het bestaan van een pressie op de vrije meningsuiting onbetwistbaar maken. Vervolgens gaan we na of en in welke mate de Amerikaanse burger druk ervaart op de uitoefening van zijn grondrechten in het kader van het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet.

3.1. Cases in de media:

Na de aanslagen van 9/11 kwamen enkele cases in de Amerikaanse media die een illustratie zijn van de druk die werd uitgeoefend op de vrijheid van meningsuiting. Kritiek ten aanzien van president Bush's beleid in Afghanistan na 9/11 en zijn later beleid in Irak, werd dikwijls niet getolereerd en leidde tot repercussies voor zij die de kritiek uitten. We bespreken hierna kort enkele gevallen, die geen twijfel laten over de vraag of 9/11 enige invloed heeft gehad op de vrijheid van meningsuiting.

3.1.1. Bill Maher

Nog voor de “waarschuwing” van procureur-generaal John Ashcroft werd reeds een duidelijk standpunt geformuleerd naar de critici van de Bush-administratie door de toenmalige woordvoerder van het Witte Huis, Ari Fleischer. Fleischer (2001) stelde tijdens de *White House Daily Briefing* van 26 september 2001:

“There are reminders to all Americans that they need to watch what they do, and this is not a time for remarks like that; there never is.”

Fleischer doelde hiermee op de uitspraak van Bill Maher, komiek en talkshow presentator van *Politically Incorrect* op de Amerikaanse zender ABC. Deze stelde tijdens de uitzending van de talkshow op 17 september 2001 (de eerste na de aanslagen van 9/11) dat:

"We have been the cowards. Lobbing cruise missiles from two thousand miles away. That's cowardly. Staying in the airplane when it hits the building. Say what you want about it. Not cowardly."

De uitspraken van Maher leidden tot een storm van reacties in een natie die herstellende was van de tragische 9/11-gebeurtenissen (Wong, 2006c, p. 129). De gevolgen voor Bill Maher waren onvoorzien. Slechts twee dagen na zijn uitspraken op ABC werd hij gedwongen zich publiek te verontschuldigen. Echter, dit bleek niet voldoende en de talkshow werd afgevoerd nadat *Federal Express* en *Sears* hun sponsoring van de show stopzetten. Later kreeg Maher wel de *President's Award* van de *L.A. Press Club*, vanwege zijn voortrekkersrol in het behoud van het recht op vrije meningsuiting.

3.1.2. Dixie Chicks

Een ander voorbeeld, dat ook bij ons de media haalde, was de uitspraak van zangeres Natalie Maines van de countrygroep *Dixie Chicks* in 2003. Natalie Maines, frontzangeres van de *Dixie Chicks* en zelf in Texas geboren, stelde tijdens een concert in Londen:

“Just so you know, we’re ashamed that the president of the United States is from Texas.” (zoals geciteerd door Rossman, 2008, p. 49)

De uitspraak van Natalie Maines was een uiting van kritiek op het buitenlandse beleid van de Bush-administratie met betrekking tot de invasie van Irak. De *Dixie Chicks* werden vervolgens geboycot, wat opnieuw leek aan te tonen dat het verschillen van mening met betrekking tot het beleid van Bush niet werd getolereerd (Roberts, 2008, p. 27). Op 14 maart 2003, slechts enkele dagen na het voorval, meldde de *Associated Press* dat verscheidene radiostations de countrygroep uit hun playlist schrapten en publiciteitsstunten opgezet hadden, zoals het buitenplaatsen van afvalcontainers waarin de mensen hun *Dixie Chicks* cd's kwijt konden (Rossman, 2008, p. 49). Verder ontving de groep tonnen haatmail en werden hun optredens bijgewoond door betogers als onderdeel van een *anti-Dixie Chicks* campagne die werd opgezet (Moore & Murray, 2007, p. 145). Bovendien daalde de verkoop van *Dixie Chicks* albums aanzienlijk. Ook dit voorbeeld maakte duidelijk dat sinds 9/11 beter voorzichtig wordt omgesprongen met het verkondigen van bepaalde opinies.

3.1.3. Andere

Er kunnen, naast bovenstaande, nog tal van voorbeelden gegeven worden uit de media die een druk aantonen op de vrijheid van meningsuiting en die deze vrijheid trachtten te temperen. Om er nog één te noemen moeten we terug naar de lente van 2004. Toen kondigde de *Walt Disney Corporation* aan dat haar dochteronderneming (*Miramax*) niet zou worden toegelaten om Michael Moore's controversiële documentaire *Fahrenheit 9/11* te distribueren (Snow, 2007, p. 108). Michael Moore meldde zelf dat de machtigen in Hollywood werden gewaarschuwd, dat zij geen uitnodigingen meer dienden te verwachten vanwege het Witte Huis, indien zij de documentaire in kwestie zouden helpen financieren (Roberts, 2008, p. 27).

Het sanctioneren van dergelijke uitingen ten aanzien van de Amerikaanse overheid vinden we echter niet enkel terug in het televisie-, film- en muziekmilieu. Een andere omgeving waar men soortgelijke sanctioneringen of berispingen terugvindt, is de academische wereld. Eén van de meest verontrustende beperking van de academische vrijheid vond plaats op de universiteit van Colorado, als een reactie op een verhandeling van professor Ward Churchill (Warwick, 2005, p. 585). In 2001 schreef Churchill een verhandeling, waarin hij stelde dat zij die in het *World Trade Center* werkten, door onachtzaamheid het buitenlands beleid van de Verenigde Staten hadden gesteund en dat net dat buitenlands beleid in de aanslagen van 9/11 resulteerde. Churchill stelde dus een paradox voor, waarbij hij de werknemers van het WTC

vergeleek met "little Eichmanns".¹⁸ Het essay van Churchill en de bewuste uitspraak bleef relatief onopgemerkt, tot Churchill uitgenodigd werd voor een hoorcollege in *Hamilton College* in New York. Een student van *Hamilton College* zocht naar informatie over Churchill op het internet, vond de essay in kwestie en startte een protestactie. De onderwijsinstelling was oorspronkelijk van plan het hoorcollege van Ward Churchill te laten doorgaan, maar annuleerde deze alsnog, omdat het de veiligheid niet kon garanderen ten gevolge van de vele bedreigingen die werden ontvangen. Verder dreigden enkele donors van *Hamilton College* hun subsidies in te trekken, indien Churchill er zou spreken. Later werd Churchill's bekwaamheid tot lesgeven zelf in twijfel gesteld door zijn eigen universiteit in Colorado.

Het is duidelijk dat men sinds de 9/11-aanslagen best voorzichtig omspringt met kritiek ten aanzien van het (buitenlandse) beleid. Dit leidde namelijk vaak in een tegenreactie van het publiek, van mensen hogerop en van bepaalde bedrijven en corporaties die als sponsor fungeerden en niet wensten te worden geassocieerd met "anti-Amerikaanse" uitspraken. Toch moeten we dit nuanceren voor wat de opinie van de Amerikaanse bevolking betreft. Onderzoek van de *American National Election Studies*, aan de universiteit van Michigan vroeg haar respondenten of zij er vertrouwen in hadden dat de federale overheid meestal/altijd hetgeen deed wat het best was. In de resultaten (zie figuur 3.1.) is te zien dat het vertrouwen in de overheid daalde gedurende het verloop van de Vietnamoorlog. Dit vertrouwen bleef laag, maar kende in tijden van crisis een heropleving. Zo zien we een piek van vertrouwen in de overheid na de terroristische aanslagen in 2001. Tegen 2007 blijkt dit vertrouwen en het geloof dat de overheid doet wat best is, terug heel wat ineengezakt. Het lijkt aannemelijk en noemenswaardig te vermelden dat de intolerantie van het grote publiek ten aanzien van kritiek op het overheidsbeleid zou kunnen gedaald zijn in lijn met de afname van het vertrouwen in de overheid. Werkelijk een definitief zicht krijgen op de impact van het vertrouwen in de overheid op de tolerantie ten aanzien van overheidskritiek, vereist echter gespecialiseerd onderzoek op zich en is hier dus niet aan de orde.

¹⁸ "Little Eichmanns" is een term die gebruikt wordt om te verwijzen naar de medeplichtigheid van zij die participeren in een destructief en immoreel systeem, op zo'n wijze dat de medeplichtigheid op het individuele niveau nogal indirect lijkt, maar dat de collectieve rol die ze spelen een zodanig effect heeft, dat het wordt vergeleken met de rol van nazi Adolf Eichmann tijdens de holocaust.

figuur 3.1.

Percentage van Amerikaanse burgers die er alle vertrouwen in heeft dat de overheid doet “wat het beste is”.

(Bron: ROBERTS, A., *The Collapse of Fortress Bush: The Crisis of Authority in American Government*, New York, New York University Press, 2008, p34.)

3.2. Patriottische Journalistiek

3.2.1. Definitie

Patriottische of vaderlandslievende journalistiek (*Patriotic Journalism*) wordt door Wong (2006c, p. 123) gedefinieerd als:

“ [...] a form of journalism that especially seems to occur in some countries when they are in a state of war or other major distress. Patriotic journalism aims at giving the home public an image of the current event that are in accordance to the views of the government, and in accordance with what is regarded as best for the country.”

Volgens Wong (2006c) is deze vaderlandslievende journalistiek, sinds de aanslagen van 9/11 in de mode en kan deze worden waargenomen aan de hand van drie principes:

1. Het principe van de politieke propaganda:

Na 9/11 stond de media namelijk vrijwillig klaar om de noden en de veiligheidsbelangen te dienen van de Verenigde Staten in oorlogstijd.

2. Het principe van persoonlijke trouw:

Het gegeven dat in tijden van oorlog, niemand van journalisten het onmogelijke verwacht, zijnde dat zij volledig neutraal en objectief blijven.

3. Het principe van geen hulp en steun te verlenen aan de vijand:

De principiële ongepastheid van het zoeken naar de wortels van terrorisme na de aanslagen van 9/11, uit vrees dat dit de (potentiële) terroristen zou aanmoedigen.

De keuze tussen objectiviteit en vaderlandslievendheid en de keuze tussen professionalisme en burgerschap zijn altijd besproken in journalistieke seminars en colleges, maar staan des te meer in de belangstelling sinds de aanslagen van 11 september 2001 (Roberts, 2003, p. 77). Het betrof meer bepaald de vraag of journalisten al dan niet hun patriottisme openbaar hoorden te uiten en hoe kritisch men de ambtenaren diende te ondervragen in dergelijke crisissituaties (Jensen, 2004, p. 38). Roberts (2003) stelt dat de keuze tussen patriottisme en objectiviteit niet gemaakt dient te worden en dat de hoogste graad van vaderlandslievendheid voor journalisten, slechts gehaald wordt indien zij hun baan uitoefenen zoals gedefinieerd en beschermd door het Eerste Amendement van de *U.S. Constitution*. Sinds de terroristische aanslagen van 9/11, is het echter duidelijk dat de mainstream nieuwsmedia niet de kritische, onafhankelijke en politiek neutrale stem representeren, die zij geacht worden te vertegenwoordigen als zelfverklaarde neutrale informatiebronnen (Jensen, 2005, p. 68). Onmiddellijk na 9/11 begonnen de pers en media hun patriottisme namelijk openlijk te etaleren (Eisman, 2003).

3.2.2. Dan Rather: Een illustratie van mediapatriottisme

Om deze patriottische journalistiek te illustreren kunnen we terugrijpen naar de statements van CBS's nieuwsanker Dan Rather. Bijzonder noemenswaardig was de uitspraak die hij deed in de *David Letterman Show* van 17 september 2001, waarbij hij stelde dat:

"George Bush is the president. He makes the decisions, and, you know, it's just one American, wherever he wants me to line up, just tell me where, and he'll make the call." (zoals geciteerd door Jensen, 2004, p. 38)

De altijd eerlijke, maar controversiële Dan Rather, was hiermee het enige grote nieuwsanker dat openlijk en eerlijk gewag maakte van de moeilijke taak als journalist in tijden van oorlog

(Wong, 2006c, p. 126). In een interview met Howard Kurtz, tijdens de uitzending van *CNN Tonight* op 22 september 2001 stelde Rather dat:

"I want to fulfil my role as a decent human member of the community and a decent and patriotic American. And therefore I'm willing to give the government, the president and the military the benefit of any doubt here in the beginning. I'm going to fulfil my role as a journalist, and that is ask the questions, when necessary ask the tough questions. But I have no excuse for, particularly when there is a national crisis as this, as saying – you know, the president says do your job, whatever you are and whomever you are, Mr. and Mrs. America. I'm going to do my job as a journalist, but at the same time I will give them the benefit of the doubt, whenever possible in this kind of crisis, emergency situation. Not because I am concerned about any backlash. I'm not. But because I want to be a patriotic American without apology." (zoals geciteerd door Jensen, 2005, p. 69)

Dan Rather wou zijn functie als journalist dus wel degelijk zo goed mogelijk uitoefenen en hij zou zeker en vast ook de lastige vragen stellen ten aanzien van ambtenaren. Mochten deze lastige vragen echter twijfelachtige antwoorden uitlokken, dan zou Dan Rather, zoals het voor een patriottische Amerikaan blijkbaar hoort, hen het voordeel van de twijfel gunnen.

3.2.3. Een studie van het *Pew Research Center*

Een studie van het *Pew Research Center* (2002) vergeleek de meningen van Amerikanen over de nieuwsmedia vóór 9/11, met de kijk die Amerikanen hadden op diezelfde nieuwsmedia ná de terroristische aanslagen op de Verenigde Staten. De resultaten (zie figuur 3.2.) leren ons dat de patriottische uitvalshoek van de nieuwsmedia wel degelijk werd opgemerkt door de Amerikaanse burgers. Kort na de aanslagen van 9/11 (november 2001) vond 69% van de respondenten dat de nieuwsmedia bij haar verslaggeving opkwam voor de Verenigde Staten, tegenover 43% van de respondenten in september 2001 (net voor de aanslagen). Respondenten zagen hierin ogenschijnlijk geen erg, want over het algemeen vonden zij de nieuwsmedia na 9/11 moreler, professioneler en meer begaan met de subjecten waarover verslag werd uitbracht. Ten slotte werd de verslaggeving van nieuwsmedia door meer Amerikanen als feitelijk correct ervaren.

News Media Ratings Backslide				
	Feb 1999	Early Sept 2001	Nov 2001	July 2002
<i>News organizations ...</i>	%	%	%	%
Usually get facts straight	37	35	46	35
Usually report inaccurately	58	57	45	56
Don't know	5	8	9	9
	100	100	100	100
Are highly professional	52	54	73	49
Are not professional	32	27	12	31
Neither/Don't know	16	19	15	20
	100	100	100	100
Stand up for America	41	43	69	49
Too critical of America	42	36	17	35
Neither/Don't know	17	21	14	16
	100	100	100	100
Are moral	40	40	53	39
Are immoral	38	34	23	36
Neither/Don't know	22	26	24	25
	100	100	100	100
Care about the people they report on	21	23	47	30
Don't care	67	64	38	55
Neither/Don't know	12	13	15	15
	100	100	100	100

figuur 3.2.

(bron: The Pew Research Center, *The Sagging Stock Market's Big Audience: News Media's Improved Image Proves Short-lived*, Washington D.C., NEWSRelease, 2004, p2.)

De waardering van de Amerikaanse burgers van de nieuwsmedia blijkt dus, kort na de 9/11-aanslagen, opmerkelijk hoger te zijn. De media, die instinctief en collectief patriottisch werd na 9/11, leerde dat persoonlijk patriottisme verkoopt en dat professionele neutraliteit vaak disloyaal of zelf verraderlijk werd geacht (Wong, 2006c, p. 123). Toch moeten we vaststellen dat deze waardering snel terugliep. Zes maanden na de aanslagen van 9/11 waren de meeste waarderingsindicatoren terug op hetzelfde peil of zelf lager dan pre-9/11. De uitbarsting van vaderlandslievende emotie, die zowel journalisten als hun publiek affecteerden, verdween dus snel na september 2001 (Kennedy & Cameron, 2007, p. 7).

3.3. *De onrechtstreekse invloed van Sectie 215 van de USA PATRIOT Act*

Reeds in Hoofdstuk II werd gewag gemaakt van de niet rechtstreekse invloed van Sectie 215 van de USA PATRIOT Act op de vrijheid van meningsuiting met betrekking tot de mogelijke

aanpassing van het leesgedrag. Hoewel we hier Sectie 215 van de USA PATRIOT Act betrekken, plaatsen we dit niet onder de "wettelijke invloed" van 9/11, aangezien de wetsbepaling op zich geen enkel leesgedrag of surfgedrag op het internet verbiedt.

3.3.1. Ruimere betekenis van het recht op vrij meningsuiting

Het boycotten van zij die kritiek gaven op het (buitenlands) overheidsbeleid en de zelfcensuur die werd toegepast in de journalistiek, betreffen voorbeelden waar een tempering plaatsvond van vrije meningsuiting in de eerste graad van het concept (supra). Zij betreffen namelijk een tempering van de vrijheid van meningsuiting daar waar kritische uitspraken worden geformuleerd en dus een druk op het gesproken (of geschreven) woord wordt uitgeoefend.

Echter, wanneer we het hebben over een invloed op het leesgedrag, praten we over vrijheid van meningsuiting in de meest ruime betekenis van het concept. Wat mensen lezen komt enigszins voort uit de overtuigingen en/of ideeën die zij koesteren. Omgekeerd leidt bepaald leesgedrag ook tot bepaalde gedachten en ideeën in hoofde van de lezers. Deze ideeën en gedachten worden, onder de meest ruime betekenis van het concept, ook beschermd onder de vrijheid van meningsuiting. Invloed op het leesgedrag leidt dan ongetwijfeld tot invloed op de gedachten, ideeën, visies en meningen die mensen hebben en beïnvloedt bijgevolg het Eerste Amendement.

3.3.2. De invloed van 9/11 op het leesgedrag?

Volgens de *American Civil Liberties Union* werd Sectie 215 van de USA PATRIOT Act specifiek en intentioneel ontworpen, om de FBI te voorzien van bevoegdheden die hen toelaten informatie te verkrijgen over onschuldige personen (Beeson & Jaffer, 2003, p. 8). Eén van de hoofdzorgen met betrekking tot deze wetsbepaling is dat de federale overheid, onder het mom van veiligheids- en beschermingsmaatregelen, de Amerikaanse burgers kan weerhouden van vrije toegang tot informatie en ideeën (Wheeler, 2005, p. 83).

Ten gevolge van Sectie 215 zouden mensen geneigd kunnen zijn om hun leesgedrag aan te passen, uit angst dat hun leesgedrag gemonitord wordt door de overheid. Bennet (2006, p. 146) stelt, nogal extreem dat: "Only a president who is proud of his aversion to books could

fail to understand the ‘chilling effect’, to use the legal cliché, that such governmental powers may have on reading habits.”

Dat bepaalde mensen hun leesgedrag hebben aangepast en voorzichtiger zijn geworden in wat ze lezen, lijken we maar niet te kunnen staven aan de hand van relevante literatuur. Toch moeten we ervan uitgaan dat er ten minste een mogelijkheid bestaat dat dergelijke aanpassingen van het leesgedrag reëel zijn. Zeker gezien bepaalde initiatieven die bibliotheken en hun bibliothecarissen ondernemen, zoals het uithangen van waarschuwborden om lezers op de hoogte te brengen van en te waarschuwen voor de mogelijkheden die de overheid heeft met betrekking tot het monitoren van hun leesgedrag (supra).

4. CONCLUSIE: EEN BEPERKTERE VRIJHEID VAN MENINGSUITING

In dit hoofdstuk trachtten we na te gaan of de gebeurtenissen van 11 september 2001 een niet-wettelijke beperking met zich meebrachten van het recht op de vrije meningsuiting, dat beschermd wordt onder het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet. We stelden ons de vragen: “Hebben de gebeurtenissen van 11 september 2001 een beperking teweeggebracht van de vrijheid van meningsuiting van Amerikaanse burgers?” en indien zo “In welke mate werd het recht op vrije meningsuiting beperkt door deze terroristische aanslagen?”. De vrijheid van meningsuiting kan zowel ruim als eng begrepen worden. Na het bespreken van de mogelijke vormen waarin het recht op vrije meningsuiting (*free speech*) kon aangetast worden, zonder dat hiertoe wettelijke restricties werden opgelegd, moeten we concluderen dat 9/11 vooral in de enge betekenis van het concept invloed heeft gehad op de vrijheid van meningsuiting.

Vooreerst zijn er tal van voorbeelden voor handen die illustreren dat scherpe kritiek ten aanzien van de overheid en haar (buitenlandse) beleid in de nasleep van 9/11, wel degelijk minder word getolereerd door het grote publiek en door zij die het grote publiek trachten aan te spreken. Het (proberen) boycotten van Bill Maher, de *Dixie Chicks* en Michael Moore’s *Fahrenheit 9/11* zijn slechts enkele voorbeelden die kunnen worden aangehaald om dit aan te tonen. Zelf hogescholen en universiteiten, die een toonbeeld zouden moeten zijn voor de academische vrijheid, blijven niet gespaard van het temperende effect op de vrije

meningsuiting. Ook lesgevers kunnen onderhevig zijn aan sanctie van hogerop, omwille van hun kritiek op het overheidsbeleid.

Opvallend is dat de strenge sancties en de pijnlijke gevolgen voor zij die "te scherpe kritiek" uitten, meestal worden opgelegd door zij die verantwoordelijk zijn voor of geassocieerd worden met de critici in kwestie. Het betreft hier dan sponsors, werkgevers, schooldirecties, televisiezenders, radiostations enzovoort. Zij wensen na de scherpe uithalen naar de overheid niet meer in verband te worden gebracht met de personen die deze statements verkondigen, omdat zij geen gezichtsverlies willen lijden bij hun publiek. Het lijkt dan ook aannemelijk dat de mate waarin dergelijke sancties en distantiëringen toegepast worden, afhankelijk zijn van de publieke opinie van het moment ten aanzien van de overheid. Deze publieke opinie, het vertrouwen dat men heeft in de beslissingen van de overheid, is echter geen constante. In tijden van crisis en terreur, wanneer een wij-tegen-zij-gevoel wordt gecreëerd onder de bevolking, is het vertrouwen in overheidsbeslissingen het grootst. Deze periodes zullen ongetwijfeld het meest vatbaar zijn voor het temperen van de vrije meningsuiting en tijdens deze periodes is men maar beter voorzichtig wat men verkondigt aan het publiek.

Een tweede vorm van beïnvloeding voor het uitoefenen van de rechten onder het Eerste Amendement betreft de zelfcensuur in de journalistiek in de vorm van een patriottische journalistiek. De eerlijke getuigenis van Dan Rather, die nochtans zo objectief mogelijk tracht te blijven, leert ons dat zélf hij er niet onderuit kan om voorzichtig om te springen met zijn vrijheid van meningsuiting. Nieuwsmedia, reporters en journalisten zullen dit echter niet allen doen vanuit een spontaan buikgevoel. Velen zullen dit patriottisme extra benadrukken, aangezien dit het vertrouwen in de nieuwsmedia en de waardering van de nieuwsmedia spectaculair doet stijgen.

Ten slotte is er de mogelijkheid dat het leesgedrag en bijgevolg de ideeën en gedachten van Amerikaanse burgers getemperd worden sinds 9/11. Critici (en vooral bibliothecarissen) ten aanzien van de USA PATRIOT Act en Sectie 215 in het bijzonder, verkondigen dit maar al te graag. Echter, er zijn geen concrete voorbeelden of cijfers die aantonen dat dit werkelijk het geval is. Gespecificeerd onderzoek zou dit moeten aanwijzen. Wij laten de mogelijkheid voor het bestaan van dergelijke rem op de vrijheid van meningsuiting open, maar stellen ons de vraag of deze, indien reëel, niet eerder zou voortkomen uit de nadruk die critici leggen op het "overheidsmisbruik" van deze sectie, eerder dan vanwege Sectie 215 op zich.

HOOFDSTUK IV

Niet-wettelijke Invloed: “Racial Profiling”

1. INLEIDING

Na een eerste vorm van niet-wettelijke invloed (*chilling free speech*) die in Hoofdstuk III (supra) werd besproken, wordt hier een tweede vorm beargumenteerd, namelijk: “Racial profiling”. In tegenstelling tot de invloeden die in Hoofdstuk II en Hoofdstuk III werden besproken en die zich laten gelden ten aanzien van álle Amerikaanse burgers, betreft het in dit hoofdstuk een beperking van de grondrechten, die zich enkel bewerkstelligt ten aanzien van bepaalde groepen onder de Amerikaanse burgers.

We trachten een antwoord te vinden op de vraag: “Hebben de gebeurtenissen van 9/11 geleid tot een niet-wettelijke beperking op de Amerikaanse grondrechten, door middel van *racial profiling*?”. Vervolgens vragen we ons af, of deze (nieuwe) vorm van *racial profiling* gerechtvaardigd kan worden aan de hand van de strijd tegen het terrorisme.

Vooreerst trachten we een definitie te geven van het begrip “racial profiling” in de enge en de brede betekenis van het concept. Daarna wordt *racial profiling* geïllustreerd aan de hand van de twee voornaamste toepassingsvormen ervan voor de aanslagen van 9/11. Het tweede punt behandelt de relatie tussen de gebeurtenissen van 9/11, *racial profiling* en de grondrechtelijke impact ervan. Vervolgens wordt een blik geworpen op de publieke opinie betreffende het gebruik van *racial profiling*, om het maatschappelijke draagvlak ten aanzien van haar toepassing te begrijpen. Daarna wordt ingegaan op de reacties die *racial profiling* teweegbrengt onder de geïndiceerde bevolkingsgroepen. Ten slotte trachten we een allesomvattende conclusie te formuleren met betrekking tot *racial profiling* na de aanslagen van 9/11. Omwille van de omslachtige vertaling van het concept “racial profiling” opteren we ervoor om de Engelstalige term doorheen de lopende tekst gebruiken. We gaan er namelijk van uit dat de definitiebepaling in het begin van dit hoofdstuk, voldoende duidelijkheid schept betreffende de betekenis van het concept.

2. "RACIAL PROFILING"

2.1. Definitie

Racial profiling (schetsen van een profiel op grond van afkomst) kan zowel in enge zin als in ruime zin worden gedefinieerd. Enerzijds kan het in brede zin begrepen worden als zijnde een gericht toezicht ten aanzien van minderheidsgroepen, terwijl het in een enge betekenis betekent dat een politieagent zich selectief focust op de afkomst van een persoon en bijgevolg dat individu volgt, lastigvalt, aanhoudt of arresteert (Cooper, 2006, p. 26). Kops (2007) volgt deze definitie in de enge betekenis van het concept, maar stelt in de bredere betekenis dat een politieagent die gebruik maakt van *racial profiling*, beslist om bepaalde personen te ondervragen op basis van verscheidene kenmerken, waarvan afkomst slechts één kenmerk betreft. Andere kenmerken kunnen dan zijn: leeftijd, kledijstijl, tijdstip van de dag... Een voorbeeld ter verduidelijking van dit laatste zouden we kunnen terugvinden daar waar een signalement verspreid wordt van een delictpleger met zwarte huidskleur, van middelbare leeftijd, gekleed in een trainingspak. In deze brede betekenis zou het betekenen dat de politie bepaalde personen zou interpellieren die voldoen aan de beschrijving, mede door de gesignaleerde huidskleur, maar ook door andere factoren die beantwoorden aan het signalement en dus niet énkél en alleen vanwege huidskleur.

Wortley & Tanner (2003) vinden in de criminologische literatuur *racial profiling* terug indien bepaalde raciale of etnische groepen aan een grotere mate van gerechtelijke controle onderhevig worden gesteld dan andere groepen. Dit zou zich dan onder andere weerspiegelen in een raciale ongelijkheid met betrekking tot het stoppen en fouilleren/doorzoeken van individuen en disproportionele patrouilles in minderheidswijken. Gabor (2004) bekritiseerde deze visie, aangezien zij voorbij gaat aan het onderscheid tussen enerzijds de activiteiten van *racial profiling* die enkel en alleen voortvloeien uit het fanatisme van bepaalde politieagenten en anderzijds de activiteiten van *racial profiling* die geheel gebaseerd zijn op redelijke analyses van criminaliteitspatronen en informatievergaring. Wortley & Tanner (2007) vulden hun definitie dan ook aan, door te benadrukken dat er slechts sprake is van *racial profiling* indien enkel de afkomst van een individu een significante factor vormt voor het maken van politieke beslissingen en wanneer dus geen andere variabelen deze beslissing legitimeren.

Gezien deze laatste omschrijving van het concept "racial profiling" nogal beperkt is en omdat men in principe zelden met zekerheid zal kunnen waarnemen (laat staan meten) of er nu al dan niet andere variabelen dan "afkomst" in de kwestie betrokken zijn, nemen wij bij het bespreken van *racial profiling* (in relatie tot 9/11) ook een ruimer en meer toepasselijke visie ten harte. Om duidelijkheid te scheppen in verband met de verscheidene "gradaties" waarmee de toepassing van *racial profiling* kan plaatsvinden, kunnen we ons voorzien van voorbeelden uit het verleden en het heden. *Racial profiling* is namelijk verre van een recent verschijnsel.

2.2. Géén nieuw fenomeen!

We kunnen er niet omheen dat verscheidene vormen van *racial profiling* reeds toegepast werden/worden bij het uitvoeren van de wetshandhaving in de Verenigde Staten. Om een beter beeld te krijgen van de problematiek en het fenomeen van *racial profiling* en om eventuele vergelijkingen te kunnen maken met de vorm van *racial profiling* na de aanslagen van 9/11, worden hier de twee voornaamste soorten besproken. Het gaat vooreerst om de overplaatsing en internering van Japanners na de aanslagen op de Amerikaanse marinebasis in Pearl Harbor (1941) tijdens WO II en vervolgens om het disproportioneel aan de kant halen en controleren van zwarte automobilisten door de Amerikaanse politiediensten.

2.2.1. De "Japanse internering"

De gedwongen internering van Japanners (na de Japanse aanval op Pearl Harbor) was ongetwijfeld één van de duidelijkste voorbeelden van *racial profiling* in de geschiedenis van de Verenigde Staten (Orr, 2009, p. 28). Het betreft de allergrootste toepassing van *racial profiling* ooit in de Verenigde Staten, waarbij 112.000 personen van Japanse afkomst onvrijwillig werden overgeplaatst van de westkust, die als militaire zone werd bestempeld, naar interneringskampen in het binnenland die door het leger gerund werden (Bumgarner, 2004). Deze personen van Japanse afkomst, waarvan 62% burgers waren van de Verenigde Staten, werden er ondergebracht in huisvestingsfaciliteiten die in allerijl werden opgetrokken (Moody, 2008, p. 13).

Japanse afkomst was dus het enige criterium dat werd aangewend om tal van onschuldige personen hun vrijheid te ontfemen, zonder aan te tonen dat ook maar één enkele verdachte

zich disloyaal opstelde ten aanzien van de Verenigde Staten en haar bevolking (Levy & Mellor, 2008). Met afkomst als enige criterium voor internering kunnen we de Japanse internering in relatie brengen met de enge betekenis van *racial profiling*, zoals die door Wortley et al., in hun aangepaste versie wordt gedefinieerd (supra). Het Hooggerechtshof veroordeelde deze praktijk echter niet. De zaak *Korematsu v. United States* wordt door de *Encyclopaedia of American Civil Liberties* (2006, p. 1624) dan ook beschouwd als zijnde één van de meest foute beslissingen in de geschiedenis van het Amerikaanse Hooggerechtshof. In deze zaak claimde Korematsu een schending van het Vijfde Amendement ten gevolge van zijn internering, maar werd deze internering (en dus ook alle andere Japanse interneringen) gerechtvaardigd door het Hooggerechtshof op grond van dringende noodzakelijkheid. Men zou op deze manier Japanse Amerikanen kunnen beschermen tegen burgerrepresailles. Verder argumenteerde het Hooggerechtshof dat residentiele Japanners niet konden worden onderscheiden van Japanse soldaten en dat Japanse Amerikanen nu eenmaal waarschijnlijker geacht werden zich te engageren in sabotage dan andere Amerikanen (Levy et al., 2008).

2.2.2. Racial profiling van zwarte automobilisten

De meest vertrouwde vorm van *racial profiling* bij de uitvoering van het politieambt, is de praktijk waarbij de politie automobilisten van bepaalde minderheidsgroepen doet stoppen, omdat hun afkomst een grond vormt van criminele verdenking (Jacobs, 2004, p. 36). Amerikaanse automobilisten van Afrikaanse afkomst melden dat zij, gedurende dergelijke interpellaties, onderworpen worden aan een gedetailleerde ondervraging en controle, zonder enige duidelijke verklaring voor de tussenkomst vanwege de politie (Meehan & Ponder, 2005, p. 191). Sommige overheidsambtenaren gaven ook publiekelijk toe dat *racial profiling* tot hun politiebeleid behoort (Feagin, 2000, p. 149). De vraag blijft dan echter in welke mate deze vorm van politiebeleid wordt toegepast.

Uit een analyse van vijf kwantitatieve studies, met betrekking tot *racial profiling* in de gegeven context, concludeert de *United States General Accounting Office* (2000) dat de mogelijkheid er in bestaat dat minderheidsgroepen (en vooral Afrikaanse Amerikanen) meer kans maken om te worden gestopt door de politie in het verkeer. Ook zij kunnen, wegens methodologische zwakheden in de bestaande studies, echter niet definitief concluderen of deze disproportionaliteit nu al dan niet evenredig verloopt met de verhouding waarin deze minderheidsgroep overtredingen begaat die hun risico verhogen op een interpellatie door een

politiepatrouille. Met andere woorden, de cijfers betreffende een mogelijke disproportionaliteit in het stoppen van automobilisten kunnen een vertekend beeld geven, omdat niet alle variabelen die tot het politieoptreden leidden telkens gekend zijn.

In tegenstelling tot de Japanse internering van de jaren '40, is het voor ons onmogelijk om deze vorm van *racial profiling* definitief te bestempelen als zijnde *racial profiling* in de enge betekenis van het concept, dan wel in de ruimere betekenis. Beide vormen van *racial profiling* zouden zich kunnen voordoen in de praktijk. Ten einde geen conclusies te trekken met betrekking tot de mate waarin de stringente vorm, respectievelijk de meer genuanceerde vorm de bovenhand heeft bij de uitvoering van deze politiepraktijk, laten we dit volledig in het midden. Belangrijk te onthouden is dat, in tegenstelling tot de overduidelijke focus op de Japanse afkomst ten tijde van de Japanse internering, ook meer genuanceerde (en moeilijker thuis te wijzen of af te bakenen) vormen van *racial profiling* zich kunnen aandienen. Het is namelijk deze vorm van *racial profiling* die sinds 9/11 een volledig nieuwe groep Amerikanen lijkt te treffen.

3. "RACIAL PROFILING" NA 9/11

3.1. Een nieuwe verschijningsvorm van "racial profiling"

Voorheen werden twee verschijningsvormen van *racial profiling* kort uiteengezet, zijnde de Japanse internering tijdens WO II en het onderwerpen van zwarte automobilisten aan onevenredige controlepraktijken door de politie. Pre-9/11 werd van *racial profiling* ten aanzien van burgers met Midden-Oosterse roots nauwelijks gewag gemaakt. Voorafgaand aan de terroristische aanslagen werd de plaats van Arabische Amerikanen in het discours omtrent afkomst en etniciteit door Arabisch-Amerikaanse schrijvers dan ook vaak omschreven met de term "onzichtbaar" (Naber, 2008, p. 1). Deze onzichtbaarheid zou echter in enkele uren tijd omslaan tot een nooit eerder geziene zichtbaarheid van Midden-Oosterse Amerikanen, na de gebeurtenissen van 9/11.

Sinds 11 september 2001 werd een nieuwe dimensie toegevoegd aan de problematiek van *racial profiling*, waardoor ook Arabische Amerikanen, Amerikaanse moslims en andere groepen subject gingen uitmaken van *racial profiling* (Moody, 2008). Na de aanslagen van

9/11 was er dus een verschuiving waarneembaar, waarbij de raciale breuklijnen niet langer enkel gesitueerd werden tussen blanken en raciale minderheden, noch tussen de binaire tegenstelling blank en zwart, maar tussen deze die gecategoriseerd worden als moslim of niet-moslim, Amerikaan of vreemdeling en burger of niet-burger (Maira, 2008a, p. 18).

Opmerkelijk hier is dat *racial profiling* niet enkel terugslaat op de afkomst, maar ook op de religieuze aspiraties van de persoon in kwestie, namelijk het "moslim zijn". Toch plaatsen wij dit onder dezelfde noemer, gezien het "profilen" nog steeds terugslaat op uiterlijke afkomstkenmerken die de persoon in kwestie ervan "verdacht" maken moslim te zijn. Ook Meeropol (2005) ziet dit in en argumenteert dan ook dat *racial profiling*, naast "afkomst" in de raciale betekenis van het woord, ook terugslaat op religie, etniciteit en land van herkomst als relevante factoren in het beslissingsproces van agenten om bepaalde individuen te onderwerpen aan onderzoek of controle. Het dient te worden vermeld dat, gezien de grondslag op uiterlijke kenmerken, niet enkel moslims, maar ook zij die worden beschouwd als moslim (omwille van die uiterlijke kenmerken die men relateert aan islamitische naties) het slachtoffer kunnen worden van *racial profiling*.

Ten slotte merken we op dat *racial profiling* niet enkel voortkomt van overheidswege, maar dat ook het grote publiek of bepaalde organisaties, ondernemingen en werkgevers bevooroordeeld kunnen zijn ten aanzien van Arabische, Zuid-Aziatische en islamitische Amerikanen op basis van hun religie en/of afkomst. Tal van voorbeelden met betrekking tot dergelijke discriminatie zijn terug te vinden in de literatuur en de nieuwsmedia.

Veelvoorkomende voorbeelden met betrekking tot ondernemingen vindt men terug in de luchtvaartsector. Zo waren er na 9/11 verscheidene gevallen waarbij niet-Arabische passagiers weigerden om te vliegen met Arabieren, moslims en Zuid-Aziaten die voor Arabieren werden aanzien, wat er toe leidde dat zij op de vlucht geweigerd werden door de luchtvaartmaatschappijen in kwestie (Alsultany, 2008, p. 211). In de luchtvaartsector ging de discriminatie zelf zo ver dat er een luchtvaartmaatschappij, die zich profileerde als de "most security conscious airline in the new world", naar buiten kwam met de slogan "We Don't Fly Arabs" (sic). Uiteraard leidde dit tot verscheidene rechtszaken die werden aangespannen tegen luchtvaartmaatschappijen. Zo was er de case van John Cerqueira, die een rechtszaak op gang bracht tegen American Airlines, omdat deze laatste hem als een bedreiging beschouwde en hem bijgevolg weigerde van een vlucht, enkel en alleen op grond van zijn Midden-

Oosterse afkomst. De jury in Boston, Massachusetts, oordeelde in het voordeel van Cerqueira en kende hem een bedrag toe van \$400.000. Deze zaak, waarvan het vonnis werd uitgesproken in januari 2007, werd beschouwd als de eerste officiële overwinning met betrekking tot *racial profiling* bij luchtvaartmaatschappijen na 9/11 (Orr, 2009, p. 8).

Wat *racial profiling* vanuit de gemeenschap betreft, moeten we vaststellen dat de vooroordelen ook hier tot noemenswaardige consequenties hebben geleid voor bepaalde bevolkingsgroepen onder de Amerikaanse burgers. Het gaat dan met name om bepaalde groepen Amerikanen (Arabische, Zuid-Aziatische en islamitische) die het slachtoffer worden van *hate crimes* zoals aftuigingen, brandstichting, schietpartijen, aanvallen op moskeeën, verbale dreigementen en zelf moord (Welch, 2006, p. 66). Het ADC¹⁹ (2003) bevestigt in zijn verslag *Report on Hate Crimes and Discrimination Against Arab Americans* zevenhonderd gewelddadige incidenten in de eerste negen weken na 9/11, die gericht waren tot Arabische Amerikanen of personen die als dusdanig gepercipieerd werden. Verder in datzelfde verslag vermeldt het ADC, dat in het eerste jaar na de aanslagen van 9/11 meer dan achthonderd klachten werden ontvangen met betrekking tot discriminatie van werknemers of sollicitanten door werkgevers. Dit zou een viervoudige toename betekenen ten aanzien van de jaren voorafgaand aan 9/11. Ook de FBI bevestigt deze toename in haar verslag *Crime in the United States – 2001* (2002) en noteert een toename in antimoslim *hate crimes* van 28 in het jaar 2000 tot 481 gedurende het jaar 2001.

3.2. Grondrechtelijke kwestie

De ernst van de voorvallen in bovenstaande voorbeelden kunnen onmogelijk geminimaliseerd worden. Echter, bij het bespreken van de grondwettelijke kwestie over *racial profiling*, wordt het concept beperkt tot de definitie die in het begin van dit hoofdstuk werd uiteengezet. Dit wil zeggen, dat de grondwettelijke kwestie betrekking heeft tot *racial profiling* van overheidswege en de invloed die dergelijke praktijk heeft op bepaalde amendementen van de Amerikaanse grondwet.

Voorafgaand aan de gebeurtenissen van 9/11, zo argumenteert Bumgarner (2005), werd *racial profiling* (in welke omstandigheden dan ook) als strategie voor de wetshandhaving door de

¹⁹ Arab-American Anti-Discrimination Committee

meerderheid van ambtenaren (ook presidentskandidaten en gouverneurs) steeds meer afgekeurd en gezien als een praktijk die niet in lijn was met de waarborgen van de *U.S. Constitution*. Nog in hetzelfde jaar 2001 had president George W. Bush beloofd een eind te stellen aan de toepassing van *racial profiling*, werd onder het initiatief van o.a. Senator Russel Feingold gewerkt aan de *End Racial Profiling Act* en stond de Amerikaanse bevolking (waarvan 80% reeds op de hoogte was van het gebruik van dergelijke profielschetsen) massaal achter het verbieden van de praktijk (Smit, 2007, p. 78).

De *U.S. General Accounting Office* (GAO) (2000) betreft drie verscheidene amendementen van de Amerikaanse grondwet in de kwestie omtrent *racial profiling*.

1. Vooreerst stelt zij dat het Vijfde Amendement van de Amerikaanse grondwet, een bescherming voor de Amerikaanse burgers inhoudt, tegen discriminatie vanwege federale agenten.
2. Vervolgens wordt verwezen naar het Veertiende Amendement van de Amerikaanse grondwet en haar *Equal Protection Clause*, die de Amerikaanse burger moet beschermen tegen discriminatie vanwege agenten met bevoegdheden op staats- en lokaal niveau.
3. Ten slotte komt het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet ter sprake dat de burgers moet beschermen tegen *unreasonable searches and seizures*. Ook de kortstondige aanhouding van individuen door middel van het stoppen van een voertuig door de politie valt onder dit amendement. Het Amerikaanse Hooggerechtshof redeneerde dat ongeacht de werkelijke motivatie van de agenten, het doen stoppen van automobilisten toelaatbaar is onder het Vierde Amendement, indien de agent een redelijk vermoeden heeft dat een verkeersovertreding heeft plaatsgevonden. Echter, het Hooggerechtshof merkte op, dat selectieve wetshandhaving op grond van overwegingen zoals "afkomst", grondwettelijk verboden was.

Aangezien de meerderheid van presidentskandidaten en gouverneurs, de meerderheid van de Amerikaanse bevolking (die op de hoogte was van de praktijk), George W. Bush en de *U.S. General Accounting Office*, *racial profiling* als onrechtvaardig en onconstitutioneel ervoeren, lijkt het ons een uitgemaakte zaak dat deze praktijk niet te rijmen valt met de Amerikaanse grondrechten. Maakt het dan enig verschil uit dat deze vaststellingen vóór de aanslagen van

9/11 werden gemaakt? Gelden dezelfde rechten, die dermate benadrukt werden ter bescherming van Afro-Amerikaanse burgers dan niet ten aanzien van islamitische Amerikanen en Amerikanen van Midden-Oosterse, Arabische of Zuid-Aziatische afkomst? Niet de vraag of *racial profiling* de grondrechten van deze groepen aantast, maar de vraag of *racial profiling* (in de enge of de brede betekenis van het concept) gerechtvaardigd kan worden in de uitzonderlijke omstandigheden van terreurdreiging, treedt dan naar de voorgrond.

3.3. Kan "racial profiling" gerechtvaardigd worden?

Zoals Alsultany (2008, p. 211) argumenteert, is het moeilijk om te bepalen of *racial profiling* al dan niet kan gerechtvaardigd worden. Enerzijds wordt *racial profiling* als een onrecht beschouwd door de Midden-Oosterse en islamitische personen die worden geassocieerd met terroristische groeperingen waar zij in het geheel geen connectie mee hebben. Anderzijds zijn er zij die instaan voor het voorkomen van toekomstige terroristische aanslagen en die *racial profiling* als een logische stap zien om hun onderzoek mee te beginnen (Orr, 2009, p. 89).

In hun handboek over de strafrechtspleging (*Criminal Justice in Action*) vermelden Gaines & Miller (2008) in verband met het bestrijden van terrorisme zowel standpunten vóór, als standpunten tégen *racial profiling*. Enerzijds kan *racial profiling* als een noodzakelijk kwaad kan worden gezien voor de bescherming tegen terrorisme dat heden ten dage voornamelijk gepleegd wordt door mannen van Midden-Oosterse afkomst. Anderzijds stellen zij een tegenargument voor, waarin *racial profiling* in de strijd tegen terrorisme als een slechte strategie wordt beschouwd. Terroristische groeperingen zouden namelijk simpelweg personen van andere afkomst kunnen selecteren voor het uitvoeren van toekomstige terroristische aanslagen, indien zij weten dat de wetshandhavinginstanties zich focussen op individuen van een bepaalde origine. Een volgend argument dat voorgesteld wordt in het pleidooi tegen *racial profiling*, stelt dat de praktijk niet te onderscheiden valt van racisme an sich en dat ze duizenden onschuldige mensen blootstelt aan vernedering.

Kinsley (2003, p. 53) gaat niet akkoord met deze laatste gelijkstelling van *racial profiling* aan racisme en stelt: "If trying to catch terrorists this way makes sense at all, then Willie Sutton logic says you should pay more attention to people who look like Arabs than people who don't. This is true even if you are free of all ethnic prejudices. It's not racism." Hij ziet *racial*

profiling dan eerder als een vorm van rationele discriminatie en wil deze niet zomaar gelijkstellen aan de term "racisme". Hoewel hij dus opteert voor een zachtere term, rechtvaardigt Kinsley (2003, p. 54) deze rationele discriminatie echter niet en argumenteert hij dat: " Because even rational discrimination has victims, and because certain generalizations are especially poisonous, America has decided that these generalizations (about race, gender, religion and so on) are morally wrong. They are wrong even if they are statistically valid and even if not acting on them imposes a real cost."

Niet elke visie strookt echter met dergelijke kijk op het toepassen van *racial profiling*. Derbyshire (2003) argumenteert dat "een beetje meer" *racial profiling* pre-9/11, het leven van 3000 mensen had kunnen redden en dat de ophef omtrent *racial profiling* later nog als hysterisch zal worden beschouwd, gedreven door de dogmatische en onberedeneerde wijze waarop men weigert het hoofd te bieden aan de reële groepsverschillen. Derbyshire (2003, p. 60) ziet dan ook geen graten in het toepassen van *racial profiling* en stelt: "So long as the authorities treat everyone with courtesy and apologize to the inconvenienced innocent, racial profiling is a practical and perfectly sensible tool for preventing crime and terrorism."

4. DE PUBLIEKE OPINIE OMTRENT "RACIAL PROFILING"

Orr maakt (2009) een noemenswaardig onderscheid tussen twee ideologische gedachtegangen, die leven onder de Amerikaanse bevolking. Enerzijds zijn er mensen die nog steeds worstelen met het leed en de tragedie die werd veroorzaakt door de aanslagen van 9/11. Door deze groep mensen wordt *racial profiling* gezien als zijnde een patriottistische en noodzakelijke praktijk voor het vermijden van toekomstige terroristische aanslagen. Daarentegen zijn er velen die *racial profiling* beschouwen als een frontale aanval op grondwettelijke rechten die gewaarborgd (zouden moeten) worden door de Amerikaanse grondwet. Zij pleiten dan weer voor federale wetten en regels, als een volgende stap voor de overheid, om een einde te stellen aan *racial profiling*. Hoe deze verschillende opinies betreffende *racial profiling* zich tegenover elkaar verhouden, lijkt ons hier dan ook op zijn minst noemenswaardig.

Om een beeld te krijgen van de publieke opinie ten aanzien van *racial profiling*, werpen we een blik op enkele (voor ons relevante) resultaten van een studie door Schildkraut (2009), die aan de hand van de 2I-CAS²⁰ tot enkele interessante conclusies kwam:

- Het maatschappelijke draagvlak voor *9/11-profiling*²¹ (66%) is veel groter dan dat voor *traditional profiling*²² (23%). De respondentkenmerken "blank" en "republikein" leidden tot grotere kans op steun voor deze vorm van *racial profiling*.
- Indien er zich in de toekomst opnieuw een terroristische aanval zou voordoen met verdachten van Arabische/Midden-Oosterse afkomst, was 29,5% van de respondenten vóór een internering van Arabische Amerikanen in kampen (cfr. de Japanse internering) tot bepaald kon worden of ze relaties hadden met terroristische organisaties.

Het is interessant te aanschouwen dat hoewel de meerderheid van de Amerikanen het toepassen van *racial profiling* veroordeelden voor de aanslagen van 9/11, sinds deze dag de meerderheid van de Amerikaanse burgers deze vorm van discriminatie goedkeurt (Hess, 2009, p. 174). Het maatschappelijke draagvlak voor *racial profiling* ten aanzien van Amerikanen van Midden-Oosterse/Arabische afkomst bleek namelijk bijzonder groot. Nadat we voorheen zagen dat pre-9/11 bijna 80% van de Amerikanen tegen enige vorm van *racial profiling* gekant was, blijkt na 11 september 2001 een belangrijke verschuiving te hebben plaatsgevonden. Blijkbaar gelden volgens de Amerikaanse burgers niet dezelfde rechten voor zij die van Midden-Oosterse/Arabische afkomst zijn, als voor de Afro-Amerikaanse medeburgers.

Wat betreft de steun die men van de respondenten terugvond voor internering van Arabische/Midden-Oosterse Amerikanen, leek een groot deel van de Amerikaanse samenleving weinig lessen te hebben getrokken uit de schandevlek die de Japanse internering

²⁰ "21st Century Americanism Survey": een telefonische RDD-survey (Random-Digit-Dial) die werd uitgevoerd in 2004.

²¹ *9/11-profiling* verwijst naar de vorm van *racial profiling* met betrekking tot individuen van Arabische/Midden-Oosterse afkomst, sinds de aanslagen van 11 september 2001.

²² Traditional profiling slaat terug op de voorheen besproken en meest gekende vorm van *racial profiling* met betrekking tot het in disproportionele mate doen stoppen, controleren en aanhouden van zwarte automobilisten

heeft nagelaten op de Amerikaanse geschiedenis. Uiteraard moeten de resultaten vandaag genuanceerd worden, gezien de survey dateert uit 2004 en de feiten van 9/11 waarschijnlijk toch net iets verser in het geheugen lagen van de Amerikaanse bevolking. Gezien de factor "republikein" een indicator vormt in het voordeel van *racial profiling*, zou men zich ten slotte de vraag kunnen stellen of de recente machtsgreep van de Democraten, na een Republikeins bewind van acht jaar, een verschuiving met zich meebracht in de balans.

5. REACTIES VAN DE GEVISEERDE BEVOLKINGSGROEPEN

De ervaring die de gemeenschappen van zowel Zuid-Aziatische, Arabische en islamitische Amerikanen delen met betrekking tot *racial profiling*, heeft deze gemeenschappen ertoe aangezet, omwille van de gemeenslachtige en alledaagse wijze waarop zij behandeld worden in de Verenigde Staten, hun identiteit in overweging te nemen (Maira, 2008b, p. 148). Eerder onderzoek toonde reeds aan dat bepaalde groepen in de Verenigde Staten geconfronteerd worden met een externe druk om hun etnische cultuur en identiteit te verlaten, ten voordele van assimilatie aan een cultuur en identiteit die als eigen wordt ervaren aan de Amerikaanse samenleving (Byng, 2008). Zo maakt Bornstein (2005) notie van taxichauffeurs die hun moslimnamen angstvallig verborgen, moslimmannen die hun baarden afschoren en de traditionele klederdracht lieten voor wat ze was en moslims die discreter omsprongen met het uitdrukken van hun tradities. Dit alles om te vermijden dat zij als "de vijand" zouden worden aanzien en uit schrik voor represailles van de Amerikaanse bevolking.

Ook georganiseerde en gecoördineerde acties, die moesten helpen om de Arabische en islamitische identiteit terug te integreren in de Amerikaanse samenleving, werden op poten gezet. Zo werd een campagne "Islam in America" opgezet door de *Council on American-Islamic Relations* (CAIR), waarvoor zowel een televisiespot als zes printbare advertenties werden aangewend. De televisiespot en advertenties trachtten de islam en haar relatie tot Amerika te herdefiniëren door middel van de slogan "I'm an American Muslim" (zie figuur 4.1.). Deze campagne speelt in op de waarden die de CAIR als belangrijk beschouwt voor de Amerikaanse samenleving in haar geheel (dienstverlening, liefdadigheid en tolerantie) en trachtte deze waarden te plaatsen als identiek aan de moslimwaarden. De essentiële boodschap van deze advertenties is dat moslimwaarden compatibel zijn met de Amerikaanse (westerse) waarden (Alsultany, 2007, p. 607).

WE'RE AMERICAN AND WE'RE MUSLIMS

MY NAME IS AMINAH KAPADIA, and I'm a wife, a mom and a student. I'm studying for a Masters degree in education, and I volunteer at our children's school, where I'm also active in the PTA. I was born in Philadelphia, to Puerto Rican parents, and have lived in the United States my entire life. My husband, Zubin, is from India, but has called America home for more than thirty years. He's an attorney and former economic officer for the U.S. Department of State. Now he spends his time running a consulting firm and coaching our sons' T-ball and soccer teams.

Like many Americans, my husband and I face the challenge of raising our children in an unpredictable world. That's why the basic principles of our religion, like tolerance, justice and devotion to family, are a central part of our lives. As the Prophet Muhammad told us, "The best of you is he who is best to his family. None of you will have faith until he wants for his brother what he wishes for himself."

We believe the security of our nation is dependent upon the strength of our families, and Islam teaches us the values that provide that strength.

WE'RE AMERICAN MUSLIMS

Number five of fifty-two in the *Islam in America* series.
To learn more about the series, visit www.americanmuslims.info

CAIR
COUNCIL ON AMERICAN-ISLAMIC RELATIONS

figuur 4.1.

(bron: ALSULTANY, E., 'Selling American Diversity and Muslim Identity through Nonprofit Advertising Post 9/11, *American Quarterly*, 2007 (59;3) p. 604.)

6. CONCLUSIE: "RACIAL PROFILING" EEN AANSLAG OP DE GRONDRECHTEN OF HET VERMIJDEN VAN EEN TOEKOMSTIGE AANSLAG?

In dit hoofdstuk trachtten we na te gaan of 9/11 een niet-wettelijke invloed op de Amerikaanse grondrechten heeft teweeggebracht in de vorm van *racial profiling*. We kunnen enkel concluderen dat dit het geval is. Het toepassen van *racial profiling* werd uitgebreid naar een volledig nieuwe groep Amerikaanse burgers, namelijk deze van Arabische of Midden-Oosterse afkomst (of zij die zo worden gepercipieerd). Zo controversieel en onconstitutioneel *racial profiling* ten aanzien van zwarte automobilisten in de Verenigde Staten werd beschouwd pre-9/11, zo controversieel en onconstitutioneel is het toepassen van *racial profiling* ten aanzien van Amerikaanse burgers van Arabische afkomst. In de kern betreft het dezelfde praktijk en als die praktijk een beperking inhoudt van grondrechten, doe het dat ten aanzien van alle burgers die ermee geconfronteerd worden. Met de uitbreiding van *racial profiling* werden de grondrechten van bepaalde groepen in de Amerikaanse samenleving ongetwijfeld geschonden. De enige vraag die dan nog aan de orde is betreft de vraag of *racial profiling* kan gerechtvaardigd worden.

Het al dan niet rechtvaardigen van *racial profiling* is een delicaat gegeven. Indien *racial profiling* ten aanzien van Afro-Amerikaanse burgers niet (meer) lijkt te kunnen worden gerechtvaardigd, waarom zou het dit wel kunnen ten aanzien van een volledig nieuwe groep die er onderhevig aan wordt gesteld? Ongetwijfeld wordt *racial profiling* na 9/11 als een vernedering of belediging gezien voor mensen van Midden-Oosterse afkomst. Zij wensen helemaal niet te worden geassocieerd met terroristische groeperingen, maar worden er ten gevolge van *racial profiling* wel degelijk aan herinnerd dat zij "verdacht" worden van terroristisch engagement omwille van hun uiterlijke afkomstkenmerken.

Ook voorstanders van *racial profiling* hebben echter een stevig argument voor handen. Is het namelijk niet logisch dat men zich gaat focussen op bepaalde groepen, indien men misdaden wil vermijden die voornamelijk door leden van die "groep" worden gepleegd? Zij zien *racial profiling* als een ideaal werkmiddel om op een efficiënte en doordachte wijze terrorisme en andere misdrijven te voorkomen en bijgevolg levens te redden. Zelf in de enge betekenis van

het concept, zien zij geen graten in het disproportioneel onderzoeken van bepaalde groepen, indien dit gebeurt met het meeste respect voor het onderzoekssubject in kwestie.

De vraag of *racial profiling* kan gerechtvaardigd worden zouden we kunnen afhankelijk stellen aan de gradatie ervan als zijnde *racial profiling* in de enge betekenis van het concept of *racial profiling* in de bredere betekenis. Indien andere factoren dan afkomst meespelen in de beslissing voor agenten om bepaalde personen aan nader onderzoek te onderwerpen, zou dit waarschijnlijk te rechtvaardigen zijn. Echter, net zoals het *traditional profiling* vóór 9/11 (ten aanzien van zwarte automobilisten) is het onmogelijk om altijd uit te maken of er al dan niet andere factoren meespelen. Trouwens zouden agenten ten gevolge van de afkomstkenmerken van een individu, al dan niet bewust, geen verdachte factoren kunnen "zien" waar er geen zijn?

Ten slotte is er een verschuiving merkbaar in de publieke opinie. Waar zij pre-9/11 grotendeels de traditionele toepassing van *racial profiling* veroordeelden, vormen zij nu een maatschappelijk draagvlak voor *racial profiling* ten aanzien van Arabische Amerikanen en zij die als zo gepercipieerd worden. Hoewel beargumenteerd werd dat *racial profiling* onaanvaardbaar is, welke kost (toekomstige misdrijven of terroristische aanslagen) het ook moge teweegbrengen indien deze praktijk niet wordt toepast, lijkt het gros van de Amerikaanse bevolking niet bereid deze kost te dragen.

HOOFDSTUK V: Conclusie

In deze masterproef trachtten we na te gaan of de terroristische aanslagen van 11 september 2001 enige impact hebben gehad op de grondrechten van de Amerikaanse burgers. De hoofdvraag die we ons stelden was dus: “Hadden de gebeurtenissen van 9/11 een invloed op de grondrechten van de Amerikaanse burgers?” en indien zo “In welke mate werden de Amerikaanse grondrechten aangetast, ten gevolge van de 9/11 aanslagen?” en “Was deze impact ten aanzien van de grondrechten noodzakelijk en/of valt deze te rechtvaardigen door de strijd die gevoerd wordt tegen terrorisme?”.

We stelden drie domeinen voorop waarin een mogelijke impact op de Amerikaanse grondrechten zich zou kunnen manifesteren. Voor elk van deze drie domeinen analyseerden we de meest controversiële en beargumenteerde beperkingen van de Amerikaanse grondwet. Op het vlak van de wettelijke invloed, gingen we na of de USA PATRIOT Act enige impact had op de grondrechten van de Amerikanen. De niet-wettelijke invloed op de Amerikaanse grondrechten bespraken we aan de hand van een getemperde vrije meningsuiting ten aanzien van alle Amerikaanse burgers enerzijds en het toepassen van *racial profiling* ten aanzien van bepaalde bevolkingsgroepen onder deze Amerikaanse burgers anderzijds.

Na het voeren van dit literatuuronderzoek komen we tot de conclusie dat de grondrechtelijke impact van 9/11 wel degelijk reëel is en zich zowel manifesteert aan de hand van legislatieve implicaties, als aan de hand van niet-wettelijke invloeden ten opzichte van de Amerikaanse samenleving of bepaalde bevolkingsgroepen daarvan. Deze aantastingen van de Amerikaanse grondrechten was dan wel niet altijd even klaar en duidelijk en dikwijls voor discussie vatbaar, toch roepen zij hoe dan ook telkens enkele vragen op ter verdediging van enkele constitutionele amendementen in Amerikaanse grondwet.

De USA PATRIOT Act is een perfect voorbeeld als het aankomt op legislatieve invloeden op de Amerikaanse grondrechten. Ondanks het feit dat de wetgeving en haar relatie tot de *U.S. Constitution* eerder het werkterrein is van constitutionele experts, trachtten wij de grondrechtelijke invloed van drie uiterst controversiële secties (Sectie 213, 215 en 505) te analyseren. Sectie 213 die de FBI verruimde bevoegdheden biedt voor het uitvoeren van heimelijke huiszoeken en inbeslagnames, is daarbij veruit de meest twijfelachtige sectie

van de drie. Zij leidt niet tot een beperking van “privacy”, noch in de betekenis van de controledefinitie, noch volgens de betekenis van de toegankelijkheidsdefinitie. Toch komt deze sectie net omwille van het Vierde Amendement en het recht op privacy in opspraak bij tegenstanders van de USA PATRIOT Act, ten gevolge van de onmogelijkheid voor onderzoekssubjecten om deze *sneak-and-peak searches* te betwisten. Hoewel deze kritiek begrijpelijk is, kunnen we aan de hand van deze sectie echter niet definitief stellen dat de grondrechten van de Amerikaanse burgers worden aangetast door de USA PATRIOT Act. Sectie 215 en Sectie 505 daarentegen, lijken meer geschikt om een grondrechtelijke beperking te argumenteren.

Daar waar Sectie 213 twijfel laat bestaan over de vermeende impact op de grondrechten van de Amerikaanse burgers, is de invloed van Sectie 215 en Sectie 505 ten aanzien van het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet minder twijfelachtig. Aan de hand van deze secties wordt de toegankelijkheid tot persoonlijke informatie voor de FBI wel degelijk groter. De verruimde toepassingsmogelijkheden door Sectie 215 voor informatievergaring onder de FISA-wetgeving en door Sectie 505 voor het uitreiken van *national security letters*, brengen terecht vragen met zich mee omtrent de complementariteit van deze secties met het Vierde Amendement van de Amerikaanse grondwet. Daarbovenop leidde de *gag rule* die gepaard ging met beide secties van de USA PATRIOT Act, tot een aantasting van het Eerste Amendement van de *U.S. Constitution* en de vrijheid van meningsuiting die zij geacht wordt te beschermen.

De USA PATRIOT Act was dus met recht en rede controversieel. De verruimde bevoegdheden die ze de federale overheid biedt, zijn namelijk niet altijd in lijn met de grondrechten die beschermd dienen te worden door de *U.S. Constitution*. De vraag rijst dan of deze wetgeving wel noodzakelijk was in de strijd tegen terrorisme. Enkel een hogere mate van veiligheid en een betere bescherming tegen potentiële terroristische aanslagen in de toekomst, lijkt dergelijke wetgeving eventueel te kunnen rechtvaardigen. Deze opwaardering van het antiterrorismestelsel in de Verenigde Staten aan de hand van de USA PATRIOT Act werd echter nog niet bewezen. Bovendien waren reeds vóór de aanslagen van 9/11 tal van aanbevelingen geformuleerd die dit stelsel moesten optimaliseren. Aanbevolen wijzigingen die een verrijking zouden zijn voor de strijd tegen terrorisme, zonder de grondrechtelijke discussie in het middelpunt van de belangstelling te plaatsen. De noodzaak en efficiëntie van de USA PATRIOT Act is dus op zijn minst twijfelachtig.

Naast de invloed van 9/11 op de beslissingen van de wetgevende macht, hadden de gebeurtenissen ook niet-wettelijke gevolgen voor het Eerste Amendement van de *U.S. Constitution* en haar bescherming van de vrijheid van meningsuiting (*freedom of speech*). Tal van voorbeelden zijn beschikbaar, die illustreren hoe kritiek ten aanzien van de (buitenlandse) beleid sinds de aanslagen van 9/11 minder getolereerd wordt. De besproken cases van Bill Maher, Michael Moore, de *Dixie Chicks* en professor Ward Churchill, zijn slechts enkele voorbeelden van hoe bepaalde uitgesproken meningen in de media en de academische wereld kunnen leiden tot repercussies voor zij die ze uitten. In de (nieuws)media werd een restrictie van de vrije meningsuiting nog versterkt, daar waar sprake is van mediapatriottisme. Hierbij werden niet enkel de kritische en controversiële meningen achterwege gelaten door zelfcensuur in de journalistiek, maar werd zelf gewag gemaakt van een patriottische journalistiek die disproportioneel als pro-Amerikaans werd ervaren.

Zowel het boycotten van critici, als de vaderlandslievende verslaggeving in de nieuwsmedia na de terroristische aanslagen van 9/11, kunnen niet los worden gezien van de publieke opinie. Het in twijfel trekken van academici door universiteitsdirecties en -donors, het boycotten van muziekgroepen door radiostations, het terugtrekken van sponsors voor televisietalkshows en kritische documentaires... Allen zijn ze voorbeelden van reacties die worden ingegeven door de publieke opinie. Sponsors, universiteiten, radiostations en televisiezenders wensen dikwijls niet te worden geassocieerd met “anti-Amerikaanse” uitspraken. Zeker niet op momenten dat de bevolking alle vertrouwen heeft in de Amerikaanse overheid en de beslissingen van deze overheid steunt. Ook de patriottische verslaggeving lijkt een gevolg te zijn van de publieke opinie. De bevolking weet deze vorm van verslaggeving te smaken en vindt ze zelf meer objectief, meer en professioneler. Patriottisme in de nieuwsmedia lijkt dus te verkopen en het ligt voor de hand dat deze media hier handig op inspelen. Net het gegeven dat deze invloeden op de vrije meningsuiting ingegeven worden door de mening die leeft onder de Amerikaanse bevolking, maakt deze invloeden minder constant. In tijden van angst en tragedie, zoals september 2001, staat de Amerikaanse bevolking disproportioneel hoog achter de beslissingen van haar overheid. Naarmate de tijd verstrijkt en de gebeurtenissen van 9/11 verder in het achterhoofd verdwijnen, daalt het vertrouwen in overheidsbeslissingen terug naar het peil van vóór 9/11. Het lijkt aannemelijk dat de tolerantie ten aanzien van overheidskritiek dan weer stijgt en de invloed van de gebeurtenissen op de uitoefening van de rechten onder het Eerste Amendement van de Amerikaanse grondwet weer afneemt.

De argumenten die worden verkondigd, als zou Sectie 215 onrechtstreeks tot een aanpassing in het leesgedrag (zowel in boeken als op websites) van de Amerikaanse burgers hebben geleid, lijken wij niet te kunnen staven. Dergelijke wijzigingen van het leesgedrag kunnen zeker reëel zijn, maar zouden wellicht ingegeven zijn door de nadruk die gelegd wordt op het potentiële misbruik van de overheidsbevoegdheden onder Sectie 215. Een nadruk op misbruik die des te meer wordt versterkt door de waarschuwingen van tegenstanders van de betreffende sectie. Toch, het feit dat we dergelijke impact op de vrije meningsuiting niet kunnen bevestigen, maakt deze niet onbestaand en doet bovendien niets af aan de ernst van de twee bovenstaande beperkingen van de vrijheid van meningsuiting.

Ten aanzien van bepaalde groepen onder de Amerikaanse bevolking reikt de niet-legislatieve invloed van 9/11 op hun grondrechten dikwijls nog verder. Dit konden we illustreren aan de hand van *racial profiling*. Het toepassen van *racial profiling* ten aanzien van zwarte automobilisten was reeds voor de 9/11-aanslagen een twistpunt. Steeds meer gingen de beleidsmakers en de bevolking inzien dat *racial profiling* een aantasting van grondrechtelijke amendementen met zich meebracht en dat legislatieve initiatieven noodzakelijk waren om de toepassing van deze praktijk aan banden te leggen. Sinds 9/11 werd het toepassen van *racial profiling* echter nog ruimer, aangezien volledig nieuwe bevolkingsgroepen eraan werden blootgesteld. De nadruk verschoof van *traditional profiling* (ten aanzien van zwarte automobilisten) naar *9/11-profiling*, waarbij Midden-Oosterse, Arabische, Zuid-Aziatische en islamitische Amerikanen werden blootgesteld aan *racial profiling*.

Het gegeven dat *racial profiling* in haar traditionele vorm ten aanzien van zwarte automobilisten reeds als onconstitutioneel werd ervaren, maakt van gelijk welke vorm van *racial profiling* een grondrechtelijke beperking. De Amerikaanse grondwet is er voor alle burgers en praktijken die als ongrondwettelijk worden ervaren ten aanzien van Afro-Amerikaanse burgers, zijn dit ook ten opzichte van burgers van Midden-Oosterse, Arabische en Zuid-Aziatische afkomst of burgers die de islam als hun religie eigen hebben gemaakt. De verruiming van *racial profiling* tot “leden” van deze bevolkingsgroepen (of zij die als zo worden gepercipieerd), brengt dan ongetwijfeld een invloed met zich mee ten aanzien van de grondrechten van deze groepen.

Wat *racial profiling* betreft kan volgens ons enkel nagegaan worden of dergelijke praktijktoepassingen gerechtvaardigd kunnen worden, omwille van hun noodzakelijkheid in de strijd tegen terrorisme (voor zover grondrechtelijke schendingen rechtvaardigbaar kunnen zijn). Dit betreft een zeer delicaat gegeven. Enerzijds lijkt het aannemelijk om bepaalde bevolkingsgroepen aan een hogere mate van controle te onderwerpen, indien bepaalde misdrijven vooral door individuen/groepen uit deze bevolkingsgroepen worden gepleegd. Bovendien hoeft *racial profiling* niet te worden gelijkgesteld aan racisme, maar kan het gezien worden als een vorm van rationele discriminatie. Anderzijds wil dit niet zeggen dat deze rationele discriminatie complementair is met de grondwettelijke beschermingen van de *U.S. Constitution*. Zij die onderworpen worden aan controle, onderzoek en ondervragingen op basis van hun afkomstkenmerken, ervaren dit ongetwijfeld als een belediging en vernedering. Zij wensen vooral niet te worden geassocieerd met terroristische organisaties en hun idealen, maar worden er door dergelijke controles wel degelijk op gewezen dat deze associatie reëel is.

Hoewel de publieke opinie zich steeds meer afkeerde van de traditionele vorm van *racial profiling*, lijkt *9/11-profiling* ten aanzien van de nieuwe bevolkingsgroepen in ruimere mate te worden getolereerd. Net wanneer de discriminatie ten aanzien van zwarte automobilisten meer dan ooit op de helling kwam te staan, lijkt het juk van deze discriminatie te worden overgedragen op een compleet nieuwe bevolkingsgroep binnen de Amerikaanse samenleving. Men kan in principe enkel hopen dat het maatschappelijke draagvlak voor *9/11-profiling* met het verstrijken van de tijd afneemt en dat de weerstand ten opzichte van *9/11-profiling* minder lang op zich laat wachten dan deze tegenover de traditionele vorm van *racial profiling*.

Aan de hand van deze masterproef constateren we dus een wettelijke invloed (vanwege de USA PATRIOT Act) en een niet-wettelijke invloed (vanwege een getemperde vrijheid van meningsuiting) op de grondrechten van de Amerikaanse burger. Ten aanzien van bepaalde bevolkingsgroepen in de Amerikaanse samenleving, reikt de niet-wettelijke invloed op de grondrechten dikwijls zelf verder. Een voorbeeld hiervan vinden we terug in de vorm van *racial profiling* post-9/11. Een invloed van de gebeurtenissen van 9/11 op de grondrechten van de Amerikaanse burgers is dus reëel, zowel vanuit bepaalde wetgevingsinitiatieven in de nasleep van 9/11, als vanuit niet-wettelijke implicaties die de gebeurtenissen met zich meebracht.

Ten slotte is het belangrijk stil te staan bij de beperkingen van dit literatuuronderzoek. Gezien de beperkte tijdspanne en het ruime onderwerp was het onmogelijk álle 9/11-gevolgen en hun discutabele aspecten in relatie tot de grondrechten van de Amerikaanse burger te bespreken. We kozen er dan ook voor om ons te beperken tot drie uiterst controversiële gevolgen van de 9/11-aanslagen en hun vermeende grondrechtelijke impact. Zelf binnen deze gevolgen moesten we selectief te werk gaan. Zo is de USA PATRIOT Act zeker en vast niet de enige wetgeving post-9/11 die kritiek teweegbracht vanuit burgerrechtenorganisaties. Ook binnen deze USA PATRIOT Act zijn Sectie 213, 215 en 505 niet de enige betwiste secties. Echter, om na te gaan of er wettelijke implicaties waren voor de grondrechten van Amerikaanse burgers, was het omwille van de disproportionele controverse die rond de PATRIOT Act en de secties in kwestie bestond, aannemelijk om deze wetgeving en deze secties te analyseren. Hetzelfde geldt voor de niet-wettelijke invloeden. Het lijkt waarschijnlijk dat naast het temperen van de vrije meningsuiting en het toepassen van *racial profiling* nog andere gevolgen van 9/11 in aanmerking komen voor een discussie omtrent hun relatie tot bepaalde grondwettelijke amendementen. Met de hier besproken invloeden op de grondrechten van de Amerikaanse burger, is dus niet alles gezegd.

Bibliografie

ABELE, R.P., *A user's guide to the USA Patriot Act and beyond*, Maryland, University Press of America, 2005, 122p.

ADAMS, H.R., *Privacy in the 21st Century: Issues for Public, Schools and Academic Libraries*, Westport, Libraries Unlimited, 2005, 247p.

ALLEN, A.L., *Uneasy access: privacy for women in a free society*, New Jersey, Rowman & Littlefield, 1988, 226p.

ALSULTANY, E., 'The Prime-Time Plight of the Arab Muslim American after 9/11: Configurations of Race and Nation in TV Dramas' in *Race and Arab Americans Before and After 9/11: From Invisible Citizens to Visible Subjects*, JAMAL, A.A. & NABER, C., (eds.), New York, Syracuse University Press, 2008, 205-228.

AMERICAN-ARAB ANTI-DISCRIMINATION COMMITTEE, *Report on Hate Crimes and Discrimination Against Arab Americans: The Post-September 11 Backlash*, Washington D.C., Anti-Discrimination Committee Research Institute, 2003, 139p, on line op: www.adc.org/PDF/hcr02.pdf (21/04/2010).

AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION, 'American Library Association Code of Ethics', as adopted by the ALA on June 28, 1997 and as amended on January 22, 2008, 1p, on line op: <http://www.ala.org/ala/aboutala/offices/oif/statementspols/codeofethics/Code%20of%20Ethics%20of%20th.pdf> (15/04/2010).

ASHCROFT, J., *Testimony of Attorney General John Ashcroft*, Washington D.C., Senate Committee on the Judiciary, 2006, on line op: <http://www.justice.gov/archive/ag/testimony/2001/1206transcriptsenatejudiciarycommittee.htm> (29/04/2010).

AVAKOV, A.V., *Plato's Dreams Realized: Surveillance and Citizen Rights from KGB to FBI*, s.l., Algora Publishing, 2006, 246p.

BAILEY, D., *The Open Society Paradox: Why the 21st century calls for more openness – not less*, Dulles, Brassey's, 2004, 229p.

BALL, H., *U.S.A. Patriot Act of 2001*, Santa Barbara, ABC-CLIO, 2004, 265p.

BANKS, C.P., 'Protecting (or Destroying) Freedom through Law: The USA PATRIOT Act's Constitutional Implications' in *American National Security and Civil Liberties in an Era of Terrorism*, COHEN, D.B. & WELLS, J.W., (eds.), New York, Palgrave MacMillan, 29-70.

BAY, C., *The Structure of Freedom*, Stanford, Stanford University Press, 1970, 419p.

BECKHAM, J., *Comparative Legal Approaches to Homeland Security and Anti-Terrorism*, Burlington, Ashgate Publishing Company, 2007, 185p.

BEESON, A. & JAFFER, J., *Unpatriotic Acts: The FBI's Power to Rifle through your Records and Personal Belongings Without Telling You*, New York, American Civil Liberties Union, 2003.

BENNET, J.T., *Homeland Security Scams*, New Jersey, Transaction Publishers, 2006, 218p.

BIAGI, S., *Media/Impact: An Introduction to Mass Media (eight edition)*, Belmont, Thomson Wadsworth, 2006, 396p.

BORNSTEIN, A., 'Antiterrorist Policing in New York City after 9/11: Comparing Perspectives on a Complex Process', *Human Organization*, 2005 (64;1), 52-61.

BUCHANAN, E.A. & HENDERSON, K.A., *Case Studies in Library and Information Science Ethics*, North Carolina, McFarland & Company, 2009, 165p.

BUMGARNER, J.B., *Federal Agents: The Growth of Federal Law Enforcement in America*, Westport, Praeger Publishers, 2006, 234p.

BUMGARNER, J.B., *Profiling and Criminal Justice in America: A Reference Handbook*, Santa Barbara, ABC-CLIO, 2004, 299p.

BYNG, M.D., 'Complex Inequalities: The Case of Muslim Americans After 9/11', *American Behavioral Scientist*, 2008 (51;5), 659-674.

CATO INSTITUTE, 'Cato Handbook on Policy (6th edition)', Washington D.C., Cato Institute, 2005, 702p.

CELIK, A. & VURSAVAS, F., 'Evaluation of the PATRIOT Act: Section 215' in *Understanding Terrorism: Analysis of Sociological and Psychological Aspects*, OZEREN, S., GUNES, I.D. & AL-BADAYNEH, D.M., (eds.), Amsterdam, IOS Press, 2007, 221-232.

COOPER, S., 'A Closer Look at Racial Profiling' in *Racial Profiling: Issues, Data and Analysis*, MUFFLER, S.J., (ed.), New York, Nova Science Publishers, 2006, 25-30.

CURTIS, M.K., *Free speech, "the people's darling privilege": Struggles for freedom of expression in American history*, Durham, Duke University Press, 2000, 520p.

DERBYSHIRE, M., 'A (Potentially) Useful Tool' in *Rights vs Public Safety after 9/11: America in the Age of Terrorism*, Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, 2003, 57-60.

DONOHUE, L.K., *The Cost of Counterterrorism: Power, Politics and Liberty*, New York, Cambridge University Press, 2008, 500p.

DOYLE, C., 'Administrative Subpoenas and National Security Letters in Criminal and Foreign Intelligence Investigations: Background and Proposed Adjustments' in *National Security Issues*, PEGARKOV, D.D., (ed.), New York, Nova Science Publishers, 2006, 1-48.

DOYLE, C., 'Terrorism: Section by Section Analysis of the USA PATRIOT Act' in *The USA Patriot Act Reader*, EWING, A.B., (ed.), New York, Nova Science Publishers, 2005, 1-82.

EGAN, P.J. & CITRIN, J., 'The War on Terror and Civil Liberties' in *Public Opinion and Constitutional Controversy*, EGAN, P.J., (ed.), New York, Oxford University Press, 2008, 310-332.

EISMAN, A., 'The Media of Manipulation: Patriotism and Propaganda – Mainstream News in the United States in the Weeks Following 9/11', *Critical Quarterly*, 2003 (45), 55-72.

ENCYCLOPEDIA OF AMERICAN CIVIL LIBERTIES: VOLUME 1, FINKELMAN, P., (ed.), New York, Routledge, 2006, 1823p.

FEAGIN, J.R., *Racist America: Roots, Current Realities and Future Reparations*, London, Routledge, 2000, 311p.

FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION, *Crimes in the United States – 2001*, Federal Bureau of Investigation, 2002, on line op <http://www.fbi.gov/ucr/01cius.htm> (21/04/2010).

FLEISCHER, A., Transcript: *White House Daily Briefing, September 26, 2001*, Washington D.C., Office of The Press Secretary, 2001, on line op: <http://usinfo.org/wf-archive/2001/010926/epf301.htm> (29/04/2010).

FREEMAN, M., 'Counterterrorism and Privacy: The Changing Landscape of Surveillance and Civil Liberties' in *Information Ethics: Privacy and Intellectual Property*, FREEMAN, L. & PEACE, A.G., (eds.), Hershey, Information Science Publishing, 2005, 163-179.

GABOR, T., 'Inflammatory Rhetoric on Racial Profiling Can Undermine Police Services', *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 2004 (46;4), 457-467.

GAINES, L.K. & MILLER, R.L., *Criminal Justice in Action (fourth edition)*, California, Thomson Wadsworth, 2007, 595p.

GAINES, L.K. & MILLER, R.L., *Criminal Justice in Action (fifth edition)*, Belmont, Thomson Whadsworth, 2008, 708p.

GARSON, G.D., 'Bush Administration Information Policy and Democratic Values' in *Patriotic Information Systems*, LOENDORF, T. & GARSON, G.D., (eds.), London, IGI Publishing, 2008, 1-27.

GELLMAN, B., *The FBI's Secret Scrutiny: In Hunt for Terrorists, Bureau Examines Records of Ordinary Americans*, Washington Post, 6 november 2005, on line op: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/11/05/AR2005110501366.html> (26/04/2010)

GENERAL ACCOUNTING OFFICE (GAO), *Racial Profiling: Limited Data Available on Motorists Stops*, Washington D.C., United States General Accounting Office, 2000, 59p.

GOODRUM, A.A., 'Watching What We Read: Implications of Law Enforcement Activity in Libraries since 9/11' in *Patriotic Information Systems*, LOENDORF, T. & GARSON, G.D., (eds.), London, IGI Publishing, 2008, 91-128.

GONZALEZ, A., 'Do Antiterrorism Laws go too far in Restricting Individual Freedoms? Contra (DOJ)', *Congressional Digest*, 2005 (84;7), 203-209.

GORHAM-OSCILOWSKI, U. & JAEGER, P.T., 'National Security Letters, The USA PATRIOT ACT and the Constitution: the tensions between national security and civil rights', *Government Information Quarterly*, 2008 (25), 625-644.

GRCIC, J., *Ethics and Political Theory*, Maryland, University Press of America, 2000, 251p.

HALL, K.L., 'Of Floors and Ceilings: The New Federalism and State Bills of Rights', in *The Bill of Rights in Modern America after 200 years*, BODENHAMER, D.J. & ELY, J.W., (eds.), Indiana, Indiana University Press, 1993, 191-206.

HARRIS, G., TAMAS, B.I. & LIND, N.S., *Dynamics of Social Welfare Policy: Right versus Left*, Maryland, The Rowman & Littlefield Publishing Group, 2008, 273p.

HERRMANN, D.S., *Complete Guide to Security and Privacy Metrics: Measuring Regulatory Compliance, Operational Resilience and ROI*, Boca Raton, Auerbach Publications, 2007, 824p.

HESS, K.M., *Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice (9th Edition)*, Wadsworth, Cengage Learning, 2009, 583p.

HOLTZMAN, D.H., *Privacy Lost: How Technology is Endangering your Privacy*, San Francisco, Jossey-Bass, 2006, 326p.

HOWARD, R.D., FOREST, J.J.F. & MOORE, J.C., *Homeland Security and Terrorism: readings and interpretations*, New York, McGraw-Hill, 2006, 492p.

INNES, J.C., *Privacy, Intimacy, and Isolation*, New York, Oxford University Press, 1992, 176p.

INTERNATIONAL LAW INSTITUTE, 'Human Rights' in *Digest of United States Practice in International Law 2006*, Cummins, S.J., (ed.), Washington, Publishing Office International Law Institute, 2007, 327-488.

ISLER, C., *The Right to Free Speech*, New York, The Rosen Publishing Group, 2001, 128p.

JACOBS, L.A., *Pursuing Equal Opportunities: The Theory and Practice of Egalitarian Justice*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 280p.

JAEGER, P.T., BERTOT, J.C. & MCCLURE, C., 'The impact of the USA Patriot Act on collection and analysis of personal information under the Foreign Intelligence Surveillance Act', *Government Information Quarterly*, 2003 (20), 295-314.

JAEGER, P.T., MCCLURE, C., BERTOT, J.C. & SNEAD, J.T., 'The USA PATRIOT Act, the Foreign Intelligence Surveillance Act, and Information Policy Research in Libraries: Issues, Impacts, and Questions for Library Researchers', *Library Quarterly*, 2004 (74), 99-121.

JENSEN, R., *Citizens of the Empire: The Struggle to Claim our Humanity*, San Fransisco, City Lights Books, 2004, 144p.

JENSEN, R., 'The Problem with Patriotism: Steps toward the Redemption of American Journalism and Democracy' in *Bring 'em on: Media and Politics in the Iraq War*, ARTZ, L. & KAMALIPOUR, Y.R., (eds.), Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, 2005, 67-84.

JOHNSON, C.E., *Meeting the Ethical Challenges of Leadership (Second Edition): Casting Light or Shadow*, London, Sage Publications, 2004, 352p.

KENNEDY, G. & CAMERON, G., 'Americans and Journalism: We Value but Criticize it' in *What is good Journalism? How reporters and editors are saving America's way of life*, KENNEDY, G. & MOEN, D., (eds.), Missouri, University of Missouri Press, 2007, 5-17.

KINSLEY, M., 'Discrimination We're Afraid to be Against' in *Rights vs Public Safety after 9/11: America in the Age of Terrorism*, ETZIONI, A. & MARSH, J.H., (eds.), Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, 2003, 53-56.

KLOSEK, J., *The War on Privacy*, Westport, Praeger Publishers, 2007, 232p.

KOPS, D., *Racial Profiling*, New York, Marshall Cavendish, 2007, 127p.

KYL, J., 'Why You Should Like the PATRIOT Act' in *Protecting What Matters: technology, security and liberty since 9/11*, NORTHOUSE, C., (ed.), Washington D.C., Brookings Institutions Press, 2006, 138-159.

LEVY, R.A. & MELLOR, W.H., *The Dirty Dozen: How Twelve Supreme Court Cases Radically Expanded Government and Eroded Freedom*, London, Penguin Books, 2008, 302p.

MACK, R.L. & KELLY, M.J., *Equal Justice in the Balance: America's Legal Responses to the Emerging Terrorist Threat*, Michigan, The University of Michigan Press, 2004, 296p.

MAGSTADT, T.M., *Understanding Politics: Ideas, Institutions and Issues (eight edition)*, Belmont, Cengage Learning, 2008, 731p.

MAIRA(a), S., 'Citizenship, Dissent, Empire: South Asian Muslim Immigrant Youth' in *Being and Belonging: Muslims in the United States since 9/11*, EWING, K.P., (ed.), New York, Russel Sage Foundation, 2008, 14-46.

MAIRA(b), S., 'Citizenship and Dissent in Diaspora: Indian Immigrant Youth in the United States after 9/11' in *Tracing an Indian Diaspora: Contexts, Memories, Representations*, RAGHURAM, P., SAHOO, A.K., MAHARAJ, B. & SANGHA, D., (eds.), London, Sage Publications, 2008, 131-155.

MARTORELLA, G., 'Libraries in the Aftermath of 9/11' in *The Changing Face of Government Information: Providing Access in the Twenty-First Century*, KUMAR, S.L., (ed.), Binghamton, The Haworth Information Press, 2006, 109-138.

MCADAMS, A.J., 'Internet Surveillance after September 11: Is the US becoming Great Britain?', *Comparative Politics*, 2005 (37;4), 479-498.

MCWHIRTER, D.A., *Freedom of Speech, Press and Assembly*, Westport, The Oryx Press, 1994, 208p.

MEEHAN, A.J. & PONDER, M.C., 'Race and Place: The Ecology of Racial Profiling: African American Motorists' in *Race, Crime and Justice: A Reader*, GABBIDON, S.L. & GREENE, H.T., (eds.), Abingdon, Routledge, 2005, 191-212.

MEEROPOL, R., 'The Post-9/11 Terrorism Investigation and Immigration Detention' in *America's Disappeared: Detainees, Secret Imprisonment and the "War on Terror"*, MEEROPOL, R., (ed.), New York, Seven Stories Press, 2005, 144-170.

MINOW, M. & LIPINSKI, T.A., *The Library's Legal Answer Book*, s.l., ALA Editions, 2003, 361p.

MOODY, M.N., *Black and Mainstream Press' Framing of Racial Profiling: A Historical Perspective*, Maryland, University Press of America, 2008, 75p.

MOORE, R.L. & MURRAY, M.D., *Media Law and Ethics (Third Edition)*, Taylor & Francis Group, New York, 2008, 816.

MORGAN, C.D., CALDWELL-STONE, D. & MACH, D., 'Privacy and Confidentiality in Libraries' in *Intellectual Freedom Manual: Seventh Edition*, OFFICE FOR INTELLECTUAL FREEDOM & AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION, 2006, 402-416.

MUELLER, R.S., *Testimony of Robert S. Mueller, III, Director, Federal Bureau of Investigation, Before the United States Senate Committee on the Judiciary, May 20, 2004*, 2004 on line op: <http://www.fbi.gov/congress/congress04/mueller052004.htm> (28/04/2010).

NABER, N., 'Arab Americans and U.S. Racial Formations' in *Race and Arab Americans before and after 9/11: From Invisible Citizens to Visible Subjects*, JAMAL, A.A. & NABER, N., (eds.), New York, Syracuse University Press, 2008, 1-44.

NAPOLITANO, A.P., *Constitutional Chaos: What Happens When the Government Breaks its Own Laws*, Nashville, Thomas Nelson, 2006, 234p.

NAPOLITANO, A.P., *A Nation of Sheep*, Nashville, Thomas Nelson, 2007, 240p.

NATIONAL COMMISSION ON TERRORISM, *Countering The Changing Threat Of International Terrorism: Report from the National Commission on Terrorism*, 2001, on line op: <http://fas.org/irp/threat/commission.html> (28/04/2010).

ORR, T., *Racial Profiling*, Edina, ABDO Publishing Company, 2009, 112p.

PARENT, W.A., 'Privacy, Morality and the Law', *Philosophy and Public Affairs*, 1983 (12;4), 269-288.

THE PEW RESEARCH CENTER, *The Sagging Stock Market's Big Audience: News Media's Improved Image Proves Short-Lived*, Washington D.C., NEWSRelease, 2004, 29p, on line op: <http://people-press.org/reports/pdf/159.pdf> (30/04/2010).

- RASKIN, M.G. & SPERO, R., *The Four Freedoms Under Siege: The clear and present danger from our national security state*, Westport, Praeger Publishers, 2007, 344p.
- ROBERTS, A., *The Collapse of Fortress Bush: the crisis of authority in American government*, New York, New York University Press, 2008, 266p.
- ROBERTS, S.V., 'Patriots and Professionals: Journalists as Responsible Citizens' in *Rights vs Public Safety after 9/11: America in the Age of Terrorism*, ETZIONI, A. & MARSH, J.H., (eds.), Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, 2003, 77-86.
- ROSENZWEIG, P., 'Do Antiterrorism Laws go too far in Restricting Individual Freedoms? Contra (Heritage Foundation)', *Congressional Digest*, 2005 (84;7), 209-215.
- ROSSMAN, G., 'Elites, Masses and Media Blacklists: The Dixie Chicks Controversy' in *Contemporary Readings in Sociology*, London, Sage Publications, 2008, 49-55.
- RUBEL, A., 'Privacy and the USA Patriot Act: rights, the value of rights, and autonomy', *Law and Philosophy*, 2007 (26), 119-159.
- RULE, J.B., *Privacy in Peril: How we are sacrificing a fundamental right in exchange for security and convenience*, New York, Oxford University Press, 2007, 232p.
- SCHEPPLER, B., *The USA PATRIOT ACT Antiterror Legislation in Response to 9/11*, London, The Rosen Publishing Group, 2006, 48p.
- SCHERMER, B.W., *Software Agents, Surveillance and the Right to Privacy: A legislative framework for agent-enabled surveillance*, s.l., Leiden University Press, 2007, 264p.
- SCHILDKRAUT, D.J. 'The Dynamics of Public Opinion on Ethnic Profiling After 9/11: Results From a Survey Experiment', *American Behavioral Scientist*, 2009 (53), 61-79.
- SIDEL, M., *More Secure Less Free?: Antiterrorism Policy & Civil Liberties after September 11*, Michigan, The University of Michigan Press, 2004, 218p.
- SMIT, W., *Terrorisme en Rechtvaardige Oorlog: Recht en Onrecht in Tijden van Terreur*, Antwerpen, Garant, 2007, 206p.
- SNOW, N., *The Arrogance of American Power: What U.S. leaders are doing wrong and why it's our duty to dissent*, Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, 2007, 249p.
- STEPHENS, O.H. & GLENN, R.A., *Unreasonable Searches and Seizures: Rights and Liberties under the law*, Santa Barbara, ABC-CLIO, 2006, 445p.
- STRANDBURG, K.J. & RAICU, D.S., *Privacy and Technologies of Identity: A Cross-Disciplinary Conversation*, New York, Springer Science, 2006, 383p.
- STROSSEN, N., 'Terrorism's Toll on Civil Liberties' in *The Trauma of Terrorism: Sharing Knowledge and Shared Care, An International Handbook*, DANIELI, Y., BROM, D. & SILLS, J., (eds.), Binghamton, Haworth Maltreatment & Trauma Press, 2005, 365-378.

TEFFEAU, L., MUSTAFOFF, M. & ESTABROOK, L., 'Access to Information and the Freedom to Access: The Intersection of Public Libraries and the USA PATRIOT Act' in *Patriotic Information Systems*, LOENDORF, T. & GARSON, G.D., (eds.), London, IGI Publishing, 2008, 57-90.

THOMSON, J.J., 'The Right to Privacy' in *Rights, Restitution & Risk: Essays in Moral Theory*, PARENT, W., (ed.), s.l., President and Fellows of Harvard College, 1986, 117-134.

TRENK, M.O., *Orwell's Oceania and the U.S.A. After September 11: Will Fiction Become Fact?*, Norderstedt, GRIN Verlag, 2004, 156p.

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE (OFFICE OF THE INSPECTOR GENERAL), *A Review of the FBI's Use of Section 215 Orders for Business Records in 2006*, 2008, 99p, on line op: <http://www.justice.gov/oig/special/s0803a/final.pdf> (15/04/2010).

WANG, L.W., 'Hate Crime and Everyday Discrimination: Influences of and on the Social Context' in *Crimes of Hate: Selected Readings*, GERSTENFELD, P.B. & GRANT, D.R., (eds.), London, Sage Publications, 2004, 156-168.

WARWICK, S., 'Will the Academy Survive 9/11? Scholarship, Security and U.S. Government Policy', *Government Information Quarterly*, 2005 (22;4), 573-593.

WELCH, M., *Scapegoats of September 11th: Hate Crimes & State Crimes in the War on Terror*, Piscataway, Rutgers University Press, 2006, 222p.

WHEELER, M.B., 'The Politics of Acces: Libraries and the Fight for Civil Liberties in Post-9/11 America', *Radical History Review*, 2005 (93), 79-95.

WHITE, S.G., 'Academia, Surveillance and the FBI: A Short History' in *Surveillance and Governance: crime control and beyond*, DEFLEM, M., (ed.), Bingley, Emerald Group Publishing Limited, 2008, 151-174.

WONG, K.C. (a), 'The making of the USA Patriot Act I: The legislative process and dynamics', *International Journal of the Sociology of Law*, 2006 (34), 179-219.

WONG, K.C. (b), 'The USA Patriot Act: some unanswered questions', *International Journal of the Sociology of Law*, 2006 (34), 1-41.

WONG, K.C. (c), 'The making of the USA PATRIOT Act II: Pulic sentiments, legislative climate, political gamesmanship, media patriotism', *International Journal of the Sociology of Law*, 2006 (34), 179-219.

WOODWARD, J.A., *What Every Librarian Should Know About Electronic Privacy*, Westport, Libraries Unlimited, 2007, 222p.

WORTLEY, S. & TANNER, J., 'Data, Denials and Confusion: The Racial Profiling Debate in Toronto', *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 2003 (45;3), 367-390.

WORTLEY, S. & TANNER, J., 'Inflammatory Rhetoric? Baseless Accusations? A Response to Gabor's Critique of Racial Profiling Research in Canada' in *Race and Racialization*, GUPTA, T.D., (ed.), Toronto, Canadian Scholar's Press, 2007, 260-265.

Bijlage 1**SEC. 213. AUTHORITY FOR DELAYING NOTICE OF THE EXECUTION OF A WARRANT.**

Section 3103a of title 18, United States Code, is amended—

(1) by inserting “(a) IN GENERAL.—” before “In addition”;

and

(2) by adding at the end the following:

“(b) DELAY.—With respect to the issuance of any warrant or court order under this section, or any other rule of law, to search for and seize any property or material that constitutes evidence of a criminal offence in violation of the laws of the United States, any notice required, or that may be required, to be given may be delayed if—

“(1) the court finds reasonable cause to believe that providing immediate notification of the execution of the warrant may have an adverse result (as defined in section 2705);

“(2) the warrant prohibits the seizure of any tangible property, any wire or electronic communication (as defined in section 2510), or, except as expressly provided in chapter 121, any stored wire or electronic information, except where the court finds reasonable necessity for the seizure; and

“(3) the warrant provides for the giving of such notice within a reasonable period of its execution, which period may thereafter be extended by the court for good cause shown.”.

SEC. 215. ACCESS TO RECORDS AND OTHER ITEMS UNDER THE FOREIGN INTELLIGENCE SURVEILLANCE ACT.

Title V of the Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978 (50 U.S.C. 1861 et seq.) is amended by striking sections 501 through 503 and inserting the following:

“SEC. 501. ACCESS TO CERTAIN BUSINESS RECORDS FOR FOREIGN INTELLIGENCE AND INTERNATIONAL TERRORISM INVESTIGATIONS.

“(a)(1) The Director of the Federal Bureau of Investigation or a designee of the Director (whose rank shall be no lower than Assistant Special Agent in Charge) may make an application for an order requiring the production of any tangible things (including books, records, papers, documents, and other items) for an investigation to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such investigation of a United States person is not conducted solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution.

“(2) An investigation conducted under this section shall—

“(A) be conducted under guidelines approved by the Attorney General under Executive Order 12333 (or a successor order); and

“(B) not be conducted of a United States person solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution of the United States.

“(b) Each application under this section—

“(1) shall be made to—

“(A) a judge of the court established by section 103(a);

or

“(B) a United States Magistrate Judge under chapter 43 of title 28, United States Code, who is publicly designated by the Chief Justice of the United States to have the power to hear applications and grant orders for the production of tangible things under this section on behalf of a judge of that court; and

“(2) shall specify that the records concerned are sought for an authorized investigation conducted in accordance with subsection (a)(2) to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities.

“(c)(1) Upon an application made pursuant to this section, the judge shall enter an ex parte order as requested, or as modified, approving the release of records if the judge finds that the application meets the requirements of this section.

“(2) An order under this subsection shall not disclose that it is issued for purposes of an investigation described in subsection (a).

“(d) No person shall disclose to any other person (other than those persons necessary to produce the tangible things under this section) that the Federal Bureau of Investigation has sought or obtained tangible things under this section.

“(e) A person who, in good faith, produces tangible things under an order pursuant to this section shall not be liable to any other person for such production. Such production shall not be deemed to constitute a waiver of any privilege in any other proceeding or context.

“SEC. 502. CONGRESSIONAL OVERSIGHT.

“(a) On a semiannual basis, the Attorney General shall fully inform the Permanent Select Committee on Intelligence of the House of Representatives and the Select Committee on Intelligence of the Senate concerning all requests for the production of tangible things under section 402.

“(b) On a semiannual basis, the Attorney General shall provide to the Committees on the Judiciary of the House of Representatives and the Senate a report setting forth with respect to the preceding 6-month period—

“(1) the total number of applications made for orders approving requests for the production of tangible things under section 402; and

“(2) the total number of such orders either granted, modified, or denied.”.

Bijlage 2**SEC. 505. MISCELLANEOUS NATIONAL SECURITY AUTHORITIES.**

(a) TELEPHONE TOLL AND TRANSACTIONAL RECORDS.—Section 2709(b) of title 18, United States Code, is amended—

(1) in the matter preceding paragraph (1), by inserting “at Bureau headquarters or a Special Agent in Charge in a Bureau field office designated by the Director” after “Assistant Director”;

(2) in paragraph (1)—

(A) by striking “in a position not lower than Deputy Assistant Director”; and

(B) by striking “made that” and all that follows and inserting the following: “made that the name, address, length of service, and toll billing records sought are relevant to an authorized investigation to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such an investigation of a United States person is not conducted solely on the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution of the United States; and”; and

(3) in paragraph (2)—

(A) by striking “in a position not lower than Deputy Assistant Director”; and

(B) by striking “made that” and all that follows and inserting the following: “made that the information sought is relevant to an authorized investigation to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such an investigation of a United States person is not conducted solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution of the United States.”.

(b) FINANCIAL RECORDS.—Section 1114(a)(5)(A) of the Right to Financial Privacy Act of 1978 (12 U.S.C. 3414(a)(5)(A)) is amended—

(1) by inserting “in a position not lower than Deputy Assistant Director at Bureau headquarters or a Special Agent in Charge in a Bureau field office designated by the Director” after “designee”; and

(2) by striking “sought” and all that follows and inserting “sought for foreign counter intelligence purposes to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such an investigation of a United States person is not conducted solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution of the United States.”.

(c) CONSUMER REPORTS.—Section 624 of the Fair Credit Reporting Act (15 U.S.C. 1681u) is amended—

(1) in subsection (a)—

(A) by inserting “in a position not lower than Deputy Assistant Director at Bureau headquarters or a Special Agent in Charge of a Bureau field office designated by the Director” after “designee” the first place it appears; and

(B) by striking “in writing that” and all that follows through the end and inserting the following: “in writing, that such information is sought for the conduct of an authorized investigation to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such an investigation of a United States person is not conducted solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution of the United States.”;

(2) in subsection (b)—

(A) by inserting “in a position not lower than Deputy Assistant Director at Bureau headquarters or a Special Agent in Charge of a Bureau field office designated by the Director” after “designee” the first place it appears; and

(B) by striking “in writing that” and all that follows through the end and inserting the following: “in writing that such information is sought for the conduct of an authorized investigation to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such an investigation of a United States person is not conducted solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution of the United States.”; and

(3) in subsection (c)—

(A) by inserting “in a position not lower than Deputy Assistant Director at Bureau headquarters or a Special Agent in Charge in a Bureau field office designated by the Director” after “designee of the Director”; and

(B) by striking “in camera that” and all that follows through “States.” and inserting the following: “in camera that the consumer report is sought for the conduct of an authorized investigation to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such an investigation of a United States person is not conducted solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution of the United States.”.

bijlage 3

Code of Ethics of the American Library Association

As members of the American Library Association, we recognize the importance of codifying and making known to the profession and to the general public the ethical principles that guide the work of librarians, other professionals providing information services, library trustees and library staffs.

Ethical dilemmas occur when values are in conflict. The American Library Association Code of Ethics states the values to which we are committed, and embodies the ethical responsibilities of the profession in this changing information environment.

We significantly influence or control the selection, organization, preservation, and dissemination of information. In a political system grounded in an informed citizenry, we are members of a profession explicitly committed to intellectual freedom and the freedom of access to information. We have a special obligation to ensure the free flow of information and ideas to present and future generations.

The principles of this Code are expressed in broad statements to guide ethical decision making. These statements provide a framework; they cannot and do not dictate conduct to cover particular situations.

I. We provide the highest level of service to all library users through appropriate and usefully organized resources; equitable service policies; equitable access; and accurate, unbiased, and courteous responses to all requests.

II. We uphold the principles of intellectual freedom and resist all efforts to censor library resources.

III. We protect each library user's right to privacy and confidentiality with respect to information sought or received and resources consulted, borrowed, acquired or transmitted.

IV. We respect intellectual property rights and advocate balance between the interests of information users and rights holders.

V. We treat co-workers and other colleagues with respect, fairness, and good faith, and advocate conditions of employment that safeguard the rights and welfare of all employees of our institutions.

VI. We do not advance private interests at the expense of library users, colleagues, or our employing institutions.

VII. We distinguish between our personal convictions and professional duties and do not allow our personal beliefs to interfere with fair representation of the aims of our institutions or the provision of access to their information resources.

VIII. We strive for excellence in the profession by maintaining and enhancing our own knowledge and skills, by encouraging the professional development of coworkers, and by fostering the aspirations of potential members of the profession.

Adopted June 28, 1997, by the ALA Council; amended January 22, 2008.

(bron:<http://www.ala.org/ala/aboutala/offices/oif/statementspols/codeofethics/Code%20of%20Ethics%20of%20th.pdf>)

bijlage 4

TABLE 3.2
Pure Section 215 Orders Issued by the
Foreign Intelligence Surveillance Court

	2002	2003	2004	2005	2006*	Total
Total number of applications submitted to and approved by the FISA Court	0	0	7	14	15	36

Source: OIPR and FBI

*Note: The 15 applications processed during 2006 include 4 that the FISA Court approved in 2007.

2. Subjects of Pure Section 215 Applications

We compiled the number of U.S. and non-U.S. persons who were identified as the subject of the Section 215 request and the underlying FBI investigation. We relied on the information provided in the Section 215 applications for this information.²⁰ Table 3.3 shows the results for applications processed in 2006.

TABLE 3.3
Number of U.S. Persons and Non-U.S. Persons Identified as Subjects
in Section 215 Applications Processed in 2006*

	Approved applications	Withdrawn applications	Total
U.S. Person	■	■	■
Non-U.S. Person	■	■	■

Source: OIPR and FBI

*Note: Table 3.3 includes the four Section 215 orders processed in 2006 and signed in 2007 and excludes [REDACTED].

The number of persons referenced in Table 3.3 is greater than the number of applications approved by the FISA Court because Section 215 applications can name more than one subject, and we counted each subject separately. [REDACTED] of the applications requested business records for more than one subject. [REDACTED] applications requested business records for [REDACTED] different subjects.

Bron:

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE (OFFICE OF THE INSPECTOR GENERAL), *A Review of the FBI's Use of Section 215 Orders for Business Records in 2006, 2008*, 99p (pagina 22) on line op: <http://www.justice.gov/oig/special/s0803a/final.pdf> (15/04/2010).